COLECŢIA
POVESTEA VIEŢII MELE

HELEN KELLER

POVESTEA VIEŢII MELE

Traducere, prefaţă de RODICA ALBU
Postfaţă de DUMITRU DOROBĂŢ

INSTITUTUL EUROPEAN PENTRU COOPERARE CULTURAL - ŞTIINŢIFICĂ
IAŞI, 1992

Cuprins

PREFAŢĂ 3
CAPITOLUL I 5
CAPITOLUL II 7
CAPITOLUL III 11
CAPITOLUL IV 13
CAPITOLUL V 15
CAPITOLUL VI 17
CAPITOLUL VII 20
CAPITOLUL VIII 23
CAPITOLUL IX 24
CAPITOLUL X 26
CAPITOLUL XI 29
CAPITOLUL XII 31
CAPITOLUL XIII 32
CAPITOLUL XIV 35
CAPITOLUL XV 40
CAPITOLUL XVI 42
CAPITOLUL XVII 43
CAPITOLUL XVIII 45
CAPITOLUL XIX 48
CAPITOLUL XX 50
CAPITOLUL XXI 55
CAPITOLUL XXII 62
CAPITOLUL XXIII 68
ADDENDA 74
POSTFAŢĂ 85

Această istorie a vieţii mele este dedicată lui ALEXANDER GRAHAM BELL cel care i-a învăţat pe surzi să vorbească şi i-a făcut pe cei ce aud să perceapă vocea umană de la Atlantic la Munţii Stâncoşi.

PREFAŢĂ

Două au fost cele mai interesante personalităţi ale secolului al nouăsprezecelea, spunea Mark Twain: Napoleon şi Helen Keller. Povestea extraordinară a americancei Helen Keller (1880 - 1968), care, lipsită de văz şi auz, şi-a însuşit lumea prin vârful degetelor, nu a încetat să uimească, să demonstreze frumuseţea spiritului uman şi să servească drept pildă. La fel de remarcabile, dar poate mai puţin spectaculoase, au fost geniul pedagogic şi devoţiunea cu care Anne Sullivan i-a dezvăluit micuţei handicapate misterul limbii şi complexitatea lumii, însoţind-o în aventura cunoaşterii de la "primii paşi" - descrişi în capitolul IV al volumului Povestea vieţii mele (1902) - până când Helen Keller şi-a terminat studiile universitare (în 1904, cum laude) şi, mai departe, până la stingerea din viaţă a distinsei profesoare.

S-a spus că sarcina pe care cele două şi-o asumaseră presupunea "forţa unui hamal ce cară piane, dar şi răbdarea domoală a unui miner ce extrage cărbuni, fermitatea unui abstinent, dar şi delicateţea unui poet" (Nell Braddy, Anne Sullivan Macy. The Story behind Helen Keller, 1933, p. 103).
Rezultatul? O viaţă completă - activă şi rodnică - dedicată în primul rând celor care, ca şi Helen Keller, erau lipsiţi de văz şi de auz. Conferinţe, cursuri, articole şi cărţi, precum şi o imensă corespondenţă, toate dovedesc o stăpânire a condeiului ieşită din comun, rod nu numai al unui îndelung exerciţiu şi al unei înclinaţii naturale, dar şi al unei sincerităţi absolute şi al unei frumuseţi morale capabile să-şi găsească forma adecvată pentru a se exprima.

Scrisă când autoarea era studentă în anul al doilea şi revăzută în anul următor, "Povestea vieţii mele", tradusă azi în peste cincizeci de limbi, nu constituie doar o mostră de literatură confesivă, ci, mai ales, una de literatură-document. Lectura acestui volum ne obligă să revenim şi să medităm asupra imaginilor şi ideilor noastre privind copilăria şi universul său specific, definiţia şi limitele normalului, rolul afecţiunii în educarea copilului, precum şi asupra celor privind relaţia limbă-gândire, limbă-realitate, om-realitate, materie-spirit.

Cui îi este adresată cartea? Nu este câtuşi de puţin exagerat să spunem: tuturor. Copilului apăsat de problemele şcolare; studentului confruntat, ca şi Helen, cu o realitate universitară relativ rigidă şi fadă; handicapatului ce se străduieşte să doboare prin forţa minţii barierele fizice; pedagogului în căutarea celor mai adecvate metode de educaţie; părintelui care uită că a fost cândva copil sau, dimpotrivă, celui ce-şi retrăieşte prin urmaşi copilăria; curiosului avid de relatări insolite; precum şi "omului de pe stradă" dornic să pătrundă resursele şi tâlcul

zborului nestăvilit care a fost viaţa lui Helen Keller în compania şi sub îndrumarea profesoarei Anne Sullivan.

R.A.

CAPITOLUL I

Încep cu oarecare teamă această istorisire a vieţii mele. Am, ca să zic aşa, o ezitare superstiţioasă: să ridic vălul prins de copilăria mea ca o ceaţă de aur? Sarcina de a scrie o autobiografie este grea. Când încerc să-mi ordonez primele impresii, descopăr că realitatea şi închipuirea se aseamănă tot mai mult o dată cu scurgerea anilor ce leagă trecutul de prezent. Femeia îşi zugrăveşte trăirile copilului în propria-i fantezie. Câteva impresii din primii ani de viaţă se detaşează net, dar "umbrele casei-închisori se întind peste celelalte". Pe lângă aceasta, multe din bucuriile şi durerile copilăriei s-au estompat; iar multe incidente de importanţă vitală pentru începutul educaţiei mele au fost uitate în fierberea marilor descoperiri. Pentru a nu fi, deci, plictisitoare, voi încerca să prezint într-o serie de schiţe numai episoadele care îmi par cele mai interesante şi mai importante.

M-am născut la 27 iunie 1880 în Tuscumbia, un orăşel din nordul statului Alabama.

Familia dinspre tată se trăgea din Caspar Keller, originar din Elveţia, care se stabilise în Maryland. Unul din strămoşii mei elveţieni a fost primul profesor de orbi din Zurich şi a scris o carte pe tema educaţiei acestora - o coincidenţă destul de rară, deşi e drept că nu există rege care să nu fi avut un sclav printre strămoşi şi nici sclav care să nu fi avut un rege printre ai săi.

Bunicul meu, nepotul lui Caspar Keller, a "intrat" în mari suprafeţe de pământ din Alabama şi până la urmă s-a stabilit acolo. Mi s-a povestit că o dată pe an se ducea din Tuscumbia la Philadelphia călare ca să cumpere provizii pentru plantaţie, iar mătuşa mea are în păstrare multe scrisori ce conţin relatări pline de dinamism ale acestor călătorii.

Bunica mea Keller era fiica unui aghiotant de-al lui Lafayette, Alexander Moore şi nepoata lui Alexander Spotswood, un guvernator de la începuturile statului Virginia. Mai era şi verişoară de-a doua cu Robert E. Lee.

Tatăl meu, Arthur H. Keller, era căpitan în armata confederativă, iar mama, Kate Adams, era a doua soţie a lui şi cu mult mai tânără. Bunicul ei Benjamin Adams s-a căsătorit cu Susanna E. Goodhue şi a locuit în Newbury, Massachusetts, ani de zile. Fiul lor, Charles Adams, s-a născut la Newburyport, Massachusetts şi s-a mutat apoi în Helena, statul Arkansas. Când a izbucnit războiul civil, a luptat de partea sudiştilor şi a devenit general de brigadă. S-a căsătorit cu Lucy Helen Everett, care ţinea de aceeaşi familie ca şi Edward Everett şi Dr. Edward Everett Hale. La terminarea războiului, familia s-a mutut în Memphis, statul Tennessee.

Până în perioada bolii care m-a lăsat fără văz şi fără auz am locuit într-o căsuţă alcătuită dintr-o cameră mare de oaspeţi şi una mică, în care dormea servitoarea. În Sud se obişnuieşte să se construiască o căsuţă mai mică lângă gospodăria propriu-zisă, ca o anexă de folosit ocazional. O asemenea casă a ridicat şi tatăl

meu după războiul civil şi, când s-a căsătorit cu mama, s-au instalat acolo. Era complet acoperită de viţă de vie, trandafiri căţărători şi caprifoi. Dinspre grădină arăta ca un frunzar. Veranda micuţă era ascunsă vederii de o perdea de trandafiri galbeni şi de sarsaparila, un fel de crini agăţători. Era locul preferat de hoinăreală pentru colibri şi albine.
Casa propriu-zisă a familiei Keller se afla la câţiva paşi de mica noastră boltă de trandafiri. Era numită "Ivy Green" - pajiştea cu iederă - pentru că atât casa cât şi pomii şi gardurile din jur erau acoperiţi de o frumoasă iederă englezească. Grădina ei demodată a fost paradisul copilăriei mele.
Chiar şi înainte de a veni profesoara mea, mergeam pipăind de-a lungul gardurilor vii de cimişir, rigide, tunse în linii drepte şi, călăuzită de miros, descopeream primele viorele şi primii crini. Tot acolo, după câte un acces de furie, mă duceam să-mi găsesc alinare şi să-mi ascund faţa încinsă în iarba şi frunzele răcoroase. Cu câtă bucurie mă pierdeam în grădina aceea de flori şi hoinăream fericită din loc în loc până când, dând brusc peste un cârcel de viţă frumoasă, o recunoşteam după frunze şi flori şi ştiam că viţa aceea acoperea căsuţa dărăpănată de vară din fundul grădinii. Mai creşteau aici şi viţă albă târâtoare şi iasomie atârnătoare şi nişte flori rare cu miros dulce numite crini-fluturi pentru că petalele lor fragile semănau cu nişte aripioare de fluturi. Cât despre trandafiri, erau cei mai frumoşi dintre toate florile. Prin serele din Nord n-am întâlnit niciodată trandafiri care să-ţi incinte sufletul ca trandafirii aceia agăţători de acasă, din Sud. Atârnau în ghirlande lungi în verandă, umplând aerul cu mireasma lor, neîntinată de nici un miros pământesc. Erau atât de gingaşi, atât de puri la pipăit încât nu puteam să nu mă întreb dacă nu semănau cumva cu asfodelul din grădina Domnului.

Începutul vieţii mele a fost simplu, cam ca orice alt început de viaţă. Am venit, am văzut, am învins, aşa cum se întâmplă întotdeauna cu întâiul născut. Au existat şi obişnuitele discuţii în privinţa numelui. Primul născut în familie nu trebuie botezat într-o doară - toţi insistau pe acest aspect. Tata a propus numele Milfred Campbell - o străbună pe care el o respecta profund - şi-a refuzat să mai ia parte la dezbateri. Mama a rezolvat problema susţinând că dorinţa ei e să fiu botezată după maică-sa, al cărei nume de fată era Helen Everett. Dar în emoţiile transportării mele la biserică, tata a pierdut numele pe drum - foarte firesc, doar îşi declinase orice contribuţie la alegerea acestuia. Când preotul i-a cerut să-l precizeze, şi-a amintit doar că hotărârea fusese să mi se spună ca şi bunicii mele şi dădu combinaţia Helen Adams drept numele ei.
Mi s-a povestit că încă de pe vremea când purtam cămăşuţe lungi dădeam semne că aş fi o fire avântată şi ambiţioasă. Imitam cu insistenţă tot ce vedeam că fac alţii. La şase luni puteam emite "Aide" şi într-o bună zi am atras atenţia tuturor cu "Ceai, ceai, ceai" rostit foarte clar. Chiar şi după boală mi-am amintit un cuvânt pe care-l învăţasem în aceste luni. Era cuvântul "apă". Am continuat să emit nişte sunete pentru acest cuvânt chiar şi după ce am pierdut toate celelalte elemente ale vorbirii. Am încetat să produc sunetul "ap-ap" doar când

am învăţat să scriu acest cuvânt.
Mi s-a mai povestit că am învăţat să merg în ziua în care am împlinit un an. Mama tocmai mă scosese din cadă şi mă ţinea în poală când, deodată, am fost atrasă de umbrele tremurătoare ale frunzelor ce dansau în lumina soarelui pe podeaua netedă. Am alunecat de pe genunchii mamei şi aproape am alergat spre ele. O dată consumată pornirea, am căzut şi am strigat-o pe mama ca să mă ia în braţe.
Zilele acelea fericite n-au durat mult. A trecut o primăvară scurtă, inundată de cântecul sturzului şi mierlei, o vară bogată în fructe şi trandafiri şi o toamnă de aur şi purpură şi şi-au lăsat darurile la picioarele unui copil însufleţit şi fermecat. Apoi, în mohorâta lună a lui februarie, veni boala ce avea să-mi închidă ochii şi urechile şi să mă arunce în inconştienţa unui nou-născut. Au numit-o congestie acută a stomacului şi creierului. Doctorul credea că nu voi supravieţui. Totuşi, într-o bună dimineaţă febra m-a lăsat la fel de brusc şi misterios cum venise. Mult s-a mai bucurat familia mea în dimineaţa aceea, dar nimeni, nici doctorul, nu ştia că n-aveam să mai văd şi să mai aud vreodată.
Mi se năzare că aş mai avea amintiri vagi ale bolii aceleia. Îmi amintesc mai cu seamă tandreţea cu care încerca mama să mă mângâie în ceasurile de veghe, de agitaţie şi chin şi, mai pe urmă, în suferinţa şi uluirea cu care m-am trezit după un somn superficial şi agitat şi mi-am rotit ochii, fierbinţi şi uscaţi, către perete, întorcându-i de la lumina atât de dragă altădată, care venea spre mine tot mai slabă şi mai slabă cu fiecare zi. Dar, cu excepţia acestor amintiri incerte, dacă vor fi fost cu adevărat amintiri, totul îmi pare complet ireal, ca un coşmar.
Treptat m-am obişnuit cu tăcerea şi întunericul care mă înconjurau şi am uitat că a fost vreodată altfel, până a venit ea - profesoara mea - care avea să-mi elibereze spiritul. Dar în timpul primelor nouăsprezece luni de viaţă am prins frânturi de câmpii verzi, de cer luminos, de copaci şi de flori pe care întunericul ce a urmat nu le-a putut şterge cu totul. Dacă am văzut o dată, "a noastră este ziua şi tot ce am văzut în această zi".

CAPITOLUL II

Nu-mi pot aminti ce s-a întâmplat în primele luni după boală. Ştiu doar că stăteam pe genunchii mamei ori mă agăţam de poala ei când umbla de colo-colo cu treburile gospodăriei. Mâinile mele pipăiau fiecare obiect şi observau fiecare mişcare şi aşa am învăţat multe lucrur. Curând am simţit nevoia să comunic cu alţii şi am început să fac semne primitive. Un clătinat din cap însemna "Nu" şi o înclinare "Da", un gest de tragere echivala cu "Vino" şi unul de împingere cu "Du-te". Voiam pâine ? Atunci imitam acţiunile de a tăia feliile şi de a le unge cu unt. Dacă voiam, ca mama să facă îngheţată ca desert, făceam semn că funcţionează răcitorul şi tremuram pentru a indica temperatura joasă. Ştiam

întotdeauna când voia să-i aduc ceva şi dădeam fuga sus şi peste tot unde îmi indica ea. Înţelepciunii ei iubitoare îi datorez de fapt tot ceea ce a fost luminos şi bun în lunga mea noapte.

Înţelegeam o bună parte din ceea ce se petrecea în jurul meu. Mai întâi am învăţat să împăturesc şi să pun la loc rufele curate când erau aduse de la spălătorie şi să mi le deosebesc pe ale mele de celelalte. Ştiam când ieşeam în oraş mama şi mătuşamea după felul cum se îmbrăcau şi mă rugam să mă ia cu ele. Eram întotdeauna chemată când aveam oaspeţi şi, când aceştia îşi luau rămas bun, le făceam din mână, având, cred, o vagă amintire despre înţelesul gestului. Într-o zi pe mama au vizitat-o nişte domni, iar eu am simţit cum se închide uşa din faţă şi alte sunete care indicau venirea lor. Minată brusc de un gând, am zbughit-o în sus pe scări înainte de a mă putea cineva opri ca să mă îmbrac cu ceea ce credeam eu a fi o rochie pentru musafiri. Stând în faţa oglinzii, cum vedeam adesea că fac ceilalţi, mi-am uns părul cu ulei şi m-am dat pe faţă cu un strat gros de pudră. Apoi mi-am fixat un voal pe cap astfel încât să-mi acopere faţa şi să-mi cadă în falduri pe umeri şi mi-am legat în jurul taliei mele mici un jupon atât de mare încât atârna mai-mai să atingă marginea fustei. Astfel gătită, am coborât ca să ajut la întreţinerea oaspeţilor.

Nu ţin minte când mi-am dat prima oară seama că mă deosebesc de ceilalţi oameni, dar acest lucru îl ştiam sigur înainte de a veni profesoara mea. Observasem că mama şi prietenii mei nu foloseau semne ca mine atunci când voiau să li se împlinească o dorinţă, ci dădeau din gură. Uneori stăteam între două persoane care conversau şi le atingeam buzele. Nu înţelegeam şi acest lucru mă afecta. Îmi mişcam şi eu buzele şi gesticulam bezmetic fără nici un rezultat. Mă înfuriam uneori şi dădeam din picioare şi răcneam până la epuizare. Cred că ştiam că sunt obraznică, căci îmi dădeam seama că pe Ella, doica mea, o doare când o izbesc cu "picioarele, iar când izbucnirile mele se potoleau, aveam o stare apropiată de regret. Dar nu-mi amintesc de nici o împrejurare în care acest simţământ să mă fi împiedicat de a repeta obrăznicia atunci când nu reuşeam să obţin ce vreau.

Pe atunci tovarăşii mei nelipsiţi erau o fetiţă de culoare pe nume Martha Washington, copilul bucătăresei noastre, şi Belle, o căţea bătrână, setter, bun vânător la vremea ei. Martha Washington îmi înţelegea semnele şi rareori aveam probleme în a-i comunica ce vreau. Îmi plăcea s-o domin şi mai curând mă supuneam pornirilor mele tiranice decât să risc o confruntare directă. Eram puternică, activă şi nu-mi păsa de urmări. Îmi cunoşteam dorinţele destul de bine şi găseam totdeauna o cale, chiar dacă trebuia să lupt din răsputeri pentru a mi le împlini. Petreceam mult timp la bucătărie. Frământam aluat, ajutam la prepararea îngheţatei, râşneam cafea, mă certam de la castronul în care se făcea compoziţia pentru tort şi hrăneam găinile şi curcanii care se foiau pe treptele bucătăriei. Un curcan mare mi-a smuls într-o zi o roşie şi a fugit cu ea. Inspirate, poate, de Domnul Curcan, am şters-o şi noi spre stiva de lemne cu un tort pe care bucătarul tocmai îl glazurase şi l-am mâncat până la ultima firimitură. Mi-a

fost destul de rău după aceea şi mă întreb dacă n-a avut parte şi curcanul de aceeaşi răsplată.
Bibilicii îi place să-şi ascundă cuibul în locuri ferite. Plăcerea mea era să-i dibuiesc cuiburile prin iarba înaltă. Nu-i puteam spune Marthei Washington când voiam s-o pornesc la vânătoare de ouă, dar îmi puneam mâinile pe pământ într-un anume fel care indica ceva rotund în iarbă şi Martha înţelegea întotdeauna. Când eram destul de norocoase şi găseam un cuib, n-o lăsam niciodată să ducă ouăle acasă şi o făceam prin semne energice să înţeleagă că ar putea să cadă şi să le spargă.
Hambarele în care se depozita porumbul, grajdurile care adăposteau caii şi curtea în care dimineaţa şi seara se mulgeau vacile erau pentru mine şi Martha surse nesecate de interes. Mulgătorii mă lăsau să ţin mâinile pe vaci cât timp le mulgeau şi nu o dată am fost lovită de vacă pentru curiozitate.
Pregătirile de Crăciun îmi aduceau întotdeauna mare bucurie. Bineînţeles că nu ştiam ce înseamnă toate acestea, dar mă încântau mirosurile plăcute ce umpleau casa şi delicatesele ce ni se dădeau mie şi Marthei ca să ne potolească. Le stăteam, din păcate, în cale, dar acest lucru nu ne strica plăcerea câtuşi de puţin. Ne lăsau să râşnim mirodeniile, să alegem stafidele şi să lingem lingurile. Îmi atârnam ciorapul pentru că aşa făceau şi ceilalţi; nu-mi amintesc totuşi să mă fi interesat această ceremonie în mod deosebit şi nici să mă fi trezit, împinsă de curiozitate, înainte de zorii zilei pentru a-mi căuta darurile.
Martha Washington era la fel de pusă pe şotii ca şi mine. Într-o după-amiază fierbinte de iulie stăteau două fetiţe pe treptele verandei. Una era neagră ca abanosul, cu grămăjoare de păr rebel, care, strânse cu şireturi de pantof, îi stăteau pe cap în toate direcţiile ca nişte tirbuşoane. Cealaltă era albă, cu bucle lungi, aurii. Una avea şase ani, cealaltă cu doi-trei ani mai mult. Fetiţa mai mică era oarbă - aceea eram eu - cealaltă era Martha Washington. Eram ocupate cu decupatul păpuşilor de hârtie; dar curând ne-am plictisit de această distracţie şi, după ce ne-am legat şireturile la pantofi şi am tăiat cu foarfecele toate frunzele de caprifoi la care puteam ajunge, mi-am îndreptat atenţia spre tirbuşoanele Marthei. Mai întâi a protestat, dar apoi s-a supus. Considerând că regula de joc corectă e schimbarea rolurilor, a înşfăcat şi ea foarfecele şi mi-a tăiat o buclă şi le-ar fi tăiat pe toate dacă n-ar fi fost intervenţia salutară a mamei.
Cealaltă tovarăşă de joacă, Belle, căţeaua, era bătrână şi leneşă şi îi plăcea mai curând să doarmă lângă foc decât să zburde cu mine. M-am străduit din răsputeri s-o învăţ limbajul semnelor, dar era proastă şi distrată. Câteodată tresărea şi tremura de emoţie, apoi devenea cu totul rigidă, aşa cum se întâmplă când ţintesc câinii o pasăre. Pe atunci nu ştiam de ce se comportă Belle aşa; ştiam doar că nu face ce vreau eu. Acest lucru mă ofensa şi lecţia se încheia întotdeauna cu un meci de box susţinut de o singură parte. Belle se ridica, se întindea leneşă, mârâia dispreţuitor spre mine o dată sau de două ori, pleca în partea cealaltă a vetrei şi se întindea din nou, iar eu epuizată şi dezamăgită, porneam în căutarea Marthei.

Multe incidente din zilele acelea de demult mi s-au fixat în memorie, izolate, dar apropiate şi clare, dând acelei vieţi tăcute, fără ţintă şi fără lumină, un sens cu atât mai intens.

Într-o zi s-a întâmplat să-mi vărs apă pe şorţ şi l-am întins la uscat în faţa focului care pâlpâia în căminul din camera de zi. Şorţul nu s-a uscat cu o viteză care să mă mulţumească, aşa că l-am pus mai aproape, chiar peste cenuşa încinsă. Focul a prins viaţă; flăcările m-au înconjurat, iar peste o clipă hainele îmi ardeau. Am emis un sunet îngrozitor care a adus-o în ajutor pe Viny, bătrâna mea doică. Aruncând o pătură peste mine aproape că m-a sufocat, dar a stins focul. N-am avut arsuri serioase decât la mâini şi la păr.

Tot pe vremea aceea am descoperit rostul cheilor. Într-o dimineaţă am încuiat-o pe maică-mea în cămară, unde a rămas de nevoie trei ore, deoarece servitorii se aflau într-o aripă izolată a casei. A tot bătut în uşă în timp ce eu stăteam afară pe treptele de la intrare şi râdeam voioasă, căci percepeam trepidaţiile de la bătăile în uşă. Această poznă de mare obrăznicie i-a convins pe ai mei că trebuia să încep învăţătura cât mai curând posibil. După ce a venit profesoara mea, domnişoara Sullivan, am căutat îndată un prilej de a o încuia în cameră. M-am dus la ea cu ceva din partea mamei; dar cum i-am dat obiectul, am şi trântit uşa, am încuiat-o şi am ascuns cheia sub garderoba din hol. Nu m-au putut determina să le spun unde e cheia. Tata a trebuit să aducă o scară şi să o scoată pe domnişoara Sullivan pe fereastră - spre încântarea mea. Abia multe luni după aceea am făcut să apară cheia.

Când aveam vreo cinci ani, ne-am mutat din căsuţa cu viţă de vie într-o casă mare, nouă. Familia era alcătuită din tata, mama, doi fraţi vitregi mai mari şi, mai apoi, o surioară, Mildrid. Prima mea amintire clară despre tata este următoarea: mi-am croit drum spre el printre maldăre de ziare şi l-am găsit singur, ţinând un ziar în faţă. M-a uimit ce făcea. Am încercat să-l imit. Mi-am pus chiar şi ochelarii lui, crezând că m-ar putea ajuta să dezleg misterul. Dar au trecut ani până să descopăr secretul. Am învăţat mai târziu ce sunt ziarele şi că tata însuşi edita unul.

Tata era extrem de iubitor şi indulgent. Era devotat căminului, nepăsându-i decât arareori de sezonul de vânătoare. Era un mare vânător, mi s-a spus, şi un ţintaş apreciat. Imediat după familie, în inima lui urmau câinii şi puşca. Ospitalitatea sa era mare, aproape maladivă şi rar venea fără să aducă un musafir cu el. Mândria lui cea mare era grădina. Acolo, zicea el, cultiva cei mai buni pepeni verzi şi cele mai bune căpşune din ţară; iar mie îmi aducea primii struguri copţi şi cele mai alese căpşune. Îmi amintesc atingerea lui mângâietoare când mă ducea de la un copac la altul, de la un butuc la altul şi bucuria sa nestăvilită faţă de tot ce-mi plăcea mie.

Era un povestitor grozav; după ce am luat în stăpânire limba, mi-a scris stângaci în palmă cele mai inteligente anecdote şi nimic nu-i făcea mai mare plăcere decât să le spună la momentul oportun.

Eram în nord şi mă bucuram de ultimele zile ale verii anului 1896 când am aflat

vestea morţii tatălui. Avusese o boală cu evoluţie rapidă: după o perioadă scurtă de suferinţă acută, s-a terminat totul. Aceasta a fost prima mea mare durere - prima mea experienţă personală legată de moarte.
De mama cum să scriu? E-atât de aproape de mine încât îmi pare aproape nedelicat să scriu despre ea.
Mult timp am privit-o pe surioara mea drept un intrus. Ştiam că încetasem să mai fiu singura comoară a mamei şi acest gând îmi umplea inima de gelozie. Ea stătea mereu în poala mamei, unde fusese locul meu, şi părea că-i absoarbe întreaga atenţie tot timpul. Într-o zi s-a întâmplat ceva ce, din punctul meu de vedere, a adăugat gaz peste foc.
Pe vremea aceea aveam o păpuşă foarte îndrăgită şi foarte chinuită pe care mai târziu am numit-o Nancy. Era, din nefericire, victima acceselor mele de furie şi de afecţiune, aşa că se deterioră mult mai mult decât era normal. Aveam şi păpuşi care vorbeau, plângeau, deschideau şi închideau ochii, dar pe nici una n-am iubit-o vreodată cum am iubit-o pe biata Nancy. Avea un leagăn şi-mi petreceam adesea o oră şi chiar mai mult legănând-o. Apăram şi leagăn şi păpuşă cu o grijă geloasă; dar într-o zi am descoperit-o pe surioara mea dormind liniştit în locul păpuşii. M-am înfuriat peste măsură în faţa acestei impertinenţe din partea cuiva cu care nu aveam încă nici o legătură afectivă. M-am repezit asupra leagănului şi l-am răsturnat. Copilaşul putea fi omorât dacănu-l prindea mama în cădere. Aşa se întâmplă când ne aflăm pe drumul unei duble singurătăţi: ştim prea puţin despre simţămintele afectuoase ce se dezvoltă din cuvinte şi gesturi de dezmierdare şi din relaţiile umane. Dar mai târziu, când aveam să fiu remodelată după tipare umane, Mildrid şi cu mine aveam să ne contopim inimile astfel încât eram bucuroase să mergem mână în mână oriunde ne mâna întâmplarea, dar nici ea nu înţelegea limbajul degetelor şi nici eu gângureala ei copilărească.

CAPITOLUL III

Între timp crescu în mine dorinţa de a mă exprima. Puţinele semne pe care le foloseam erau tot mai neadecvate, iar eşecurile mele in străduania de a mă face înţeleasă erau urmate invariabil de izbucniri de mânie. Simţeam cum mă cuprind mâini nevăzute şi făceam eforturi disperate de a mă elibera. Luptam - nu pentru că lupta ar fi ajutat la ceva, ci doar pentru că spiritul de rezistenţă din mine era foarte puternic; de regulă izbucneam în lacrimi şi mă prăbuşeam de epuizare fizică. Dacă se întâmpla să fie mama în preajmă, mă strecuram în braţele ei, prea amărâtă ca să-mi amintesc măcar pricina izbucnirii. După ovreme nevoia unor mijloace de comunicare deveni atât de imperioasă încât aceste izbucniri apăreau zilnic şi uneori la fiecare ceas.
Părinţii mei erau profund îndureraţi şi dezorientaţi. Locuiam departe de orice

şcoală de orbi sau surzi şi părea puţin probabil ca cineva să accepte să vină într-un loc atât de izolat ca Tuscumbia ca să-l înveţe pe un copil care era şi surd şi orb. De fapt prietenii şi rudele se îndoiau uneori că aş putea fi educată. Singura rază de speranţă a mamei venea dinspre Notele americane ale lui Dickens. Citise relatarea sa despre Laura Bridgman şi îşi amintea vag că aceasta era surdă şi oarbă şi totuşi fusese educată. Dar îşi mai aduse aminte şi că domnul Howe, care descoperise metoda de educare a celor surzi şi orbi, era mort de mulţi ani şi lipsa de speranţă o cuprinse chinuitor. Metodele lui muriseră probabil o dată cu el şi, chiar dacă nu muriseră, cum putea să beneficieze de ele o fetiţă dintr-o localitate pierdută în Alabama?
Când eram de vreo şase ani, tatăl meu auzi de un oculist eminent din Baltimore, care reuşise în multe cazuri ce păreau fără speranţă. Părinţii mei hotărâră să mă ducă de îndată la Baltimore să vadă dacă mai era ceva de făcut pentru ochii mei. Călătoria, pe care o ţin bine minte, a fost foarte plăcută, în tren m-am împrietenit cu multă lume. O doamnă mi-a dăruit o cutie cu scoici. Tata le-a găurit ca să le pot înşira pe aţă şi multă vreme scoicile m-au ţinut fericită şi împăcată. Şi conductorul a fost foarte drăguţ. De câte ori îşi făcea turul, îl ţineam de poalele hainei cât timp aduna şi perfora bilete. Perforatorul, cu care mi-a dat voie să mă joc, era o jucărie încântătoare. Ghemuită într-un colţ al banchetei, m-am distrat ore în şir făcând găurele în bucăţele de carton.
Mătuşa mea îmi făcu o păpuşă mare din prosoape. Era grozav de comică şi de lipsită de formă păpuşa asta improvizată - fără nas, fără gură, fără ochi - fără nimic din ceea ce imaginaţia unui copil ar putea transforma într-o faţă umană. Şi, lucru ciudat, absenţa ochilor mă izbi mai mult decât toatecelelalte cusururi luate laolaltă. Am arătat acest lucru cu o insistenţă provocatoare, dar nimeni nu părea să facă faţă sarcinii de a înzestra păpuşa cu ochi. Mie imi străfulgeră totuşi o idee sclipitoare şi problema fu rezolvată. M-am rostogolit de pe scaun şi am căutat până ce am găsit capa mătuşii mele, capă tivită cu mărgele. Am smuls două din ele şi i-am dat a înţelege că aş vrea să mi le coase la păpuşă. Mi-a ridicat întrebătoare mâna spre ochi şi eu am aprobat energic. Ochii au fost cusuţi la locul potrivit, iar eu nu-mi mai încăpeam în piele de bucurie. Dar îndată după aceea mi-a pierit brusc interesul pentru păpuşă. Pe tot parcursul călătoriei n-am mai avut nici o izbucnire; erau atâtea lucruri care îmi ocupau mintea şi degetele.
Când am sosit în Baltimore, doctorul Chisholm ne-a primit cu amabilitate, dar n-a putut face nimic. Ne-a spus, totuşi, că aş putea fi educată şi l-a sfătuit pe tata să-l consulte pe doctorul Alexander Graham Bell, din Washington, care îi va putea da informaţii despre şcolile pentru copii surzi şi orbi. Urmând sfatul doctorului, ne-am dus de îndată la Washington ca să ne consultăm cu doctorul Bell, tata cu inima strânsă şi cu îndoieli, eu total inconştientă de neliniştea sa, găsindu-mi o sursă de plăcere în emoţia călătoriei din loc în loc. Copil cum eram, am perceput de îndată gingăşia şi înţelegerea care făceau ca multe inimi să-l îndrăgească pe doctorul Bell, în timp ce realizările sale minunate stârneau admiraţia. Mă ţinu pe genunchi, iar eu îi examinai ceasul. Îl făcu să sune pentru

mine. Îmi înţelese semnele, iar eu am ştiut acest lucru şi l-am îndrăgit pe dată. Dar nici nu visam că această întrevedere va fi uşa prin care aveam să trec dinspre întuneric spre lumină, dinspre izolare spre prietenie, relaţii umane, cunoaştere, iubire.
Domnul Bell l-a sfătuit pe tata să-i scrie domnului Anagnos, directorul Institutului Perkins din Boston, cel în care trudise pentru orbi doctorul Howe, şi să-l întrebe dacă avea un profesor competent care să-mi înceapă educaţia. Tata făcu acest lucru imediat şi peste câteva săptămâni sosi o scrisoare amabilă din partea domnului Anagnos şi asigurarea, atât de reconfortantă, că fusese găsită o profesoară. Era în vara lui 1886. Dar domnişoara Sullivan avea să sosească în luna martie a anului următor.
Astfel, plecat-am din Egipt şi stătuiîn faţa muntelui Sinai, şi o putere divină îmi atinse spiritul şi-l făcu să vadă, ca să mă pot minuna de multe. Şi de pe muntele sacru auzit-am o voce care spunea: "Cunoaşterea înseamnă dragoste şi lumină şi clarvedere."

CAPITOLUL IV

Cea mai impotantă zi din viaţă de care-mi pot aminti este cea în care a venit profesoara mea, Anne Mansfield Sullivan. Mă cuprinde şi acum uimirea când mă gândesc la contrastul incomensurabil dintre cele două existenţe pe care le leagă această zi. Era trei martie 1887, cu trei luni înainte de a împlini şapte ani.
În după-amiaza acelei zile memorabile, stăteam pe verandă, în aşteptare mută. Ghiceam oarecum din semnele mamei şi din forfota grăbită din casă că avea să se întâmple ceva neobişnuit, aşa că m-am dus spre uşă şi m-am aşezat pe trepte. Soarele după-amiezii străbătea prin perdeaua de caprifoi ce acoperea fereastra şi îmi cădea pe faţa înălţată. Degetele-mi zăboveau aproape inconştient pe frunzele şi florile cunoscute, ce tocmai izbucniseră pentru a saluta primăvara dulce din sud. Nu ştiam ce minuni ori surprize îmi rezervă viitorul. Săptămâni în şir mă bântuiseră continuu furia şi amărăciunea, iar acum o moleşeală adâncă urma acestei lupte încordate.
Ai fost vreodată pe mare învăluit în ceaţă deasă, ferecat parcă de o tangibilă beznă albă, în timp ce marele vas, încordat şi nerăbdător, îşi dibuie drumul spre ţărm cu sonda şi firul cu plumb, iar tu aştepţi cu inima zvâcnind să se întâmple ceva? Eram ca vaporul acela înainte de a începe învăţătura, doar că eu eram fără busolă ori sondă şi n-aveam cum şti cât de aproape e portul. "Lumină, daţi-mi lumină!", era strigătul fără cuvinte al sufletului meu şi lumina dragostei străluci asupra mea chiar în ceasul acela.
Am simţit paşi apropiindu-se. Am întins mâna către - credeam eu - mama. Cineva mi-a luat-o şi am fost prinsă şi ţinută în braţele celei care venise să mi le dezvăluie pe toate şi, mai mult decât toate, să mă iubească.

În dimineaţa de după sosire, profesoara mă luă în camera ei şi-mi dădu o păpuşă. Mi-o trimiseseră micuţii orbi de la Institutul Perkins şi era îmbrăcată de Laura Bridgman. Dar acestea aveam să le aflu mai târziu. După ce m-am jucat puţin cu păpuşa, domnişoara Sullivan mi-a "scris" încet în mână cuvântul "p-ă-p-u-ş-ă". M-a captivat de la început jocul acela cu degetele şi am încercat să-l imit. Când, în sfârşit, am reuşit să fac literele corect, m-au cuprins o plăcere şi o mândrie copilărească. Am alergat jos la mama şi am făcut cu mâna literele pentru păpuşă. Nu ştiam că scriu un cuvânt şi nici măcar că există cuvinte. Imitam pur şi simplu cu degetul ca o maimuţă.

În zilele care au urmat am învăţat să scriu în felul acesta de neînţeles o mulţime de cuvinte precum cană, ac, pălărie şi câteva de genul a sta, a umbla. Dar am mai petrecut câteva săptămâni bune cu profesoara mea până să înţeleg că fiecare lucru are un nume.

Într-o zi, pe când mă jucam cu păpuşa cea nouă, domnişoara Sullivan mi-a pus în poală păpuşa mea mare de cârpă, a scris "p-ă-p-u-ş-ă" şi a încercat să mă facă să pricep că "p-ă-p-u-ş-ă" se foloseşte pentru amândouă. Ceva mai devreme ne certasem din cauza cuvintelor "c-a-n-ă" şi "a-p-ă". Domnişoara Sullivan încercase să-mi întipărească în minte că "a-p-ă" este apă, iar "c-a-n-ă" este cană, dar eucontinuam să le confund. Disperată, a abandonat subiectul o vreme casă-l reia cu prima ocazie, începuseră să mă irite încercările ei repetate şi, înşfăcând păpuşa, o azvârlii pe podea. Am fost foarte încântată când am simţit bucăţile de păpuşă spartă la picioarele mele. Furioasa mea izbucnire n-a fost urmată nici de mâhnire, nici de regrete. În lumea tăcută şi întunecată în care trăiam, nu era loc pentru vreun sentiment maiputernic de gingăşie. Am simţit că profesoara mea mătură cioburile înspre vatră şi am avut o senzaţie de mulţumire că sursa neplăcerilor mele fusese înlăturată. Mi-a adus pălăria. Am ştiut că ieşim afară, la soare. Acest gând - dacă o senzaţie fără cuvinte poate fi numită gând - m-a făcut să sar şi să ţopăi de plăcere.

Am mers pe cărarea spre cişmea, atrase de parfumul caprifoiului ce o acoperea. Cineva pompa apă şi profesoara îmi puse mâna sub şuvoi. În timp ce şuvoiul răcoritor ţâşnea pe mână, ea scrise în cealaltă cuvântul apă, întâi mai rar, apoi mai repede. Stăteam nemişcată, cu toată atenţia concentrată asupra degetelor ei. Deodată întrezării conştiinţa ceţoasă a ceva parcă uitat - fiorul revenirii unui gând; şi, iată, misterul limbii mi se dezvăluia. Am ştiut atunci că "a-p-ă" înseamnă acel ceva răcoros şi minunat care-mi curgea pe mână. Cuvântul acela viu mi-a trezit sufletul, i-a dat lumină, speranţă, bucurie, l-a eliberat ! Mai erau încă piedici, ce-i drept, dar piedici ce puteau fi înlăturate cu timpul.

Am părăsit cişmeaua nerăbdătoare să învăţ. Fiecare lucru avea un nume şi fiecare lucru dădea naştere unui gând nou. Pe când ne întorceam spre casă, fiecare lucru pe care-l atingeam părea că freamătă de viaţă. Aceasta pentru că vedeam totul cu acea privire nouă care venise asupră-mi. Intrând pe uşă, mi-am adus aminte de păpuşa pe care o spărsesem. Mi-am pipăit drumul spre vatră şi am cules bucăţile. Am încercat zadarnic să le pun la loc. Ochii mi se umplură de

lacrimi, căci mi-am dat seama ce făcusem şi pentru prima oară am simţit durere şi căinţă.
Am învăţat foarte multe lucruri noi în ziua aceea. Nu-mi amintesc chiar de toate, dar ştiu că mama, tata, soră, profesoară erau printre ele - cuvinte prin care avea să se deschidă lumea pentru mine aşa cum înverzise toiagul lui Aaron. Ar fi fost greu de găsit un copil mai fericit decât eram eu când m-am culcat în pătuţ, la sfârşitul acelei zile plină de evenimente şi am retrăit bucuriile pe care mi le adusese şi pentru prima dată mi-am dorit să vină o nouă zi.

CAPITOLUL V

Îmi amintesc multe întâmplări din vara anului 1887, care a urmat după brusca trezire a sufletului meu. Nu făceam altceva decât să explorez cu mâinile şi să învăţ numele fiecărui obiect pe care-l atingeam şi cu cât umblam mai mult cu lucrurile şi le învăţam numele şi întrebuinţările, cu atât se întărea şi mă bucura simţământul meu de legăturăcu restul lumii.
Când veni vremea să înflorească margaretele şi piciorul-cocoşului, domnişoara Sullivan m-a purtat de mână peste câmpii, unde oamenii pregăteau pământul pentru însămânţare, până la malul râului Tennessee, iar acolo, în iarbă, am primit prima lecţie despre generozitatea naturii. Am învăţat cum soarele şi ploaia fac să crească din pământ fiece pom plăcut vederii şi cu fructe bune de mâncat, cum îşi construiesc păsările cuiburi şi trăiesc şi rezistă mergând în ţinuturi îndepărtate, cum găsesc hrană şi adăpost veveriţa şi căprioara şi leul şi alte fiinţe. Pe măsură ce cunoaştem mai multe despre lucruri, mi se amplifica bucuria de a fi în această lume. Cu mult înainte de a mă învăţa să calculez o sumă la aritmetică ori să descriu forma pământului, domnişoara Sullivan m-a învăţat să văd frumosul din pădurile înmiresmate din fiecare fir de iarbă şi din rotunjimile şi gropiţele de pe mâna surioarei mele. Mi-alegat de natură cele dintâi gânduri şi m-a făcut să simt că "eu, păsările şi florile aveam dreptul la aceeaşi fericire".
Dar tot cam pe vremea aceea am avut o experienţă care m-a învăţat că natura nu e întotdeauna blândă. Într-o zi mă întorceam cu profesoara mea dintr-o lungă hoinăreală. Dimineaţa fusese frumoasă, dar era tot mai cald şi mai înăbuşitor când ne-am îndreptat în cele din urmă spre casă. Ne-am oprit de vreo două-trei ori să ne odihnim sub un copac de la marginea drumului. Ultimul popas a fost sub un cireş sălbatic, aproape de casă. Umbra era binefăcătoare, iar în copac se urca uşor aşa că, sub supravegherea profesoarei, am reuşit să mă caţăr şi să mă aşez între crengi. Era atât de răcoare sus, în copac, încât domnişoara a propus să luăm masa acolo. Am promis să stau liniştită cât timp se duce până acasă să aducă mâncarea.
Deodată s-a abătut o schimbare peste copaci. Toată căldura soarelui a dispărut

din aer. Ştiam că cerul e negru deoarece toată căldura, care pentru mine însemna lumină, pierise din atmosferă. Se înălţa o mireasmă ciudată dinspre pământ, o ştiam, era mireasma ce precede întotdeauna furtuna. Inima mi se strânsese de o frică fără nume. Mă simţeam absolut singură, ruptă cum eram de prieteni şi de soliditatea solului. Mă învăluia nesfârşitul, necunoscutul. Am rămas nemişcată, în aşteptare; o groază paralizantă mi se strecura în vine. Îmi doream să se întoarcă profesoara, dar mai presus de toate voiam să mă dau jos din copac. După un moment de tăcere sinistră, urmă o agitaţie amplă a frunzelor. Un fior străbătu copacul, iar vântul trimise o rafală ce m-ar fi putut doborî dacă nu m-aş fi agăţat de creangă cu toată puterea. Copacul se legănă şi se înclină. Rămurele mici se rupseră şi căzură peste mine puhoi. Mă cuprinse un impuls sălbatic de a sări, dar groaza mă ţintuia. Mă ghemuii la bifurcaţia copacului. Crengile şuierau în jur. Percepeam trepidaţia intermitentă, care apărea când şi când de parcă ar fi căzut un obiect greu, iar şocul urca în sus până ajungea la craca pe care stăteam. Nesiguranţa mea atinse punctul culminant, dar tocmai când credeam că eu şi copacul vom cădea împreună, profesoara mă apucă de mână şi mă ajută să cobor. M-am agăţat de ea, tremurând de bucuria de a simţi iar pământul sub tălpi. Învăţasem o nouă lecţie, şi anume că natura "poartă război deschis împotriva copiilor ei şi sub atingerea cea mai blândă ascunde gheare perfide". După această întâmplare s-a scurs multă vreme până să mă mai caţăr într-un alt copac. Simplul gândmă umplea de groază, în cele din urmă farmecul unei mimoze în floare m-a făcut să-mi depăşesc frica. Într-o dimineaţă frumoasă de primăvară, cum stăteam singură în casa de vară şi citeam, am devenit conştientă de minunata, subtila mireasmă ce plutea în aer. M-am ridicat şi am întins instinctiv mâinile. Părea că însuşi duhul primăverii sălbatice străbate casa de vară. "Ce-i asta?" m-am întrebat şi în clipa următoare am recunoscut parfumul mimozelor. Mi-am pipăit drumul spre capătul grădinii fiindcă ştiam că mimoza e lângă gard, unde coteşte cărarea. Da, eraacolo vibrând în bătaia razelor calde ale soarelui, cu crengile încărcate de floare aproape atingând firele lungi de iarbă. Mai existase până atunci în lume ceva atât de tulburător de frumos? Florile delicate se strângeau la cea mai uşoară atingere; părea că un copac din paradis fusese transplantat pe pământ. Mi-am croit drum printr-o ploaie de petale până la trunchiul gros şi am stat un moment nehotărâtă; apoi, punându-mi piciorul în spaţiul larg dintre două crăci, m-am tras în sus, în copac. Mi-a fost cam greu să mă ţin, căci crengile erau foarte groase şi coaja îmi rănea mâinile. Dar trăiam un simţământ încântător că fac ceva neobişnuit şi minunat, aşa că am continuat să urc tot mai sus până am ajuns la un locuşor pe care cineva îl construise acolo de atâta vreme încât se făcuse una cu copacul. Am rămas acolo multă, multă vreme, simţindu-mă ca o zână pe un nor trandafiriu. După aceea am mai petrecut multe ceasuri în copacul paradisului, gândind gânduri frumoase şi visând vise strălucitoare.

CAPITOLUL VI

Aveam acum cheia limbajului uman şi eram dornică să învăţ a-l folosi. Copiii care aud îşi însuşesc limba fără vreun efort special; cuvintele care cad de pe buzele altora sunt prinse din zbor, am putea spune, cu încântare, în timp ce un micuţ surd trebuie să le prindă printr-un proces lent şi adesea chinuitor. Dar, oricare ar fi procesul, rezultatul e minunat. Treptat, de la numirea unui obiect înaintăm pas cu pas, până ce străbatem marea distanţă dintre prima silabă poticnită şi vârtejul unui gând dintr-un vers de Shakespeare.
La început, când profesoara îmi spunea de vreun lucru nou, puneam foarte puţine întrebări. Ideile mele erau vagi, vocabularul inadecvat, dar pe măsură ce cunoaştem tot mai multe lucruri şi învăţam tot mai multe cuvinte mi se lărgea câmpul de investigaţie şi mă întorceam de multe ori la acelaşi obiect, dornică să primesc informaţii în plus. Uneori câte un cuvânt nou trezea o imagine care-mi fusese întipărită în minte de vreo întâmplare mai veche.

Îmi amintesc dimineaţa în care am întrebat prima dată care este sensul cuvântului "iubire". Aceasta se întâmpla înainte de a fi învăţat multe cuvinte, Găsisem câteva violete timpurii în grădină şi i le adusesem profesoarei. Ea a încercat să mă sărute; dar pe vremea aceea nu suportam să fiu sărutată de nimeni în afară de mama. Domnişoara Sullivan m-a cuprins blând în braţe şi mi-a scris în palmă: "O iubesc pe Helen".

--Ce este iubirea? întrebai.

Mă trase mai aproape de ea şi-mi spuse:

--Uite-o aici.

Arătă spre inimă, de ale cărei bătăi devenii conştientă pentru prima oară. Cuvintele ei m-au lăsat perplexă pentru că pe atunci nu înţelegeam nimic din ceea ce nu puteam atinge.
Am mirosit violetele din mâna ei şi am pus, pe jumătate în cuvinte şi pe jumătate cu ajutorul semnelor, o întrebare care însemna: "Iubirea este cea mai dulce dintre flori?"

--Nu, îmi răspunse profesoara.

M-am pierdut iar. Soarele cald strălucea asupra noastră.

--Aceasta-i nu-i iubire? am întrebat arătând în direcţia de unde venea căldura. Aceasta nu-i iubire ?
Mie îmi părea că nimic nu poate fi mai frumos decât soarele, a cărui căldură face să crească toate. Domnişoara Sullivan clătină însă din cap, iar eu rămăsei descumpănită şi dezamăgită. Mi se părea ciudat ca profesoara să nu-mi poată arăta iubirea.
Peste o zi-două înşiram mărgele de diferite mărimi în grupuri simetrice - două mărgele mici, trei mari şi aşa mai departe. Făcusem multe greşeli şi domnişoara mi le indicase, în mod repetat, cu răbdare şi delicateţe. În cele din urmă am observat o greşeală foarte evidentă în privinţa ordinii. Pentru o clipă mi-am

concentrat atenţia la lecţie şi am încercat să mă gândesc cum ar fi trebuit să aranjez mărgelele.
Domnişoara Sullivan mi-a atins fruntea şi mi-a scris accentuând hotărât: "Gândeşte".
Cât ai clipi, am priceput că acel cuvânt era numele procesului care se petrecea în mintea mea. Aceasta a fost prima dată când percepeam o idee abstractă.
Am rămas nemişcată multă vreme - nu mă mai gândeam la mărgelele din poală, ci încercam să găsesc sensul cuvântului "iubire" în lumina acestei noi idei.
Soarele fusese toată ziua ascuns după un nor şi căzuse o ploaie trecătoare. Dar, iată, brusc soarele izbucni în toata splendoarea lui sudică.
Mi-am întrebat profesoara din nou:
--Aceasta nu-i iubire?
--Iubirea e ceva asemenea norilor care se aflau pe cer înainte de a apărea soarele, replică ea.
Apoi, în cuvinte mai simple decât acestea, îmi explică:
--Norii nu-i poţi atinge, ştii asta; dar ploaia o simţi şi ştii cât sunt de bucuroase florile şi cât e de bucuros pământul s-o primească după o zi fierbinte. Nici iubirea n-o poţi atinge; dar îi simţi dulceaţa pe care o picură în toate. Fără iubire n-ai fi fericită şi n-ai vrea să te joci.
Acest adevăr frumos ardea în mintea mea. Simţeam că există lumi invizibile ce se întind între spiritul meu şi spiritul altora.
De la începuturile educaţiei mele, domnişoara Sullivan îşi făcuse un obicei din a-mi vorbi aşa cum vorbeşti unui copil care aude; singura diferenţă era că îmi scria propoziţiile în mână în loc să le rostească. Dacă nu ştiam cuvintele şi expresiile necesare pentru a-mi exprima gândurile, ea mi le furniza, chiar sugerând firul conversaţiei atunci când nu eram în stare să fac faţă dialogului până la sfârşit.
Procesul acesta a continuat mai mulţi ani, căci copilul surd nu învaţă într-o lună, şi nici măcar în doi-trei ani, numeroasele sintagme şi expresii folosite în comunicarea zilnică. Micuţul care aude le învaţă prin repetiţie şi imitaţie practicate susţinut. Conversaţia pe care o aude în casă îi stimulează creierul, îi oferă sugestii de subiecte şi îi solicită exprimarea spontară a propriilor gânduri. Copilul surd nu are acces la acest schimb de idei. Dându-şi seama de toate acestea profesoara mea s-a hotărât să-mi asigure genul de stimuli de care duceam lipsă. A făcut acest lucru repetându-mi, pe cât era posibil cuvânt cu cuvânt, ceea ce auzea şi arătându-mi cum aş putea lua parte la conversaţie. Dar a durat mult până m-am aventurat să iau iniţiativa şi încă şi mai mult până am găsit ceva potrivit de spus la timpul potrivit.
Pentru surzi şi pentru orbi e dificil să-şi însuşească plăcerile conversaţiei. Vă închipuiţi în ce grad e augmentată această greutate în cazul celor care sunt şi surzi şi orbi. Ei nu pot distinge tonalitatea vocii şi nici să parcurgă, fără ajutor, gama de tonuri ce dau semnificaţie cuvintelor; şi nici nu pot urmări expresia de pe faţa vorbitorului, iar căutătura este adesea sufletul însuşi al celor rostite de

cineva.

CAPITOLUL VII

Următorul pas important în viaţa mea l-a constituit învăţarea cititului:
De îndată ce am putut ortografia câteva cuvinte cu litere în relief, am învăţat rapid că fiecare cuvânt tipărit ţinea locul unui obiect, unei acţiuni ori unei calităţi. Aveam un cadru în care puteam aranja cuvintele în popoziţii mici, dar înainte de a pune propoziţiile în cadru îmi plăcea să le fac cu obiecte. Găseam cartonaşele care reprezentau, de exemplu, "păpuşa", "este","pe", "pat" şi plasam fiecare nume pe obiectul său, apoi puneam păpuşa pe pat cu cuvintele este, pe, pat, aranjate lângă păpuşă. Astfel făceam o propoziţie din cuvinte şi, în acelaşi timp, ataşam ideea de propoziţie cuvintelor înseşi.

Într-o zi, după cum îmi povesteşte domnişoara Sullivan, mi-am fixat cuvântul "păpuşă" de şorţuleţ şi m-am băgat în garderobă. Pe raft am aranjat cuvintele "este", "în", "garderobă". Nimic nu mă încânta mai mult decât jocul acesta. Profesoara şi cu mine îl jucam uneori ore întregi. Adesea toate lucrurile din cameră erau aranjate în obiecte-propoziţii.
De la cartonaşul tipărit până la cartea tipărită era doar un pas. Am luat "Lecturi pentru începători" şi am început să caut cuvintele pe care le ştiam; când le găseam, bucuria mea era aceeaşi ca la un joc de-a v-aţi ascunselea. Aşa am început să citesc. Am să povestesc mai târziu despre vremea când am început să citesc povestiri închegate.
Multă vreme n-am avut lecţii regulate. Chiar şi atunci când studiam extrem de serios, părea mai mult o joacă decât muncă. Tot ce mă învăţa domnişoara Sullivan era explicat printr-o poveste frumoasă sau o poezie. Ori de câte ori mă interesa ori mă incinta ceva, discuta acel lucru cu mine de parcă şi ea ar fi fost copil. Ceea ce e privit cu groază de către mulţi copii, adunările grele şi definiţiile şi mai grele, se numără astăzi pentru mine printre amintirile deosebit de preţioase.
Nu pot explica înţelegerea deosebită pe care domnişoara Sullivan o avea pentru plăcerile şi dorinţele mele. Poate era rezultatul legăturilor îndelungate cu orbii. Pe lângă aceasta, avea un minunat dar descriptiv. Trecea rapid peste detaliile neinteresante şi nu mă cicălea niciodată cu întrebări care să verifice dacă-mi aminteam lecţia de alaltăieri. Informaţiile ştiinţifice aride mi le-a introdus încetul cu încetul, făcând ca fiecare obiect să-mi apară atât de real încât nu puteam să nu ţin minte ce-mi predă.
Citeam şi studiam afară, preferând casei pădurile luminate de soare. Toate lecţiile mele de început au în ele suflul pădurii - minunata mireasmă răşinoasă a acelor de pin amestecată cu parfumul viţei sălbatice. Aşezată la umbra delicată a unui copac, am învăţat să cred că orice lucru are o idee şi o sugestie. "Farmecul lucrurilor m-a învăţat utilitatea lor." Cu adevărat tot ce zumzăia, bâzâia, cânta sauînflorea avea un rol în educaţia mea: broaşte cu gâtlej gălăgios, cosaşi şi greieraşi ţinuţi în mână până când, depăşindu-şi stânjeneala, emiteau ţârâitul lor

strident, puişori pufoşi şi plante sălbatice, florile de sânger, violetele de poiană şi pomii înmuguriţi. Pipăiam ghemotoacele de bumbac când plesneau şi le simţeam sub degete fibra moale şi seminţele cu puf; simţeam freamătul vântului prin frunzele lungi şi sforăitul indignat al poneiului meu atunci când îl prindeam la păşune şi-i puneam zăbala în bot - oh, Doamne, ce bine-mi amintesc mirosul de cuişoare al răsuflării lui!
Uneori mă trezeam în zori şi mă furişam în grădină la ceasul când pe iarbă şi pe flori era aşezată rouă grea. Puţini ştiu bucuria de a presa uşor trandafirii în mână ori de a simţi încântătoarea mişcare a crinilor când se leagănă în adierea dimineţii. Uneori prindeam câte o insectă chiar în floarea pe care o culegeam şi simţeam zgomotul slab al aripioarelor ce se zbăteau cuprinse brusc de spaimă în timp ce mica vietate conştientiza prezenţa persoanei din afară.
Alt loc de hoinăreală îndrăgit era livada, unde fructele se coceau la începutul lui iulie. Piersicile mari, pufoase ajungeau singure la mine în mână, iar când adierea zglobie trecea printre pomi, merele mi se rostogoleau la picioare. Ah, cu ce încântare
adunam fructele în şorţuleţ, îmi frecam faţa de obrajii netezi ai merelor, care mai păstrau căldura soarelui, şi porneam ţopăind înapoi spre casă!
Plimbarea noastră preferată era către debarcaderul Keller, un chei de cherestea, vechi şi dărăpănat, la râul Tennessee, folosit în timpul războiului civil pentru debarcarea soldaţilor. Acolo am petrecut multe ore fericite şi ne-am jucat de-a geografia. Am construit baraje din pietricele, am făcut insule şi lacuri şi am săpat albii de râu, totul de dragul distracţiei, fără să fi visat măcar vreodată că de fapt învăţam o lecţie. Ascultam cu uimire crescândă cum descria domnişoara Sullivan imensa lume rotundă, cu munţii ei în flăcări, cu oraşele îngropate, cu râurile de gheaţă plutitoare şi cu multe alte lucruri la fel de ciudate. Îmi făcea hărţi de lut în relief ca să pot simţi crestele munţilor şi văile şi să urmăresc cu degetele cursul sinuos al râurilor. Asta îmi plăcea, însă împărţirea pământului în zone şi poli îmi încurca mintea şi mă necăjea. Şnururile pentru demonstraţie şi băţul ce reprezenta polii îmi păreau atât de reale încât până azi simpla pomenire a zonei temperate îmi sugerează o serie de cercuri de sfoară; şi cred că dacă cineva şi-ar pune mintea, m-ar putea convinge că urşii se urcă efectiv pe Polul Nord.
Aritmetica pare să fie singura materie care nu mi-a plăcut. De la început nu m-am arătat interesată de ştiinţa numerelor. Domnişoara Sullivan a încercat să mă înveţe să socotesc prin înşirarea mărgelelor în grupuri, iar prin aranjarea beţişoarelor de grădiniţă am învăţat adunarea şi scăderea. N-aveam niciodată răbdare să aranjez mai mult de cinci ori şase grupuri deodată. Când realizam acest lucru, conştiinţa mea se liniştea pentru ziua respectivă, aşa că mă duceam repede să-mi caut tovarăşi de joacă.
În aceeaşi manieră lejeră am învăţat şi zoologia şi botanica.
Odată, un domn al cărui nume l-am uitat mi-a trimis o colecţie de fosile - cochilii micuţe şi moluşte frumos alcătuite şi bucăţi de gresie cu amprenta unor

ghiare de pasăre şi o minunată ferigă în basorelief. Acestea au fost cheile ce au deschis pentru mine comorile lumii antediluviene. Cu degetele tremurânde am ascultat cum descria domnişoara Sullivan bestiile înspăimântătoare, cu nume sălbatice, de nepronunţat, care tropăiau cândva prin pădurile primordiale, rupând crengile copacilor uriaşi ca să se hrănească şi care au pierit în mlaştinile întunecate ale unei ere necunoscute. Multă vreme creaturile acestea ciudate mi-au bântuit visele, iar perioada aceea mohorâtă a format un fel de fundal sumbru pentru veselul Acum, plin de soare, de trandafiri şi de bătaia uşoară a copitei poneiului meu.
Altădată mi-a fost dăruită o cochilie frumoasă şi, cu surprinderea şi încântarea copilului, am învăţat cum o moluscă măruntă îşi construieşte drept locuinţă o spirală lucitoare şi cum, în nopţile liniştite, când nici o briză nu stârneşte valurile, nautilus navighează pe apele albastre ale Oceanului Indian în "vaporul său perlat". După ce am mai învăţat multe lucruri interesante despre viaţa şi obiceiurile creaturilor mării - cum în mijlocul valurilor agitate micuţii polipi îşi construiesc insule de corali în Pacific, iar foraminiferele au făurit dealuri de cretă în multe locuri - profesoara mi-a citit "Nautilus şi locuinţa sa" şi mi-a arătat că procesul de construire al cochiliei de către moluşte simbolizează dezvoltarea minţii. Aşa cum mantaua făcătoare de minuni a unui nautilus transformă materialul absorbit din apă şi-l face parte din el însuşi, tot aşa şi frânturile de cunoştinţe pe care le adună cineva trec printr-o schimbare asemănătoare şi devin perle ale gândirii.
Şi tot aşa, creşterea unei plante a format materialul pentru o altă lecţie. Am adus un crin şi l-am pus în fereastra însorită. Foarte curând muguraşii verzi şi ascuţiţi au dat semn că se deschid. Frunzişoarele delicate, ca nişte degete, de la exterior s-au deschis încet, cu reţinere, ca să dezvăluie - gândeam eu - frumuseţea pe care o ascundeau; totuşi, o dată început, procesul de deschidere a continuat rapid, dar în ordine şi simetrie. Întotdeauna exista câte un mugur mai frumos decât ceilalţi, care îşi desfăcea învelişul exterior cu mai multă pompă, de parcă frumoasa dintre veşmintele moi şi mătăsoase ştia că e regină-crin cu drept divin, în timp ce surorile ei mai timide îşi scoteau glugile verzi cu sfială până ce întreaga crenguţă se apleca de farmec şi mireasmă.
Odată, la fereastra plină cu plante se găseau într-un vas globular de sticlă unsprezece mormoloci. Îmi amintesc zelul cu care am făcut descoperiri legate de ei. Era grozav de distractiv să-mi bag mâna în bol şi să-i simt cum se agită şi să-i las să alunece şi să mi se strecoare printre degete. Într-o zi unul mai ambiţios a sărit peste marginea bolului şi a căzut pe duşumea, unde l-am găsit, după toate aparenţele, mai mult mort decât viu. Singurul semn de viaţă era o mişcare uşoară din codiţă. Dar cum se reîntoarse în elementul lui, o zbughi la fundul vasului şi se roti înot cuprins de o vioiciune veselă. Făcuse marele salt, văzuse lumea largă şi acum era bucuros să stea în căsuţa lui de stliclă de sub fucsie până la obţinerea demnităţii de broscoi. Atunci avea să plece să locuiască în heleşteul din fundul grădinii, unde avea să muzicalizeze nopţile de vară cu

bizarul său cântec de amor.
Apoi am învăţat chiar de la viaţă. La început eram doar un ghem de posibilităţi. Profesoara mi le-a desfăşurat şi dezvoltat.

O dată cu venirea ei, totul în jur a început să palpite de dragoste şi bucurie şi să se umple de sens. De atunci n-a lăsat să-i scape nici o ocazie de a-mi arăta frumosul care există în toate şi nici n-a încetat să încerce prin gând, acţiune şi exemplu să-mi facă viaţa plăcută şi folositoare.
Geniul profesoarei mele, puterea ei rapidă de înţelegere, tactul ei iubitor au făcut ca primii ani de educaţie să fie atât de frumoşi. Aceasta pentru că ştia să prindă momentul potrivit pentru a-mi împărtăşi cunoştinţele astfel ca acestea să-mi pară acceptabile şi agreabile. Îşi dădu seama că mintea unui copil e ca un pârâiaş de mică adâncime ce clipoceşte şi zburdă vesel peste cursul bolovănos al educaţiei şi reflectă ici o floare, colo o tufă, dincolo un nor trecător şi a încercat să-mi ghideze mintea pe făgaşul propriu, deoarece ştia că, asemenea pârâiaşului, trebuie hrănită de torentele de munte şi de izvoarele ascunse până se lăţeşte într-un râu adânc, capabil să reflecte pe suprafaţa sa lucie dealuri vălurite, umbrele luminoase ale copacilor şi bolta albastră, dar şi faţa suavă a unei floricele.
Orice profesoară poate duce un copil în clasă, dar nu orice pofesoară îl poate face să înveţe. El nu va lucra cu bucurie decât dacă simte că a lui este libertatea, fie că e ocupat fie că se odihneşte; trebuie să simtă îmbătarea victoriei şi prăbuşirea inimii dezamăgite înainte de a se apuca printr-un act de voinţă de temele neplăcute şi de a se hotărî să intre cu curaj în jocul rutinei plicticoase a manualelor.
Profesoara mi-e atât de apropiată încât nici nu prea mă pot gândi la mine separându-mă de ea. Nu voi putea spune niciodată cât din bucuria contactului cu toate lucrurile frumoase e înnăscută şi cât se datorează influenţei ei. Simt că fiinţa ei este inseparabilă de a mea. Tot ce-i mai bun în mine îi aparţine - nu există talent, aspiraţie sau bucurie în mine care să nu fi fost trezite de atingerea ei plină de dragoste.

CAPITOLUL VIII

Primul Crăciun după venirea domnişoarei Sullivan în Tuscumbia a fost un mare eveniment. Fiecare membru al familiei mi-a pregătit surprize, dar ceea ce mi-a plăcut mie mai mult şi mai mult a fost faptul că domnişoara Sullivan şi cu mine am pregătit surprize pentru toţi ceilalţi. Misterul din jurul cadourilor era pentru mine o sursă de extremă încântare şi amuzament. Prietenii făceau tot ce puteau ca să-mi stârnească curiozitatea prin aluzii şi propoziţii scrise pe jumătate pe care se făceau că le întrerup la momentul potrivit. Domnişoara şi cu mine am intrat în jocul ghicitului, ceea ce m-a învăţat despre folosirea limbii mai mult decât oricâte lecţii formale. În fiecare seară, aşezate în preajma focului de lemne scânteietor, jucam jocul nostru de-a ghicitul, care devenea tot mai palpitant pe

măsură ce se apropia Crăciunul. În ajunul Crăciunului copiii din Tuscumbia aveau serbarea bradului, la care m-au invitat şi pe mine. În centrul sălii de festivităţi era un brad frumos, cu luminări aprinse, ce sclipea în lumina blândă, iar crengile îi erau încărcate cu fructe ciudate şi minunate. A fost un moment de supremă fericire. Am dansat şi am zburdat în extaz în jurul pomului. Când am aflat că există câte un dar pentru fiecare copil, am fost încântată, iar cei care au organizat serbarea mi-au îngăduit cu amabilitate să înmânez eu cadourile copiilor. Cuprinsă de plăcerea acestei activităţi, nu m-am oprit nici o clipă ca să mă uit la propriile daruri; dar când am fost gata de primirea lor, nerăbdarea cu care aşteptam să înceapă Crăciunul adevărat aproape că scăpase de sub control. Ştiam că darurile pe care le primisem deja nu erau cele la care făcuseră prietenii mei atâtea aluzii chinuitoare, iar profesoara mi-a spus că cele pe care aveam să le capăt erau încă mai frumoase decât acestea. Am fost, totuşi, sfătuită să mă mulţumesc cu darurile din pom şi să le las pe celelalte până dimineaţa.

În noaptea aceea, după ce mi-am atârnat ciorapul, am stat în pat trează multă vreme, prefăcându-mă că dorm şi menţinându-mi atenţia încordată ca să văd ce face Moş Crăcun când vine. În cele din urmă am adormit cu o păpuşă nouă şi un urs alb în braţe. În dimineaţa următoare eu am fost cea care a trezit întreaga familie cu primul "Crăciun fericit!" Am găsit surprize nu numai în ciorap ci şi pe masă, pe toate scaunele, la uşă şi chiar pe pervazul ferestrei; de fapt, cum făceam un pas, mă împiedecam de un pic de Crăciun împachetat în hârtie de mătase. Dar când profesoara s-a înfăţişat cu un canar, cupa fericirii s-a revărsat. Micuţul Tim era aşa de blând încât îmi sărea pe deget şi mânca cireşe zaharisite din palmă. Domnişoara Sullivan m-a învăţat cum să-i port de grijă noului meu prieten. În fiecare dimineaţă după micul dejun îi pregăteam baia, îi curăţăm şi-i dichiseam cuşca, îi umpleam căniţele cu seminţe proaspete şi cu apă de la fântână şi îi atârnam de leagăn o rămurică înflorită de studeniţă.

Într-o dimineaţă am lăsat colivia pe pervaz cât m-am dus să iau apă pentru baie. Când m-am întors am simţit când deschideam uşa că o pisică mare mă atinge în trecere. La început nu mi-am dat seama ce se întâmplase; dar când am vârâtmâna în colivie şi frumoasele pene ale lui Tim nu mi-au atins-o şi nici nu m-au înşfăcat de degete ghieruţele sale mici şi ascuţite, am înţeles că nu-l voi mai vedea niciodată pe micuţul meu cântăreţ.

CAPITOLUL IX

Următorul eveniment important din viaţa mea a fost vizita la Boston în mai 1888. Îmi amintesc de parcă ar fi fost ieri pregătirile, plecarea împreună cu profesoara şi cu mama, călătoria şi, în sfârşit, sosirea la Boston. Ce diferită a fost această călătorie de cea făcută la Baltimore cu doi ani înainte! Nu mai eram o mică creatură agitată şi nervoasă, care solicita atenţia tuturor celor din tren ca

s-o distreze. Stăteam liniştită lângă domnişoara Sullivan absorbind cu viu interes tot ce-mi povestea ea despre ceea ce vedea pe fereastra vagonului: frumosul râu Tennessee, câmpiile întinse de bumbac şi grupurile de negrese vesele de prin staţii, care făceau cu mâna celor din tren şi aduceau bomboane delicioase şi floricele prin vagon. Pe locul din faţă stăteau Nancy, păpuşa mea din cârpe, îmbrăcată cu o rochie nouă cadrilată şi o bonetă de soare încreţită şi mă privea prin doi ochi de mărgele.

Uneori, când nu eram absorbită de descrierile domnişoarei Sullivan, îmi aminteam de existenţa lui Nancy şi o luam în braţe, dar în general îmi linişteam conştiinţa zicându-mi că doarme.

Cum nu voi mai avea ocazii să mă refer la Nancy, aş vrea să povestesc aici o întâmplare tristă prin care a trecut imediat după sosirea noastră la Boston. Era acoperită de murdărie - rămăşiţele unor plăcinte cu noroi pe care o obligasem să le mănânce, deşi nu arătase niciodată că i-ar plăcea în mod deosebit. Spălătoreasa de la Institutul Perkinson o luase pe ascuns; să-i facă baie. Era prea mult pentru biata Nancy. Când am revăzut-o, era o grămadă informă de bumbac, pe care nu aş fi recunoscut-o deloc de n-ar fi fost cei doi ochi de mărgele care mă priveau cu reproş.

Când, în sfârşit, trenul trase în gara Boston, părea că am intrat aievea într-un basm frumos. "Odată ca niciodată" devenise acum; "ţara îndepărtată" era aici. Cum am ajuns la Institutul Perkins pentru Orbi am şi început să leg prietenii cu micuţii orbi. M-a încântat nespus să descopăr că şi ei ştiau alfabetul manual. Ce bucurie să stau devorbă cu alţi copii pe limba mea! Până atunci fusesem ca un străin care comunica prin interpret. În şcoala unde era educată Laura Bridgman mă simţeam în, ţara mea. A trebuit să treacă o vreme ca să-mi dau seama că noii mei prieteni sunt orbi. Ştiam că nu pot vedea; dar nu părea posibil ca toţi copiii aceia ageri şi afectuoşi care s-au strâns în jurul meu şi au intrat din toată inima în jocul meu erau tot orbi. Ţin minte surpriza şi durerea pe care le-am simţit când am observat că pun mâinile peste a mea când le vorbesc şi că citesc cărţile cu degetele. Deşi mi se mai spusese acest lucru şi deşi înţelegeam propriul meu handicap, am crezut totuşi că, deoarece auzeau, trebuie să fi avut un fel de "a doua vedere" şi nu eram pregătită să dau peste un copil şi peste încă unul şi încă unul lipsit de acelaşi dar preţios. Dar ei erau atât de fericiţi şi împăcaţi încât plăcerea anturajului lor mi-a şters orice simţământ de durere.

O zi petrecută în compania micuţilor orbi m-a făcut să mă simt complet ca acasă în noul mediu şi treceam cu nerăbdare de la o experienţă plăcută la alta pe măsură ce zilele zburau cu repeziciune. Nu prea mă puteam convinge că pe lume ar mai fi şi multe altele, căci socoteam Bostonul drept începutul şi sfârşitul creaţiei.

Cât am stat la Boston am vizitat Bunker Hill şi acolo am primit prima lecţie de istorie. Povestea bravilor bărbaţi care au luptat în locul în care ne aflam m-a emoţionat din cale-afară. Am urcat pe monument numărând treptele şi m-am întrebat pe măsură ce mă urcam tot mai sus şi mai sus dacă şi soldaţii au urcat

pe aceste trepte măreţe şi au tras în duşmanii de jos.
A doua zi am mers la Plymouth pe apă. Aceasta a fost prima excursie pe ocean şi prima călătorie cu un vapor cu aburi. Ce plină de viaţă şi mişcare era! Dar huruitul maşinilor m-a făcut să cred că tună şi am început să plâng fiindu-mi teamă că, dacă plouă, nu vom mai lua picnicul afară. Cred că stânca cea mare pe care au debarcat pelerinii m-a interesat mai mult decât orice alceva în Plymouth. Puteam s-o ating şi poate de aceea venirea pelerinilor şi truda lor şi măreţele lor fapte îmi par mai reale. Am ţinut adesea în mână un mic model al stâncii de la Plymouth pe care mi l-a dăruit la Pilgrim Hall un domn amabil şi i-am pipăit rotunjimile, crăpătura din centru şi cifrele dăltuite "1620" și am răscolit în minte tot ce ştiam despre povestea minunată a pelerinilor.
Cum se mai înfierbânta imaginaţia mea copilărească evocândsplendoarea faptelor lor! Îi idealizam considerându-i cei mai curajoşi şi mai generoşi oameni între cei care şi-au căutat vreodată o casă pe pământ străin. Credeam că ei doreau atât libertatea proprie cât şi cea a semenilor lor. Am fost profund surprinsă şi dezamăgită când am aflat peste ani de actele lor de persecuţie care ne fac să ne cutremurăm de ruşine chiar în timp ce glorificăm curajul şi energia care ne-au dat "frumoasa noastră ţară".
Printre numeroşii prieteni pe care mi i-am făcut la Boston se aflau domnul William Endcott şi fiica sa. Bunătatea lor faţă de mine a fost sămânţa care a rodit de atunci multe amintiri plăcute, într-o zi am vizitat frumoasa lor casă de la Beverly Farms. Îmi amitesc cu plăcere cum am mers prin grădina de trandafiri, cum au venit să mă întâmpine câinii lor, uriaşul Leo şi cârlionţatul Fritz cel cu urechi lungi şi cum Nimrod, cel mai iute dintre caii lor, şi-a vârât nasul în palmele mele în căutarea unei mângâieri și a unei bucăţi de zahăr. Îmi mai amintesc plaja, unde m-am jucat în nisip pentru prima oară. Era un nisip dur şi neted, foarte diferit de cel zgrunţuros, amestecat cu varec şi scoici, de la Brester. Domnul Endicott mi-a povestit de vapoarele mari care treceau pe acolo dinspre Boston, în drum spre Europa. L-am mai văzut de multe ori după aceea şi întotdeauna mi-a fost un bun prieten; la el mă gândeam de fapt când am numit Bostonul "Oraşul Inimilor Bune".

CAPITOLUL X

Chiar înainte de închiderea Institutului Perkins pentru perioada de vară, s-a aranjatca profesoara mea şi cu mine să petrecem vacanţa la Brewster, la Capul Cod, cu scumpa noastră prietenă doamna Hopkins. Am fost încântată pentru că mintea mea anticipa bucuriile şi era plină de poveştile minunate pe care le auzisem despre mare.
Cea mai vie amintire din acea vară este oceanul. Întotdeauna am locuit în inima ţării unde nu ajungea nici o adiere de aer sărat; dar am citit într-o carte mare

intitulată "Lumea noastră" o descriere a oceanului care m-a umplut de uimire şi de o dorinţă intensă de a atinge întinsa mare şi de a o simţi cum vuieşte. Aşa că inima îmi zvâcnea de emoţie şi nerăbdare ştiind că dorinţa mea avea să se împlinească în cele din urmă.
De îndată ce am fost ajutată să intru în costumul de baie am şi zbughit-o pe nisipul cald şi, fără nici o urmă de frică, m-am aruncat în apa rece. Am simţit cum se legănau şi se scufundau valurile uriaşe. Mişcarea legănătoare a apei m-a umplut de o bucurie rară ce mă-nfiora. Brusc extazul cedă locul groazei; căci piciorul atinse o piatră, iar în momentul următor un val îmi acoperi capul. Am întins mâinile ca să mă apuc de ceva şi m-am prins de apă şi de algele pe care valurile mi le aruncau în faţă. Dar toate eforturile mele nebuneşti au fost zadarnice. Valurile păreau să joace cu mine un joc şi mă rostogoleau de la unul la altul în hârjoana lor sălbatecă. A fost îngrozitor! Bunul, solidul pământ îmi alunecase de sub picioare şi toate păreau excluse din acest mediu ciudat, atoatecuprinzător - viaţă, aer, căldură şi iubire. În cele din urmă, însă, marea, ca şi cum s-ar fi plictisit de noua jucărie, m-a aruncat înapoi pe ţărm şi în următoarea clipă eram în braţele profesoarei mele. Ah, alinarea unei îmbrăţişări lungi şi afectuoase! De îndată ce mi-am revenit din panică suficient de mult ca să pot spune ceva, am întrebat: "Cine a pus sare în apă?"
După ce mi-am revenit de pe urma acestei prime experienţe, în apă, am descoperit că era foarte distractiv să stau pe o piatră în costum de baie şi să simt val după val cum se izbeşte de stâncă, împroşcându-mă toată cu stropi. Simţeam răpăitul pietricelelor pe care valurile le izbeau cu toată forţa de ţărm; întreaga plajă părea torturată de atacul lor formidabil, iar aerul vibra de pulsaţiile lor. Talazurile se retrăgeau ca să-şi adune forţele pentru un atac şi mai puternic, iar eu mă agăţam de stâncă, încordată, fascinată, în timp ce percepeam mişcarea şi vuietul mării agitate.
Oricât aş fi stat pe ţărm tot nu era prea mult. Mirosul aerului de mare, proaspăt, liber şi neîntinat, era ca un gând răcoros, liniştitor, iar scoicile, pietricelele şi algele de care depindeau vieţuitoare minuscule n-au încetat să mă fascineze. Într-o zi domnişoara Sullivan mi-a atras atenţia asupra unui obiect ciudat pecare-l capturase pe când se bălăcea în apa de mică adâncime. Era un crab în formă de potcoavă - primul pe care l-am văzut vreodată. L-am pipăit şi mi s-a părut ciudat că-şi poartă casa-n spate. Deodată îmi trecu prin minte că ar putea fi un tovarăş încântător aşa că l-am înşfăcat de coadă cu amândouă mîinile şi l-am dus acasă. Isprava m-a încântat foarte tare, căci avea un corp greu şi mi-a trebuit toată puterea ca să-l târăsc o jumătate de milă. N-am lăsat-o pe domnişoara Sullivan în pace până n-a pus crabul într-o copaie lângă fântână unde aveam convingerea că va fi în siguranţă. Dar a doua zi dimineaţă m-am dus la copaie şi, ce să vezi, dispăruse! Nimeni nu ştia unde plecase şi cum scăpase. Amară fu dezamăgirea mea în acel moment, dar, încetul cu încetul, am ajuns să-mi dau seama că n-a fost nici bine nici înţelept să scot sărmana necuvântătoare cu forţa din elementul ei, iar după o vreme m-am simţit chiar fericită la gândul că poate

se întorsese în mare.

CAPITOLUL XI

Toamna m-am întors acasă în Sud cu inima plină de amintiri vesele. Când îmi reamintesc vizita aceea în Nord, mă cuprinde mirarea în faţa bogăţiei şi varietăţii trăirilor legate de ea. Îmi pare că a fost începutul tuturor lucrurilor. Comorile unei lumi noi şi frumoase mi se aşterneau la picioare şi-mi dădeau bună dispoziţie şi informaţii la fiecare pas. Eu însămi trăiam în toate lucrurile. O clipă nu stăteam liniştită; îmi era viaţa plină de mişcare ca la acele insecte efemere care-şi consumă întreaga existenţă într-o singură zi. Am cunoscut mulţi oameni care au stat de vorbă cu mine scriindu-mi în palmă, gând cu gând se avântau să se întâlnească în voioasă simpatie şi, iată, miracolul înfăptuise! Pustiul dintre mintea mea şi a altora a înflorit ca un trandafir.
Am petrecut lunile de toamnă cu familia în casa noastră de vară, pe un munte la vreo paisprezece mile de Tuscumbia. Se numea Fern Quarry - Cariera cu Ferigi - pentru că lângă el se afla o carieră de calcar abandonată de mult. Trei pârâiaşe zglobii curgeau pe acolo pornind din izvoarele de sus, ba săltând, ba rostogolindu-se în cascade vesele ori de câte ori pietrele încercau să le oprească din drum. Poiana era plină de ferigi care acopereau în întregime straturile de calcar şi pe alocuri ascundeau pâraiele. Restul muntelui era des împădurit. Se aflau acolo stejari masivi şi splendide conifere cu trunchiurile ca nişte stâlpi acoperiţi de muşchi, de ramurile cărora atârnau ghirlande de iederă şi vâsc şi curmali japonezi a căror mireasmă pătrundea în fiece ungher al pădurii - ceva iluzoriu, parfumat, care bucura sufletul. Pe alocuri viţa sălbatică muscat şi Scuppernong se întindea din copac în copac, formând frunzare care erau întotdeauna pline de fluturi şi de insecte zumzăitoare. Era o încântare să te pierzi după-amiaza târziu în ochiurile verzi ale pădurii aceleia încâlcite şi să miroşi aromele delicioase şi răcoritoare ce se înălţau dinspre pământ la sfârşitul zilei.
Căsuţa noastră era un fel de tabără improvizată, splendid plasată în vârf de munte, printre stejari şi pini. Avea camere mici, înşirate de o parte şi de alta a unui hol lung. De jur-împrejurul casei era o verandă largă, bătută de vânturile dinspre munte şi scăldată de toate miresmele pădurii. Mai tot timpul stăteam pe verandă - acolo lucram, mâncam şi ne jucam. În dreptul uşii din spatele casei se afla un nuc uriaş, în jurul căruia fuseseră făcute nişte trepte. În faţă copacii erau atât de aproape de verandă încât îi puteam atinge şi puteam simţi cum le scutură vântul ramurile şi cum le cad toamna frunzele în vârtej.
Veneau mulţi vizitatori la Fern Quarry. Seara, în jurul focului de tabără, bărbaţii jucau cărţi ori îşi treceau vremea vorbind şi veselindu-se. Istoriseau poveşti despre minunatele lor fapte vânătoreşti şi pescăreşti - câte raţe şi curcani au împuşcat, ce "crap sălbatic" au prins şi cum au băgat în sac cele mai viclene vulpi, au păcălit cel mai deştept oposum şi au întrecut cea mai iute căprioară - de-ncepusem să cred că leul, tigrul, ursul şi alte asemenea dobitoace n-ar putea

rezista în faţa unor asemenea vânători iscusiţi. "Mâine la vânătoare!" strigau în loc de noapte bună petrecăreţii, veseli când trebuiau să meargă la culcare. Bărbaţii dormeau în hol în faţa camerei noastre. Simțeam răsuflarea adâncă a câinilor şi a vânătorilor întinşi pe paturile improvizate.
Dimineaţa mă trezea mirosul de cafea, zăngănitul puştilor şi paşii apăsaţi ai bărbaţilor, care umblau de colo-colo promiţându-şi cel mai grozav noroc din tot sezonul. Mai simţeam şi tropăitul cailor, pe care-i aduceau din oraş şi-i priponeau de copaci. Rămâneau aşa toată noaptea, nechezând puternic şi aşteptând nerăbdători să fie eliberaţi. În sfârşit, bărbaţii încălecau şi, aşa cum se spune în cântecele vechi, porneau departe fugarii în pocnituri de bici şi cu ogarii gonind înainte şi duşi erau vestiţii vânători "cu lătrături şi strigăte şi chiote".
Tot dimineaţa, dar mai târziu, facem pregătiri pentru friptul vânatului. În fundul unei gropi se încingea un foc. În partea de sus se puneau de-a curmezişul nişte beţe lungi de care se atârna carnea şi se punea la frigare. În jurul focului se ghemuiau negrii şi alungau muştele cu nişte crengi lungi. Mirosul apetisant al cărnii îmi stârnea foamea cu mult înainte de punerea meselor.
Când zarva şi emoţia pregătirilor ajungeau la culme, îşi făcea apariţia şi ceata de vânători, pătrunzând câte doi, câte trei, încinşi şi vlăguiţi, cu caii în spume şi ogarii istoviţi, gâfâind şi abătuţi... şi fără nici un singur vânat! Fiecare susţinea că văzuse cel puţin o căprioară şi că animalul venise foarte aproape; dar oricât de aprig ar fi gonit ogarii vânatul şi oricât de bine s-ar fi ochit, când se apăsa pe trăgaci nu se mai zărea nici urmă de căprioară. Erau la fel de norocoşi ca băieţelul din poveste care spunea că aproape a ajuns să vadă un iepuraş - i-a zărit urmele. Totuşi în scurtă vreme uitam dezamăgirea şi ne aşezam la masă, nu la una cu vânat ci la un ospăţ mai domestic, cu viţel şi friptură de porc.

Într-o vară am avut şi ponei la Fern Quarry. L-am numit Negruţ fiindcă tocmai citisem cartea şi semăna leit cu tizul său, de la părul negru lucios la steaua albă din frunte. Am petrecut pe spatele lui multe din ceasurile mele cele mai fericite. Uneori, când nu era periculos, profesoara mea lăsa hăţul şi poneiul umbla sau se oprea după bunul plac, mânca iarbă ori muşca din frunzele copacilor ce creşteau de-a lungul potecii.

În dimineţile când n-aveam chef de călărit, profesoara şi cu mine porneam după micul dejun prin pădure şi ne pierdeam printre copaci şi viţă. Nu exista nici un drum în afara cărărilor făcute de vaci şi de cai. Ajungeam adesea la desişuri de netrecut care ne obligau la ocoluri. Întotdeauna ne întorceam acasă cu braţele pline de dafin, ferigi şi nişte flori de mlaştină splendide, cum numai în sud se găsesc.
Uneori mergeam cu Mildred şi cu verişorii mei să culegem curmale. Eu nu lemâncam; îmi plăcea însă aroma lor şi mă amuza să umblu după ele prin iarbă şi frunze. Mai mergeam şi: la cules de nuci. Eu îi ajutam la scoaterea castanelor din înveliş şi la spargerea cojilor de nucă. Ce bune şi dulci erau nucile!
Pe la poalele muntelui trecea o cale ferată. Copiii urmăreau cum trec trenurile vâjâind. Uneori ne scotea din casă un şuierat formidabil, iar Mildred îmi spunea

emoţionată la culme că pe şină fusese surprins un animal, o vacă ori un cal. Cam la o milă distanţă se afla un pod de cale ferată peste un defileu adânc. Era foarte greu de trecut; traversele erau atât de înguste şi de distanţate încât aveai impresia că mergi pe cuţite. Niciodată n-am trecut pe acolo până într-o bună zi. Eram cu Mildred şi cu domnişoara Sullivan în pădure şi umblam de mai multe ore fără să putem găsi o cărare. Deodată Mildred a arătat cu mânuţa şi a exclamat: "Uite un pod!" Am fi preferat orice alt drum, dar era târziu şi începea să se întunece, iar puntea ne ducea drept spre casă. A trebuit să pipăi şinele cu degetele de la picioare, dar nu-mi era teamă şi m-am descurcat foarte bine până în clipa în care din depărtare se auzi un "puf, puf" slab.
"Trenul!" strigă Mildred. În minutul următor ar fi trecut peste noi dacă n-am fi coborât pe suporţi înainte ca trenul să gonească pe deasupra capetelor noastre. Simţeam pe faţă, aburul fierbinte de la locomotivă, iar fumul şi cenuşa aproape ne-au sufocat. Trenul trecea huruind, iar podul se clătină şi se balansă de-am crezut că vom fi aruncate în prăpastia de dedesubt. Doar cu mare greutate am reuşit să revenim pe şine. Am ajuns mult după căderea întunericului şi am găsit casa goală; toată familia era în căutarea noastră.

CAPITOLUL XII

După prima vizită la Boston, mi-am petrecut aproape toate iernile în nord. Odată am fost într-un sat din Noua Anglie cu lacuri îngheţate şi câmpii înzăpezite. Atunci am avut pentru prima oară ocazia de a descoperi comorile zăpezii.

Îmi amintesc ce surprinsă am fost când am descoperit că o mină misterioară dezgolise copacii şi tufişurile şi lăsase doar din loc în loc câte o frunză zgribulită. Păsările plecaseră, iar cuiburile goale din copacii desfrunziţi erau umplute cu zăpadă. Iarna cuprinsese deal şi câmpie. Pământul părea amorţit de atingerea-i îngheţată şi înseşi spiritele copacilor se retrăseseră înspre rădăcini şi acolo, ghemuite în întuneric, se scufundară în somn adânc. Părea că toată viaţa se retrăsese şi, chiar atunci când soarele strălucea, ziua era
Împuţinată şi rece
Ca şi cum venele-i erau vlăguite şi seci,
Şi se ridica fără vigoare
Ca să arunc o ultimă privire spre uscat şi spre mare. Iarba vestejită şi tufele erau preschimbate în păduri de ţurţuri.
Veni apoi o zi în care aerul rece prevesti viscolul. Ne-am repezit afară ca să simţim atingerea primilor fulgi firavi în cădere. Ceasuri întregi au tot căzut fulgii de la înălţimea lor celestă pe pământ, tăcuţi, uşori, până ce întreg ţinutul fu adus aproape la acelaşi nivel. Se întinse peste lume o noapte cu zăpadă şi-n dimineaţa următoare abia mai recunoşteai vreun detaliu din peisaj. Toate drumurile erau ascunse, nu se mai zărea nici o bornă de hotar, ci doar întinderea

nesfârşită de zăpadă din care se-nălţau copacii.

Înspre seară se porni un vânt dinspre nord-est, iar fulgii zburau încolo şi încoace într-un vârtej furios. Ne-am adunat în jurul unui foc straşnic şi am povestit întâmplări hazlii şi ne-am veselit şi aproape c-am uitat că ne găseam în mijlocul unui pustiu
deprimant, fără acces la vreo formă de comunicare cu lumea din afară. Dar în timpul nopţii furia vântului s-a înteţit într-atâtîncât ne-au cuprins fiorii unei frici nelămurite. Grinzile pârâiau şi se-ncovoiau, iar crengile copacilor din jurul casei se zbăteau şi se izbeau de ferestre, bătute de vântul dezlănţuit de-a lungul şi de-a latul ţării.

Printre troiene se săpau cărări înguste. Mi-am pus mantoul şi gluga şi am ieşit. Aerul îmi pişcă obrajii ca focul. Pe jumătate mergând pe cărări şi pe jumătate croindu-ne drum prin troienele mai mici, am reuşit să ajungem la păduricea de pini ce se afla chiar lângă o păşune întinsă. Copacii stăteau încremeniţi şi albi ca figurile unei frize de marmoră. Îngheţase şi mirosul acelor de pin. Pe copaci cădeau razele soarelui şi de aceea mlădiţele tinere sclipeau ca nişte diamante şi, când leatingeam, cădea de pe ele o ploaie de nea. Atât de orbitoare era lumina încât pătrundea şi prin întunericul ce-mi acoperea ochii.

Pe măsură ce treceau zilele, troienele se micşorau, dar, înainte de a dispărea de tot, porni un nou viscol, aşa că toată iarna aceea n-am simţit pământul sub picioare. Din când în când copacii îşi pierdeau veşmântul de gheaţă, iar cătina şi arboretul se dezgoleau; dar lacul rămânea îngheţat şi tare chiar şi în bătaia soarelui.

În timpul iernii distracţia preferată era trasul cu sania. În unele locuri malul lacului se ridica brusc. Pe pantele acestea abrupte ne trăgeam de obicei. Ne urcam pe sănii, un băiat ne împingea şi duşi eram! Plonjând prin nămeţi, sărind peste denivelări străbăteam ca săgeata suprafaţa lucioasă până la malul opus. Ce bucurie! Ce veselie nebună! Preţ de o clipă de nestăvilită încântare, aruncam lanţul ce ne ţine legaţi de pământ şi, una cu vântul, simţeam că suntem divini.

CAPITOLUL XIII

Am învăţat să vorbesc în vara anului 1890. În mine existase întotdeauna un impuls puternic de a produce sunete audibile. Produceam sunete, în timp ce cu o mână mă ţineam de gât şi cu cealaltă pipăiam mişcarea buzelor. Mă încânta tot ce producea zgomot şi îmi plăcea să simt cum toarce pisica şi cum latră câinele. Mai îmi plăcea să ţin mâna pe gâtul unui cântăreţ ori pe pian când cânta cineva. Înainte de a-mi pierde vederea şi auzul, făceam progrese rapide la vorbit, dar după boală s-a constatat că încetasem să vorbesc deoarece nu auzeam. Stăteam pe genunchii mamei toată ziua şi-mi purtam mâna pe faţa ei fiindcă îmi plăcea să simt mişcarea buzelor şi îmi mişcăm şi eu buzele deşi uitasem ce înseamnă

vorbirea. Prietenii spun că râdeam şi plângeam cu naturaleţe şi o vreme am produs multe sunete şi frânturi de cuvinte, nu pentru că ar fi fost mijloace de comunicare ci pentru că simţeam nevoia imperioasă de a-mi folosi organele vocale. Îmi aduceam totuşi aminte sensul unui singur cuvânt, "apă". Îl pronunţam "ap-ap". Dar şi acesta devenea tot mai puţin inteligibil. Am încetat de a-l mai folosi numai după ce am învăţat să scriu cuvântul din degete.
Ştiam de multă vreme că cei din jurul meu foloseau o metodă de comunicare diferită de a mea; şi chiar înainte de a şti că un copil poate fi învăţat să vorbească, eram conştientă că mijloacele mele de comunicare erau nemulţumitoare. Cel ce este complet dependent de alfabetul manual are întotdeauna un simţământ de încorsetare, de limitare. Acest simţământ începea să activeze în mine senzaţia frustrantă dar şi mobilizatoare a unui gol ce trebuia umplut. Adesea gândurile mi se înălţau şi se zbăteau ca nişte păsări ce zboară împotriva vântului; şi perseveram în a-mifolosi buzele şi vocea. Prietenii au încercat să mă facă să renunţ la această pornire, temându-se că nu ducea decât la dezamăgire. Dar eu n-am capitulat şi curând o întâmplare avea să doboare această barieră: am aflat povestea lui Ragnhild Kaata.

În 1890 a venit să mă vadă doamna Lamson, care fusese una din profesoarele Laurei Bridgman. Tocmai se întorsese dintr-o călătorie în Norvegia şi Suedia şi mi-a povestit despre Ragnhild Kaata, o fetiţă surdă şi oarbă din Norvegia care a fost efectiv învăţată să vorbească. Nici n-apucă doamna Lamson să încheie relatarea despre succesul fetiţei că am şi început să ard de nerăbdare. Am hotărât că şi eu voi învăţa să vorbesc. N-aveam să mă liniştesc până nu m-a dus profesoara mea la domnişoara Sarah Fuller, directoarea şcolii Horace Mann, pentru a-i cere sfatul şi ajutorul. Această femeie frumoasă şi bună s-a oferit să mă înveţe ea însăşi şi am început la 26 mai 1890.
Metoda domnişoarei Fuller era următoarea: îmi trecea mâna uşor peste faţa ei şi mă lăsa să simt poziţia limbii şi a buzelor când forma un sunet. Eram dornică să imit orice mişcare şi într-o oră am învăţat şase elemente ale vorbirii: M, P, A, S, T, I. Domnişoara Fuller mi-a dat numai lecţii inteligente. N-am să uit niciodată surpriza şi încântarea pe care le-am simţit când am rostit prima mea propoziţie: "Este cald". E drept că silabele erau rostite nelegat şi ezitant; erau, totuşi, mostre de vorbire omenească. Sufletul meu, conştient de acea forţă nouă, ieşi din robie şi, prin acele simboluri scâlcite ale vorbirii, se îndrepta spre întreaga cunoaştere şi credinţă.
Nici un copil surd care a încercat serios să rostească vorbe pe care nu le auzise niciodată - ca să iasă din închisoarea tăcerii, încremenirea căreia nu era străpunsă de nici o expresie a dragostei, de nici un cântec de pasăreori motiv muzical - nu poate uita bucuria descoperirii, emoţia care l-a copleşit atunci când a articulat primul cuvânt. Numai cine a simţit aceasta poate să înţeleagă fervoarea cu care le vorbeam jucăriilor, pietrelor, copacilor, păsărilor şi necuvântătoarelor ori plăcerea pe care o simţeam când Mildred venea în fugă la chemarea mea sau când câinii îmi ascultau comenzile. Ce dar de nespus să pot

vorbi în cuvinte înaripate ce n-au nevoie de interpretare. Când vorbeam, din cuvinte se înălţau gânduri ce s-ar fi trudit poate în zadar să scape din degetele mele.
Dar nu trebuie să se creadă că am putut să vorbesc cu adevărat atât de repede. Domnişoara Fuller şi domnişoara Sullivan mă puteau înţelege, dar cei mai mulţi n-ar fi înţeles nici un cuvânt dintr-o sută. Şi nici nu e adevărat că, după ce am învăţat aceste elemente, am făcut restul singură. Dacă nu era geniul domnişoarei Sullivan, devoţiunea şi perseverenţa ei neobosită, n-aş fi reuşit să merg atât de departe pe calea vorbirii fireşti, în primul rând, am trudit zi şi noapte până să mă pot face înţeleasă chiar şi de prietenii cei mai apropiaţi; în al doilea rând, am avut permanentă nevoie de sprijinul domnişoarei Sullivan în eforturile mele de a articula clar fiecare sunet şi de a combina toate sunetele într-o mie de feluri. Chiar şi azi îmi atrage în fiecare zi atenţia asupra greşelilor de pronunţie.
Toţi profesorii pentru surzi ştiu ce înseamnă acest lucru şi numai ei pot aprecia greutăţile deosebite cu care a trebuit să mă confrunt. Când citeam pe buzele profesoarei depindeam complet de degete. Trebuia să-mi folosesc simţul tactil pentru a surprinde vibraţiile din gât, mişcările gurii şi expresia feţei; şi nu o dată acest simţ mă înşela. În asemenea cazuri, trebuia să repet cuvintele ori propoziţiile, uneori ore în şir, până prindeam vibraţia corectă din propria-mi voce. Munca mea însemna exerciţiu, exerciţiu, exerciţiu. Descurajarea şi oboseala mă doborau frecvent, dar în clipa următoare îmi dădea iar imbold gândul că în curând voi fi acasă şi voi arăta celor dragi ce-am realizat şi anticipam cu nerăbdare bucuria lor.
"Acum surioara mea mă va înţelege", era un gând mai presus de orice obstacol. Repetam în extaz: "Acum nu mai sunt mută". Nici vorbă să mai fiu deprimată când îmi închipuiam cu ce plăcere voi vorbi cu mama şi-i voi citi răspunsurile pe buze. Descopeream cu uimire că e mult mai uşor să vorbeşti decât să comunici cu degetele şi am renunţat la alfabetul manual ca mediu de comunicare folosit de mine, dar domnişoara Sullivan şi câţiva prieteni îl mai folosesc când stau de vorbă cu mine pentru că e mai convenabil şi mai rapid decât cititul de pe buze.
Poate ar fi bine să explic aici cum folosim alfabetul manual, care pare să fie o enigmă pentru cei ce nu ne cunosc. Cel care îmi citeşte sau îmi vorbeşte scrie cu mâna sa, folosind alfabetul manual pentru o singură mână utilizat în general de surzi. Eu îmi pun mâna pe mâna celui care vorbeşte atât de uşor încât să nu-i stânjenesc mişcările. E la fel de uşor să simţi poziţia mâinii ca atunci când vezi. Eu nu mai simt fiecare literă separat tot aşa cum, când citeşti, nu mai vezi fiecare literă. Exerciţiul constant dă degetelor o mare flexibilitate şi unii din prietenii mei scriu foarte repede - cam tot- atât de repede cum scrie cineva experimentat la maşină. Ortografierea în acest fel nu este, desigur, un act mai conştient decât scrierea obişnuită.
Când mi-am însuşit vorbirea, nu mai aveam răbdare să ajung acasă. În sfârşit, sosi şi cel mai fericit dintre momentele fericite, în cursul călătoriei spre casă, am

vorbit continuu cu domnişoara Sullivan, nu doar de dragul conversaţiei, ci hotărâtă să fac progrese până în ultimul minut. Aproape înainte de a-mi da seama, trenul s-a şi oprit în Tuscumbia şi acolo, pe peron, era întreaga familie. Şi acum mi se umplu ochii de lacrimi când mă gândesc cum m-a strâns mama la piept, mută şi tremurând de bucurie, sorbind fiecare silabă pe care o rosteam, în timp ce micuţa Mildred mi-a apucat mâna liberă şi mi-a sărutat-o şi a dansat, iar tata şi-a exprimat mândria şi afecţiunea printr-o lungă tăcere. Părea că se împlinise în mine profeţia lui Isaia: "Munţii şi dealurile vor izbucni în cântec de veselie înaintea voastră şi toţi copacii din câmpie vor bate din palme."

CAPITOLUL XIV

Iarna anului 1892 fu adumbrită de singurul nor de pe cerul senin al copilăriei mele. Bucuria din inimă m-a părăsit şi multă, multă vreme am trăit cu îndoială, nelinişte şi teamă. Cărţile şi-au pierdut farmecul pentru mine. Chiar şi acum gândul la zilele acelea îngrozitoare îmi îngheaţă inima. Sursa tuturor necazurilor a fost o mică poveste intitulată "Regele Gerului" pe care, după ce am scris-o, am trimis-o domnului Anagnos, la Institutui Perkins pentru Orbi. Ca să limpezesc chestiunea, trebuie să prezint faptele legale de acest episod, aşa cum mă obligă simţul de dreptate faţă de profesoara mea şi faţă de mine însămi.
Am scris povestea când eram acasă, toamna, după ce am învăţat să vorbesc. Stătusem la Fern Quarry mai mult decât de obicei. Când eram acolo, domnişoara Sullivan mi-a descris frumuseţea ultimelor frunze şi se pare că descrierea a reînviat amintirea unei povestiri care mi-a fost probabil citită şi pe care eu probabil că am reţinut-o inconştient. Am crezut atunci că "fac o poveste", cum zic copiii, şi m-am aşezat repede pe scris înainte ca ideile să-mi zboare, Gândurile mi se mişcau uşor; aveam un simţământ de bucurie când compuneam. Cuvinte şi imagini se-nghesuiau în vălurile degetelor şi, pe măsură ce gândeam propoziţie după propoziţie, le scriam în braille. Acum, dacă-mi vin fără efort cuvinte şi imagini, e un semn destul de sigur că nu izvorăsc din mintea mea ci sunt bunuri rătăcite pe care le resping cu regret. La vremea aceea absorbeam cu sete tot ce citeam fără să mă gândesc la autori şi nici acum nu pot să fiu cu totul sigură de hotarul care desparte ideile mele de cele găsite prin cărţi. Presupun că se întâmplă acest lucru pentru că atât de multe impresii vin spre mine prin intermediul ochilor şi urechilor altora.
Când povestea a fost gata, i-am citit-o profesoarei şi retrăiesc şi acum cu intensitate plăcerea pe care am simţit-o când am ajuns la pasajele mai frumoase şi iritarea când am fost întreruptă ca să mi se corecteze pronunţia câte unui cuvânt. La masă a fost citită plenului familiei, care s-au minunat că scriu atât de bine. Cineva m-a întrebat dacă o citisem într-o carte.

Întrebarea m-a surprins foarte tare; n-aveam nici cea mai vagă amintire a unei

astfel de lecturi. Am deschis gura şi am spus: “Nu, este povestea mea şi am scris-o pentru domnul Anagnos."
Ca urmare am transcris povestea şi i-am trimis-o de ziua lui. Mi s-a propus să schimb titlul din "Frunze de toamnă" în "Regele gerului", ceea ce am şi făcut. Am dus eu însămi povestea la poştă, având senzaţia că plutesc. Nici nu visam ce amar aveam să plătesc pentru cadoul acela de ziua de naştere.
Domnul Anagnos a fost încântat de "Regele gerului" şi a publicat-o într-unul din rapoartele Institutului Perkins. Acesta a fost punctul culminant al fericirii mele, de unde am fost curând aruncată pe pământ. Eram de puţină vreme la Boston când s-a descoperit că o poveste asemănătoare cu "Regele gerului" intitulată "Zânele gerului" de Margaret T. Condy fusese publicată înainte de a mă naşte eu într-o carte numită “"Birdie şi prietenii săi". Cele două poveşti erau atât de asemănătoare în idei şi în limbaj încât era evident că mi se citise povestea domnişoarei Candy şi că a mea era... un plagiat. Mi-era greu să înţeleg acest lucru; dar când am înţeles, am fost uimită şi îndurerată. Nici un copil n-a băut mai adânc din cupa amărăciunii ca mine. Mă umplusem de ruşine; atrăsesem suspiciuni asupra celor pe care-i iubeam cel mai mult. Şi totuşi cum s-a putut întâmpla aşa ceva? Mi-am tot scotocit mintea până m-am săturat să tot rememorez fiece amănunt citit despre ger înainte de a scrie povestea, dar nu-mi puteam aminti nimic în afară de obişnuita referire la Jack Frost dintr-o poezie pentru copii, "Năstruşniciile gerului", dar ştiam sigur că n-o folosisem în compunerea mea.
La început, domnul Anagnos, deşi profund tulburat, păru că-mi dă crezare. Era neobişnuit de atent şi de bun cu mine şi pentru scurtă vreme umbra s-a risipit. Ca să-i fac plăcere, am încercat să nu mă arăt nefericită şi m-am gătit cât am putut pentru sărbătorirea aniversării lui Washington, care a avut loc îndată după ce am primit vestea cea tristă.
Urma să fiu Ceres într-o piesă-mască prezentată de fetele oarbe. Ce bine-mi amintesc faldurile graţioase în care eram înfăşurată, frunzele de toamnă ce-mi încununau creştetul, fructele şi grânele de la picioarele mele şi din mâinile mele şi, dincolo de veselia spectacolului, simţământul apăsător al răului ce se apropia şi care-mi împovăra inima.
În seara dinaintea serbării, una din profesoarele de la institut m-a întrebat ceva în legătură cu "Regele gerului", iar eu i-am spus că domnişoara Sullivan îmi vorbise de Jack Frost şi de isprăvile lui minunate. Ceva din cele spuse de mine a făcut-o să creadă că detectează în cuvintele mele o confesiune cum că mi-aş aminti de povestea domnişoarei Candy "Zânele gerului" şi şi-a prezentat concluziile în faţa domnului Anagnos, deşi i-am spus cât se poate de apăsat că greşeşte.
Domnul Anagnos, care mă iubea din inimă, crezu că fusese înşelat şi rămase surd la toate pledoariile care apărau dragostea şi inocenţa mea. Credea, sau cel puţin suspecta, că eu şi domnişoara Sullivan am furat dinadins ideile altcuiva şi i le-am vârât pe gât ca să-i câştigăm admiraţia. Am fost adusă în faţa unei

comisii de anchetă formată din profeori şi angajaţi ai Institutului, iar domnişoarei Sullivan i s-a cerut să mă lase singură. Apoi am fost interogată şi răsinterogată, ceea ce-mi arăta hotărârea judecătorilor mei de a mă forţa să recunosc că-mi amintesc că mi s-a citit povestea "Zânele gerului". În fiecare întrebare simţeam îndoiala şi suspiciunea din minţile lor şi mai simţeam şi cum un prieten drag mă priveşte cu reproş, deşi n-aş fi putut pune toate acestea în cuvinte. Mai-mai că-mi ieşea inima din piept şi nu puteam vorbi decât monosilabic. Nici măcar conştiinţa că totul era doar o greşeală îngrozitoare nu-mi micşora suferinţa şi când în fine mi s-a permis să părăsesc sala, eram buimăcită şi nu băgam în seamă nici mângâierile profesoarei, nici cuvintele gingaşe ale prietenilor, care-mi spuneau că-s o fetiţă curajoasă şi că suntmândri de mine.

În noaptea aceea am plâns culcată în pat cum sper că puţini copii au plâns vreodată. Mi-era tare frig, îmi imaginam că am să morpână dimineaţă şi gândul acesta mă mai consola. Cred că dacă această durere s-ar fi abătut asupra mea când eram mai mare, spiritul mi s-ar fi frânt fără speranţă de îndreptare. Dar îngerul uitării a strâns şi a luat cu el o mare parte din nenorocirea şi amărăciunea acelor zile triste.

Domnişoara Sullivan nu auzise niciodată de "Zânele gerului" ori de cartea în care fusese publicată. Cu ajutorul doctorului Alexander Graham Bell, cercetă problema cu atenţie şi în cele din urmă ieşi la iveală faptul că domnişoara Sophia C. Hopkins avea un exemplar din cartea domnişoarei Candy "Birdie şi prietenii săi" din 1888, anul în care ne-am petrecut vara la ea la Brewster. Domnişoara Hopkins n-a reuşit să găsească exemplarul, dar mi-a spus că, la vremea aceea, cum domnişoara Sullivan era în vacanţă, a încercat să mă distreze citindu-mi din mai multe cărţi şi, deşi nu-şi amintea să-mi fi citit "Zânele gerului" tot aşa cum nu-mi aminteam nici eu, era sigură că "Birdie şi prietenii săi" se afla printre ele. Explica dispariţia cărţii prin faptul că vânduse casa cu puţin timp în urmă şi se descotorosise de multe cărţi pentru copii, cum ar fi manuale vechi şi volume de basme, iar "Birdie şi prietenii săi" era probabil printre ele.

Poveştile aveau pentru mine prea puţin înţeles atunci, dar simpla scriere în palmă a unor cuvinte ciudate era suficienta ca să amuze un copilaş ce nu prea putea face mare lucru ca să se distreze singur; şi, deşi nu-mi amintesc nici o împrejurare legată
de citirea povestirilor acelora, nu pot să nu mă gândesc că trebuie să fi făcut un mare efort ca să reţin cuvintele, cu intenţia de a-i cere profesoarei mele să mi le explice când se întoarce. Un lucru este sigur: limbajul mi-a rămas întipărit definitiv pe scoarţă, deşi multă vreme nimeni n-a ştiut acest lucru, iar eu nici atât.

Când s-a întors domnişoara Sullivan, nu i-am mai vorbit de"Zânele gerului" probabil pentru că ea a început de îndată să-mi citească "Micul lord Fountleroy", care mi-a acaparat mintea îndepărtând orice altceva. Rămâne însă

faptul că povestea domnişoarei Candy mi-a fost citită cândva şi că, multă vreme după ce am uitat-o, mi-a revenit în memorie atât de firesc încât n-am bănuit niciodată că era produsul unei alte minţi.
Când eram la necaz, am primit mesaje de dragoste şi simpatie. Toţi prietenii pe care-i iubeam foarte tare au rămas alături de mine până azi - cu o singură excepţie.

Însăşi domnişoara Candy mi-a scris cu amabilitate: "Într-o bună zi vei scrie o poveste grozavă din capul tău, care va aduce multora mângâiere şi sprijin." Dar amabila ei profeţie nu s-a implinit niciodată. De atunci am fost mereu terorizată de teama că ceea ce scriam nu-mi aparţine. Mult timp după aceea, când scriam o scrisoare chiar şi mamei, eram cuprinsă brusc de groază şi rescriam scrisoarea de mai multe ori ca să mă asigur că nu citisem nimic din ea în vreo carte. Dacă n-ar fi fost încurajarea continuă din partea domnişoarei Sullivan, cred că aş fi abandonat scrisul cu totul.
De atunci am citit şi eu "Zânele gerului" şi am recitit scrisorile în care foloseamşi alte idei de-ale domnişoarei Candy. Găsesc într-una din ele către domnul Anagnos, datată 29 septembrie 1891, cuvinte şi propoziţii aidoma celor din carte. Pe vremea aceea scriam "Regele gerului" şi scrisoarea aceasta, ca multe altele, conţine expresii care arată că mintea îmi era saturată de această poveste. Pe profesoară o zugrăvesc spunându-mi despre frunzele aurii ale toamnei: "Da, sunt îndeajuns de frumoase ca să ne mângâie de plecarea verii" - o idee luată direct din povestea domnişoarei Candy.
Acest obicei de a asimila ceea ce-mi plăcea şi de a-l da drept al meu se observă într-o bună parte din primele mele scrisori, ca şi în primele încercări de proză. Într-o compoziţie despre oraşele antice ale Greciei şi Italiei, am împrumutat descrierile vii din surse pe care le-am uitat, cu unele variaţii, desigur.
Ştiam de marea dragoste pentru antichitate a domnului Anagnos şi de aprecierea entuziastă pe care o dădea tuturor sentimentelor frumoase legate de Italia şi Grecia. De aceea am adunat din toate cărţile pe care le citeam fiecare frântură de poezie sau istorie care credeam că îi va face plăcere. Vorbind de compoziţia mea despre oraşe, domnul Anagnos a spus: "Aceste idei sunt în esenţă poetice." Dar nu înţeleg cum de a crezut că puteau fi inventate de un copil orb şi surd de unsprezece ani. Şi totuşi nu cred că, ideile nepornind din mine însămi, compoziţia este chiar lipsită de interes. Ea îmi arată că eram în stare să apreciez ideile frumoase şi poetice într-un limbaj clar şi însufleţit.
Aceste compoziţii timpurii erau ca o gimnastică a minţii, învăţam să-mi pun ideile în cuvinte, prin asimilare şi imitare, aşa cum învaţă toţi cei tineri şi fără experienţă. Reţineam în memorie, conştient sau nu şi adaptam tot ce găseam prin cărţi care să-mi placă. Aşa cum a spus Stevenson, tânărul scriitor încearcă instinctiv să copie tot ce i se pare admirabil şi îşi schimbă subiectul admiraţiei cu o inconstanţă uimitoare. Chiar şi oamenii mari au învăţat să-şi rânduiască legiunile de cuvinte care se îmbulzesc prin toate cărările minţii doar după ani şi ani de practică de acest fel.

Mi-e teamă că tot n-am descris complet procesul. Este sigur că nu pot întotdeauna distinge propriile mele gânduri de cele pe care le citesc, deoarece ceea ce citesc devine însăşi substanţa şi textura minţii mele. În consecinţă, în tot ceea ce scriu, produc ceva care seamănă mult cu păturica din petice pe care am făcut-o când am învăţat să cos. Era alcătuită din tot felul de resturi - petice frumoase de mătase şi catifea; dar predominau peticele din materiale grosolane, neplăcute la pipăit. Tot astfel şi compoziţiile mele - sunt alcătuite din propriile mele idei necizelate intercalate printre gândurile mai sclipitoare şi opiniile mai coapte ale autorilor pe care i-am citit.
Îmi pare că dificultatea scrisului constă în a face ca limbajul unei minţi educate să exprime gândurile confuze, sentimentele necoapte şi frânturile de gânduri pe care le avem atunci când nu suntem cu mult mai mult decât nişte aglomerări de tendinţe instinctive. Încercarea de a scrie seamănă cu încercarea de a rezolva un joc în mozaic. Avem în minte modelul pe care vrem să-l creăm din cuvinte; dar cuvintele nu se potrivesc în spaţii, iar când se potrivesc, nu se încadrează în model. Dar continuăm să încercăm fiindcă ştim: că alţii au reuşit şi nu vrem să ne recunoaştem înfrângerea.
"Nu există nici o cale de a deveni original decât dacă te naşti astfel", spune Stevenson. Deşi poate nu voi fi originală, sper să depăşesc cândva faza compoziţiilor artificiale, înzorzonate. Atunci vor ieşi, poate, la suprafaţă, propriile-mi gânduri şi trăiri. Între timp cred, sper şi perseverez şi mă străduiesc să-mi las amintirea amară a "Regelui gerului" să-mi împiedice eforturile. Aşadar, experienţa aceasta tristă se poate să-mi fi prins bine şi să mă fi făcut să gândesc la unele probleme ale compoziţiei. Singurul meu regret este că a cauzat pierderea unuia dintre cei mai dragi prieteni, domnul Anagnos.
De la publicarea “Poveştii vieţii mele" în Ladies Home Journal, domnul Anagnos a afirmat într-o scrisoare către domnul Macy că pe vremea cazului "Regele gerului" credea că sunt nevinovată. Comisia de anchetă în faţa căreia am fost adusă era formată, zice el, din opt persoane: patru văzători şi patru nevăzători. Patru din ei credeau că ştiu că mi se citise povestea domnişoarei Candy, iar ceilalţi patru erau de altă părere. Domnul Anagnos afirmă că a votat cu cei care îmi erau favorabili.
Dar, indiferent cum a fost, indiferent cu cine a votat, când am intrat în camera unde domnul Anagnos mă ţinuse adesea pe genunchi şi, uitând de multele lui griji, se jucase cu mine şi când am găsit acolo tocmai persoanele care se îndoiau de mine, am simţit în aer ceva ostil şi ameninţător şi evenimentele care au urmat mi-au confirmat această impresie. Se pare că vreme de doi ani domnul Anagnos a avut credinţa că eu şi domnişoara Sullivan eram nevinovate. Apoi şi-a retras în mod evident aprecierea favorabilă din motive pe care nu le cunosc. Nu cunosc nici detaliile anchetei. N-am ştiut niciodată nici măcar numele acelor membri ai "tribunalului" care nu mi s-au adresat. Eram prea emoţionată ca să mai observ ceva şi prea speriată ca să mai pun întrebări. De fapt, abia mă puteam gândi la ce să spun ori la ce mi se spunea.

Am relatat această întâmplare legată de "Regele gerului" pentru că a fost importantă în viaţa şi educaţia mea; şi, ca să nu existe nici o interpretare greşită, am prezentat faptele aşa cum îmi apar mie, fără gândul de a mă apăra sau de a acuza pe cineva.

CAPITOLUL XV

Vara şi toamna care au urmat după incidentul cu "Regele gerului" le-am petrecut cu familia în Alabama. Îmi amintesc cu plăcere întoarcerea acasă. Totul înflorise şi înverzise. Eram fericită. Uitat era "Regele gerului".
Când pe pământ s-a aşternut covorul de frunze stacojii şi galbene al toamnei, iar strugurii cu miros de mosc care acopereau frunzarul din fundul grădinii s-au făcut aurii-cafenii în bătaia soarelui, am început sa scriu o schiţă despre viaţa mea. Trecuse un an de când scrisesem "Regele gerului".
Eram încă excesiv de scrupuloasă faţă de fiecare rând pe care-l scriam. Mă tortura gândul că ceea ce scriam putea să nu-mi aparţină în întregime. Nimeni nu ştia de aceste temeri în afară de profesoara mea. O sensibilitate ciudată mă împiedeca să mă refer la "Regele gerului" şi adesea, când îmi străfulgera vreo idee în cursul conversaţiei, îi scriam uşor în palmă:"Nu sunt sigură că e a mea." Alteori îmi spuneam în mijlocul unui paragraf: "Închipuie-ţi că s-ar descoperi că toate acestea au fost scrise de cineva cu mult timp în urmă". Mâna mi-era prinsă de o frică afurisită care nu mă mai lăsa să scriu în ziua aceea. Şi chiar acum simt uneori aceeaşi stânjeneală şi nelinişte. Domnişoara Sullivan mă consola şi mă ajuta cum putea şi ea mai bine; dar întâmplarea îngrozitoare prin care am trecut mi s-a întipărit adânc în minte pentru multă vreme, iar semnificaţia ei abia acum încep să o înţeleg. Profesoara m-a îndemnat să scriu pentru Youth's Companion o scurtă prezentare a vieţii mele. Spera că astfel îmi voi recăpăta încrederea în mine. Aveam pe atunci doisprezece ani. Când mă gândesc cu ce încordare am scris povestirea aceea, îmi pare că voi fi avut o previziune profetică asupra binelui pe care avea să mi-l aducă; altminteri cu siguranţă n-aş fi reuşit.
Scriam cu timiditate şi teamă, dar cu hotărâre, îndemnată de profesoară, care ştia că, dacă perseverez, mintea îşi va regăsi punctul de sprijin şi-mi voi lua din nou talentele în stăpânire. Până la episodul cu "Regele gerului", dusesem viaţa inconştientă a unui copilaş; acum gândurile mi-erau îndreptate spre interior, unde urmăream lucruri invizibile. Încetul cu încetul am ieşit din penumbra experienţei aceleia cu mintea limpezită de suferinţă şi cu o mai corectă cunoaştere a vieţii.
Principalele evenimente ale anului 1893 au fost excursia la Washington în timpul instalării preşedintelui Cleveland şi vizitele la Niagara şi la Târgul Internaţional. În asemenea împrejurări îmi intrerupeam studiile şi adesea le lăsam deoparte săptămâni întregi, aşa încât mi-e imposibil să fac o prezentare

cursivă a lor.
La Niagara am fost în martie 1893. Mi-e greu să-mi descriu emoţiile pe care le-am simţit când am stat mai sus de cascadă şi am simţit cum vibrează aerul şi tremură pământul.
Pentru mulţi pare ciudat că mă pot impresiona minunăţiile şi frumuseţile cascadei Niagara. Mereu sunt întrebată: "Ce-nseamnă pentru tine frumuseţea aceasta ori muzica aceea? Nu poţi vedea cum se rostogolesc valurile pe plajă şi nici nu poţi auzi cum vuiesc. Şi atunci ce-nseamnă ele pentru tine?" E cât se poate de evident că înseamnă totul. Nu le pot pătrunde ori defini sensul mai mult decât o pot face în cazul iubirii, religiei ori bunătăţii.

În vara anului 1893, domnişoara Sullivan şi cu mine am vizitat Târgul Internaţional împreună cu doctorul Alexander Graham Bell. Îmi amintesc cu o plăcere nealterată de vreme de zilele acelea în care mii de dorinţe copilăreşti au devenit realităţi încântătoare. Zilnic făceam o călătorie imaginară în jurul lumii. Am văzut multe minunăţii din toate zonele pământului - minuni ale inventivităţii umane, comori de talent şi hărnicie şi toate activităţile zilnice, toate mi-au trecut efectiv pe sub degete.

Îmi plăcea să vizitez Midway Plaisance. Era ca în "O mie şi una de nopţi", plină până la refuz de noutate şi interes. Iată India din cărţile mele prinzând viaţă în curiosul bazar cu statui ale lui Shiva şi zei-elefanţi; iată ţara piramidelor concentrată într-o machetă a oraşului Cairo, cu moschei şi lungi procesiuni de cămile; mai încolo se aflau lagunele Veneţiei, unde ne plimbam cu barca în fiecare seară când oraşul şi fântânile erau iluminate. Am urcat şi la bordul unui vas viking care se afla aproape de mica ambarcaţiune. Mai fusesem o dată pe un vas de război, la Boston, dar pe vasul acesta viking mă interesa să văd ce însemna cândva un corăbier - cum naviga şi cum primea si furtuna şi vremea calmă deopotrivă cu inima neînfricată şi izgonea pe oricine îi îngâna strigătul "Suntem de-ai mării!" şi lupta cu mintea şi cu muşchii, cu încredere în sine, suficient sie însuşi şi nu împins în planul doi de o maşinărie lipsită de inteligenţă cum se întâmplă azi. Aşa e întotdeauna - "Doar omul îl interesează pe om".
La mică distanţă de vas era o machetă a navei Santa Maria, pe care de asemenea am analizat-o. Căpitanul mi-a arătat cabina lui Columb şi puntea pe care era un ceas de nisip. Acest instrument micuţ m-a impresionai cel mai mult pentru că m-a făcut să-mi închipui ce trudit trebuie să se fi simţit bravul navigator la vederea nisipului care se scurgea fir cu fir în timp ce nişte nenorociţi complotau împotriva vieţiisale.

Domnul Higinbotham, preşedintele Târgului Internaţional, mi-a acordat cu amabilitate permisiunea de a atinge exponatele şi, cu o pornire la fel de nesăţioasă ca cea cu care a pus Pizarro mâna pe comorile din Peru, absorbeam splendorile Târgului prin degete. Era ca un caleidoscop tangibil oraşul acesta alb din vest. Totul mă fascina, dar mai cu seamă bronzurile franţuzeşti. Erau atât de vii încât mi-am închipuit că sunt imagini ale îngerilor pe care artistul le-a

surprins şi le-a fixat în forme pământeşti.
La expoziţia Capului Bunei Speranţe am învăţat multe despre procesul de extracţie a diamantelor. Ori de câte ori era posibil, atingeam instalaţiile în funcţiune ca să-mi fac o idee mai clară de felul în care erau pietrele cântărite, tăiate şi cizelate. Am căutat prin minereul spălat un diamant şi l-am găsit - singurul diamant, mi s-a spus, care a fost găsit vreodată în Statele Unite. Doctorul Bell a mers cu noi peste tot şi mi-a descris în felul său încântător obiectele de cel mai mare interes. În clădirea cu instalaţii electrice am examinat telefoane, autofoane, fonografe şi alte invenţii şi mi s-a explicat cum de este posibil să trimiţi un mesaj prin cablu sfidând spaţiul şi învingând timpul şi cum, asemenea lui Prometeu, poţi lua foc din cer. Am vizitat şi secţiunea de antropologie. M-au interesat mult relicvele vechiului Mexic, uneltele primitive de piatră care sunt adesea unica mărturie a unei epoci - monumentele simple ale copiilor neştiutori ai naturii (aşa-mi ziceam în timp ce le pipăiam) care păreau menite să dureze în timp ce monumentele comemorative ale regilor şi învăţaţilor se prefacîn pulbere. M-au impresionat şi mumiile egiptene, pe care m-am abţinut să le ating. De la aceste relicve am aflat mai multe despre evoluţia omului decât din tot ce auzisem ori citisem până atunci.
Toate aceste experienţe au adăugat la vocabularul meu mulţi termeni noi şi, în cele trei săptămâni petrecute la Târgul Internaţional, am făcut marele salt de la interesul copilului mic pentru basme şi jucării la înţelegerea a ceea ce este real şi serios în lumea de fiecare zi.

CAPITOLUL XVI

Înainte de octombrie 1893, am studiat singură diverse obiecte într-o manieră mai mult sau mai puţin nesistematică. Am citit istoriile Greciei, Romei şi Statelor Unite. Aveam o gramatică franceză cu litere în relief şi, cum ştiam deja puţină franceză, mă amuzam adesea alcătuind în minte exerciţii scurte, folosind cuvintele noi pe care le întâlneam şi ignorând regulile şi rigorile pe cât se putea. Am încercat chiar, fără ajutor, să-mi însuşesc pronunţia limbii franceze deoarece găsisem în carte descrierea literelor şi sunetelor. Desigur, acest lucru însemna mobilizarea unor puteri firave pentru scopuri măreţe, daroricum, îmi asigura o ocupaţie într-o zi ploioasă şi am învăţat astfel suficient de multă franceză ca să citesc cu plăcere fabulele lui La Fontaine, "Le Medecin Malgre Lui" şi pasaje din "Atalie". De asemenea, acordam un timp considerabil îmbunătăţirii vorbirii. Citeam cu glas tare şi recitam pasaje din poeţii mei preferaţi, iar domnişoara Sullivan îmi corecta pronunţia şi mă ajuta la frazare şi intonaţie. Şi totuşi, abia din octombrie 1893, după ce mi-am revenit din oboseala şi emoţiile vizitei la Târgul Internaţional, am început să am lecţii pe obiecte anume şi la ore fixe.

Pe vremea aceea eram cu domnişoara Sullivan în Hulton, Pennsylvania, la familia domnului William Wade. Domnul Irons, un vecin de-al lor, era un bun latinist; s-a convenit să studiez cu el. Mi-l amintesc ca un om cu o fire deosebită şi o vastă experienţă. În principal îmi preda gramatică latină, dar mă ajuta adesea şi la aritmetică, pe care o găseam pe cât de dificilă pe atât de neinteresantă. Tot domnul Irons a citit împreună cu mine "In Memoriam" al lui Tennyson. Mai citisem multe cărţi până atunci, dar niciodată dintr-un punct de vedere critic. Am învăţat pentru prima dată cum să cunosc un autor, să-i recunosc stilul, tot aşa cum recunosc strângerea de mână a unui prieten.
La început nu prea aveam chef să învăţ gramatică latină. Mi se părea absurd să pierd timpul cu analiza fiecărui cuvânt -substantiv, genitiv, singular, feminin - când înţelesul lui era clar. Mă gândeam ce-ar fi fost să-mi descriu tot aşa şi animalul favorit - ordinul vertebrate; încrengătura patrupede; clasa mamifere; specia pisică; individul Tabby. Dar cu cât pătrundeam mai adânc în problemă, cu atât deveneam mai interesată, iar frumuseţea acestei limbi mă incinta. Adesea mă distram citind pasaje latineşti. Alegeam cuvintele pe care le înţelegeam şi apoi încercam să dau un sens întregului. Niciodată nu m-am săturatde acest joc. Cred că nu există nimic mai frumos decât imaginile şi sentimentele evanescente, pasagere, prezentate într-un limbaj cu care abia începi să te familiarizezi - idei ce trec în zbor pe cerul minţii, modelate şi nuanţate de o fantezie capricioasă. Domnişoara Sullivan stătea la lecţii lângă mine şi-mi scria în palmă tot ce spunea domnul Irons şi căuta cuvintele noi în dicţionar. Tocmai am început să citesc "Războiul galic" al lui Cezar când m-am întors acasă în Alabama.

CAPITOLUL XVII

În vara anului 1894 am participat la Chautauqua la o întâlnire a Asociaţiei Americane pentru Promovarea Predării Vorbirii la Surzi. Atunci s-au făcut aranjamentele necesare pentru plecarea mea la Şcoala Wright-Humason pentru Surzi din oraşul New York. Am plecat acolo în octombre 1894, însoţită de domnişoara Sullivan. Şcoala a fost aleasă în special cu scopul de a obţine cele mai înalte rezultate, în cultivarea vocii şi antrenarea capacităţii de a citi de pe buze. Pe lângă munca în aceste domenii, am mai studiat în cei doi ani cât am fost la această şcoală aritmetica, geografia fizică, franceza şi germana. Profesoara mea de germană, domnişoara Reany, putea folosi alfabetul manual, aşa că, după ce mi-am însuşit un mic vocabular, am putut sta de vorbă amândouă în germană ori de câte ori se ivea ocazia şi peste câteva luni înţelegeam aproape tot ce-mi spunea. Înainte de încheierea primului an am citit "Wilhelm Tell" cu cea mai mare plăcere. De fapt cred că la germană am progresat mai mult decât la oricare alt obiect. Franceza mi se părea mult mai grea. Studiam cu o franţuzoaică, Madame Olivier, care nu ştia alfabetul manual

şi era, deci, obligată să predea oral. De pe buze nu-i puteam citi prea uşor, aşa încât am progresat mult mai lent decât la germană. Am reuşit, totuşi, să recitesc "Le Medecin Malgre Lui". Era o lectură foarte distractivă, dar nu mi-a plăcut nici pe departe ca "Wilhelm Tell".
Progresele mele în privinţa citirii pe buze şi a vorbirii nu erau chiar la înălţimea aşteptărilor şi speranţelor mele şi ale profesoarei. Ambiţia mea era să vorbesc ca ceilalţi oameni şi profesorii mei credeau că acest lucru este realizabil; dar, deşi am muncit serios şi cu credinţă, nu am atins tocmai scopul propus. Cred că am ţintit prea sus şi, în consecinţă, dezamăgirea a fost inevitabilă. Încă mai priveam aritmetica drept un sistem de capcane. Mă învârteam în jurul periculoasei graniţe a lui "a ghici" evitând, cu mult chin şi pentru mine şi pentru alţii, accesibila vale a raţiunii. Săream pripit la concluzii şi această greşeală, adăugată opacităţii mele, îmi sporea dificultăţile mai mult decât era drept ori necesar. Dar, deşi aceste dezamăgiri îmi pricinuiau uneori o mare deprimare, mi-am continuat cu interes susţinut celelalte studii, în special geografia fizică. Era o mare bucurie să înveţi secretele naturii: (în limba pitorească a Vechiului Testament) cum erau făcute vânturile să bată din cele patru colţuri ale cerurilor; cum de la capătul pământului se înălţau vapori; cum îşi croiesc râurile drum printre stânci; cum pot fi munţii distruşi de rădăcini şi în ce feluri poate omul domina forţe mai puternice decât el însuşi. La New York am petrecut doi ani fericiţi, pe care îi evoc cu deosebită plăcere.
Primăvara am făcut excursii în diferite locuri de interes. Ne-am plimbat cu barca pe râul Hudson şi am hoinărit pe malurile lui înverzite, pe care le-a cântat cu dragoste Bryant. Îmi plăcea grandoarea simplă, sălbatică, a palisadelor. Printre locurile vizitate s-au numărat West Point, Tarrytown, casa lui Washington Irving, unde ne-am plimbat prin "Valea adormită".
Profesorii de la şcoala Wright-Humason plănuiau tot timpul cum să le ofere elevilor lor toate avantajele de care se bucură cei care aud - cum puteau obţine maximum din firavele porniri şi din memoriile pasive în cazul celor mici - şi cum i-ar putea scoate din cadrul paralizant în care erau fixaţi.

Înainte de a pleca din New York, zilele acelea senine mi-au fost adumbrite de cea mai mare durere pe care am avut-o vreodată în afară de moartea tatei. Domnul John P. Spaulding din Boston a murit în februarie 1896. Numai cei care l-au cunoscut şi l-au iubit foarte tare pot înţelege ce a însemnat pentru mine această prietenie. El, care-i făcea pe toţi fericiţi într-un chip minunat, lipsit de stridenţe, a fost deosebit de bun şi cald cu mine şi cu domnişoara Sullivan. Cât timp am simţit prezenţa lui iubitoare şi am ştiut că ne urmăreşte cu interes munca, presărată cu atâtea dificultăţi, nu puteam fi descurajate. Plecarea lui a lăsat un loc gol în vieţile noastre care nu a mai fost umplut niciodată.

CAPITOLUL XVIII

În octombrie 1896 am intrat la Şcoala pentru Tinerele Fete de la Cambridge ca să mă pregătesc pentru Radcliffe.
Când eram copil, am fost în vizită la Wellesley şi mi-am surprins prietenii cu anunţul: "Într-o bună zi am să merg la colegiu - dar am să mă duc la Harvard. "Când am fost întrebată de ce nu vreau să merg la Wellesley, am replicat că acolo sunt numai fete. Gândul de a urma colegiul a prins rădăcini în inima mea şi a devenit o dorinţă serioasă, care m-a impulsionat să intru în competiţie cu fete care auzeau şi vedeau, în ciuda opoziţiei puternice a numeroşi prieteni adevăraţi şi înţelepţi. Când am plecat din New York ideea devenise scop precis şi s-a hotărâtsă merg la Cambridge. Acesta a fost locul cel mai apropiat de Harvard în care am putut ajunge şi în care am fost cel mai aproape de împlinirea declaraţiei mele infantile.
La şcoala din Cambridge s-a convenit ca domnişoara Sullivan să stea la ore cu mine şi să interpreteze pentru mine instrucţiunile date.
Desigur, profesorii mei aveau experienţă doar în predarea la copiii normali şi singurul mijloc de a conversa cu ei era să le citesc pe buze ce spun. Materiile din primul an au fost istoria Angliei, literatură engleză, germană, latină, aritmetică, compuneri în latină şi teme ocazionale. Până atunci nu mai urmasem niciodată un curs în ideea pregătirii pentru colegiu; fusesem însă bine antrenată la engleză de domnişoara Sullivan şi în curând fu evident pentru profesorii mei că nu aveam nevoie de o pregătire specială în afară de un studiu critic al cărţilor recomandate de colegu. Mai mult, cu franceza o începusem bine şi aveam şi şase luni de pregătire la latină; dar subiectul cu care eram cel mai bine familiarizată rămânea germana.
Totuşi, în ciuda acestor avantaje, existau piedici serioase în calea progresului meu. Domnişoara Sullivan nu-mi putea scrie in palmă toate cărţile care se cereau şi era foarte dificil să mi se tipărească în relief la timp toate manualele de care aveam nevoie, deşi prietenii mei din Philadelphia şi Londra se străduiau să grăbească lucrul. O vreme a trebuit să-mi transcriu lecţiile de latină în braille, ca să pot scanda împreună cu celelalte fete. În clasă nu puteam să iau note sau să scriu exerciţii; acasă însă îmi băteam la maşină compunerile şi traducerile.
În fiecare zi domnişoara Sullivan venea la ore cu mine şi-mi scria în mână cu răbdare nesfârşită tot ce spuneau profesorii. În orele de studiu trebuia să caute cuvintele noi, să-mi citească şi să-mi recitească notele şi cărţile pe care nu le aveam în relief.
În anul acela am terminat aritmetica, mi-am revizuit gramatica latină şi am citit trei capitole din "Războiul galic" al lui Cezar. În germană am citit, în parte cu degetele şi în parte cu asistenţa domnişoarei Sullivan, "Lied von der Glocke", "Tascher" şi "Harzreise" de Schiller, "Aus dem Staat Friedrichs des Grossen" de Freytag, "Fluch Der Schonheit" de Riehl, şi "Aus meinem Leben" de Goethe. M-au încântat enorm aceste cărţi, cu deosebire minunatele poeme lirice ale lui

Schiller, istoria marilor realizări ale lui Friederic cel Mare şi viaţa lui Goethe. Mi-a părut rău când am terminat "Die Harzreise", cu atâtea vorbe de duh reuşite şi descrierile fermecătoare ale dealurilor acoperite de viţă, ale pâraielor ce susură şi se unduiesc sub razele soarelui şi regiunile sălbatice, sacralizate prin tradiţie şi legendă, surori şterse ale unui veac imaginativ de mult apus - descrieri ce pot fi făcute doar de cei pentru care natura este "simţire, iubire şi dorinţă". Domnul Gilman m-a pregătit o parte din an Ia literatura engleză. Am citit împreună "Cum vă place", "Discursul asupra împăcării cu America" al lui Burke şi "Viaţa lui Samuel Johnson" de Macaulay. Vederile largi ale domnului Gilman asupra istoriei şi literaturii şi explicaţiile sale inteligente mi-au făcut munca maiuşoară şi mai plăcută decât ar fi fost dacă mi-aş fi citit mecanic notiţele cu explicaţiile inevitabil sumare date la ore.
Discursul lui Burke era mai instructiv decât orice altă carte cu subiect politic pe care am citit-o vreodată. Mintea mea se tulbura la descoperirea vremurilor tulburi, iar personajele în jurul cărora se centra viaţacelor două naţiuni aflate în conflict păreau că-mi trec prin față. Mă tot întrebam cum a fost posibil ca, în timp ce discursul magistral al lui Burke continua să se desfășoare în valuri-valuri de elocvenţă, regele George şi miniștrii săi să rămână surzi la profeţia lui ce prevestea victoria noastră și umilirea lor.

Și "Viaţa lui Samuel Johnson" de Macaulay era interesantă, dar într-un chip diferit. Mi se rupea inima de mila omului singuratic care amâncat pâinea năpastei în Grub Street şi totuşi, în toiul chinului și al crudei suferinţe la care-i erau supuse trupul și sufletul, găsea întotdeauna o vorbă bună şi întindea o mână de ajutor celor săraci şi dispreţuiţi. M-am bucurat de succesele sale, am închis ochii la defectele lui şi m-am minunat nu că le avea ci că acestea nu i-au strivit ori împuţinat sufletul. Dar în ciuda stilului sclipitor al lui Macaulay şi a admirabilei sale capacități de a imprima prospeţime şi pitoresc banalităţilor, pozitivismul său mă obosea uneori, iar frecventa sacrificare a adevărului în favoarea efectului m-a menţinut într-o atitudine rezervată, foarte diferită de atitudinea reverenţioasă în care ascultasem discursul acelui Demostene al Marii Britanii.

La şcoala din Cambridge, m-am bucurat pentru prima dată în viaţa de tovărășia unor fete de vârsta mea care vedeau şi auzeau. Locuiam cu mai multe dintre ele într-una din casele agreabile legate de şcoală, casa în care locuise domnul Howells, și ne bucuram de toate avantajele vieţii de familie. Participam la multe din jocurile lor, chiar şi la baba-oarba şi la jocurile cu zăpadă; făceam cu ele plimbări lungi; discutam materiile de școală și citeam cu glas tare lucrurile care ne interesau. Câteva fete au învăţat să-mi vorbească, aşa că domnişoara Sullivan n-a mai trebuit să-mi repete spusele lor.
De Crăciun mama şi surioara mea au petrecut vacanţa cu mine, iar domnul Gilman, binevoitor, s-a oferit s-o primească pe Mildred să studieze la şcoala lui. Aşa a rămas Mildred cu mine la Cambridge şi vreme de şase luni pline de fericire nu ne-am despărţit aproape deloc. Şi acum mă simt nespus de fericită

când îmi amintesc de orele pe care le-am petrecut ajutându-ne reciproc la studii şi recreându-ne împreună.
M-am prezentat la examenele preliminare pentru Rarcliffe între 29 iunie şi 3 iulie 1897. Materiile pe care le-am oferit au fost germana elementară şi avansată, franceza, latina, engleza şi teoria greacă şi romană, în total nouă ore. Am trecut de toate şi "cu distincţie" la germană şi engleză.
Poate că în acest punct nu ar fi deplasată o explicare a metodei de examinare care s-a folosit atunci. Studentul era supus la un examen de şaisprezece ore - douăsprezece fiind numite elementare şi patru avansate. Trebuia să petreacă acolo cinci ore in şir ca să-i fie luate în considerare. Subiectele de examen erau emise la Harvard la ora nouă şi erau aduse la Radcliffe printr-un mesager special. Fiecare candidat era cunoscut nu după nume, ci după un număr. Eu, de exemplu, am fost numărul 233, dar, cum trebuia să scriu la maşină, identitatea mea nu putea fi ascunsă.
S-a considerat că e mai bine să-mi scriu teza într-o cameră unde eram singură, deoarece zgomotul maşinii de scris putea să le deranjeze pe celelalte fete. Domnul Gilman mi-a citit toate subiectele cu ajutorul alfabetului manual. La uşă era plasat un om de pază ca să împiedice întreruperile.
În prima zi am avut germana. Domnul Gilman s-a aşezat lângă mine şi mi-a citit întâi subiectele de la un capăt la altul, apoi propoziţie cu propoziţie, ca să se asigure că îl înţeleg perfect. Subiectele erau grele şi abia aşteptam să scriu răspunsurile la maşină. Domnul Gilman îmi spunea cu mâna ce scrisesem, eu făceam schimbările care mi se păreau necesare, iar el le insera la locul potrivit. Aş dori să precizez aici că nu am mai avut acest avantaj la nici un examen de atunci încoace. La Radcliffe nimeni nu-mi mai citeşte lucrările după ce le scriu şi n-am nici o posibilitate să-mi corectez greşelile decât dacă termin înainte de expirarea timpului. În acest caz corectez doar acele greşeli pe care mi le mai amintesc în cele câteva minute îngăduite şi formulez aceste corecturi în note la sfârşitul lucrării.Sunt două motive pentru care am trecut cu calificative mai mari la examenele preliminare decât la cel final. La cele finale, nimeni nu mi-a mai citit ce scrisesem, iar la cele preliminare am oferit subiecte cu careeram în bună măsură familiarizată dinainte de a merge la Cambridge; doar la începutul anului luasem examenele la engleză, istorie, franceză şi germană, pe care domnul Gilman mi le dăduse pe baza unor subiecte mai vechi de la Harvard.
Domnul Gilman a trimis teza mea la examinatori însoţită de o notă care certifica faptul că eu, candidata numărul 233, scrisesem răspunsurile.
Toate celelalte examene preliminare au fost concluse în aceeaşi manieră. Nici unul n-a fost atât de greu ca primul. Îmi amintesc că în ziua în care ni s-au adus subiectele la latină, a venit profesorul Schilling şi m-a informat că trecusem examenul la germană satisfăcător. Această veste m-a încurajat enorm şi am străbătut această grea încercare până la capăt cu inima uşoară şi mâna sigură.

CAPITOLUL XIX

Când am început al doilea an la şcoala Gilman, eram plină de speranţe şi hotărâtă să reuşesc. Dar în cursul primelor săptămâni m-am confruntat cu greutăţi de nebănuit. Domnul Gilman a încuviinţat ca în anul acela să studiez în principal matematica. Obiectele erau fizică, algebră, geometrie, astronomie, greacă şi latină. Din nefericire, multe din cărţile care-mi trebuiau nu fuseseră tipărite la timp ca să pot începe orele şi îmi lipseau materiale importante pentru unele discipline. Clasele în care eram înscrisă erau foarte mari şi era imposibil ca profesorii să-mi acorde atenţie specială. Domnişoara Sullivan era obligată să-mi citească toate cărţile şi, pentru prima oară în unsprezece ani, amsimţit că mâna ei dragă nu făcea faţă sarcinii.
Trebuia să scriu la algebră şi geometrie în timpul orei şi să rezolv probleme la fizică, iar acest lucră nu l-am putut face până nu mi s-a cumpărat o maşină de scris în braille, cu ajutorul căreia îmi puteam nota etapele şi procedurile de lucru. N-aveam cum urmări cu ochii figurile geometrice desenate pe tablă şi singura modalitate de a-mi face o idee clară despre ele era să le fac pe o pernuţă cu sârme drepte şi curbate, cu capetele îndoite şi ascuţite. Trebuia să-mi întipăresc în minte, cum spune şi domnul Keith în raportul său, literele cu care erau notate figurile, ipoteza şi concluzia, construcţia şi desfăşurarea demonstraţiei. Într-un cuvânt, fiecare obiect avea piedicile sale. Uneori îmi pierea tot curajul şi-mi trădam sentimentele într-un mod de care mi-e ruşine să-mi amintesc, mai ales că semnele mele de tulburare erau mai apoi folosite împotriva domnişoarei Sullivan, singura persoană dintre toţi prietenii mei buni de acolo care putea să facă un lucru din strâmb drept şi din zgrunţuros catifelat.
Încetul cu încetul, totuşi, greutăţile mele au început să dispară. Mi-au sosit cărţile tipărite special şi alte materiale şi m-am pus pe treabă cu încredere sporită. Algebra şi geometria erau singurele obiecte care continuau să sfideze eforturile mele de a le înţelege. Cum am mai spus, n-aveam aptitudini pentru a matematică; diversele aspecte nu-mi erau explicate aşa detaliat pe cât mi-aş fi dorit. Diagramele geometrice mă afectau în mod deosebit, pentru că nu puteam vedea relaţiile dintre diferitele părţi nici măcar pe perniţă. Abia după ce am studiat
cu domnul Keith am căpătat o idee clară despre matematică.
Începusem să depăşesc aceste dificultăţi când a avut loc un eveniment ce a schimbat totul.
Chiar înainte de a-mi veni cărţile, domnul Gilman a început s-o dojenească pe domnişoara Sullivan pe motivul că lucrez prea mult şi, în ciuda serioaselor mele proteste, mi-a redus numărul de seminarizări. La început căzusem de acord că, dacă va fi necesar, voi face pregătirea pentru colegiu în cinci ani, dar la sfârşitul primului, succesul meu la examene le-a arătat domnişoarei Sullivan, domnişoarei Harbaugh (profesor coordonator) şi încă unei persoane că îmi puteam completa fără prea mare efort pregătirea în următorii doi ani. Domnul

Gilman a fost la început de acord, dar când temele mele au devenit cam complicate, a considerat că sunt epuizată şi a insistat să rămân în școala lui încă trei ani. Nu-mi plăcea planul său pentru că voiam să intru la colegiu cu clasa mea.
Pe şaptesprezece noiembrie nu m-am simţit prea bine şi nu m-am dus la şcoală. Deşi domnişoara Sullivan ştia că indispoziţia mea era trecătoare, domnul Gilman, auzind de aceasta, a declarat că mă distrug şi mi-a schimbat obiectele de studiu, ceea ce făcea imposibilă prezentarea mea la examenele finale împreună cu colegele de serie. În cele din urmă diferenţa de opinii dintre domnul Gilman şi domnişoara Sullivan a dus la hotărârea mamei de a ne retrage pe mine şi pe Mildred de la şcoala din Cambridge.
După oarecare amânare, s-a stabilit să continui studiile cu un tutore, domnul Keith, tot din Cambridge. Domnişoara Sullivan şi cu mine am petrecut restul iernii la nişte prieteni, familia Chamberlin, din Wrentham, la 25 de mile de Boston.
Din februarie până în iulie 1898, domnul Keith a venit la Wrentham de două ori pe săptămână şi mi-a predat algebră, geometrie, greacă şi latină. Domnişoara Sullivan ne era interpret.

În octombrie 1898 ne-am reîntors la Boston. Timp de opt luni, domnul Keith mi-a dat lecţii de cinci ori pe săptămână. Îmi explica de fiecare dată ceea ce nu înţelesesem din lecţia precedentă, îmi dădea teme noi şi lua cu el acasă exerciţiile de greacă pe care le scrisesem în cursul săptămânii la maşină, le corecta amănunţit şi apoi mi le înapoia.

În felul acesta pregătirea pentru colegiu a continuat fără întrerupere. Am constatat că era mai uşor şi mai plăcut să primesc lecţii individuale decât în clasă. Dispăruseră şi graba şi dezorientarea. Tutorele meu avea tot timpul să-mi explice ceea ce n-am înţeles, aşa încât înaintam mai repede şi făceam o treabă mai bună decât la şcoală. Încă mi se părea mai greu să fac faţă problemelor de matematică decât oricăror alte teme. Mi-aş fi dorit ca algebra să fie pe jumătate la fel de uşoară ca limba şi literatura. Dar domnul Keith făcea până şi matematica să fie interesantă; reușea cumva să fasoneze problemele până la dimensiuni destul de mici ca să încapă în creierul meu. Îmi menţinea mintea trează şi curioasă, mă antrena să raţionez clar, să caut concluziile cu logică şi calm şi nu să mă arunc necugetat în gol şi să n-ajung nicăieri. Era întotdeauna drăguţ şi răbdător, indiferent cât de obtuză eram eu şi, credeţi-mă, prostia mea l-ar fi scos din răbdări până şi pe Iov.
Pe 29 şi 30 iunie 1899 mi-am dat examenele finale de admitere la Colegiul Radcliffe. În prima zi am dat greaca elementară şi latina avansată, iar în a doua zi geometria, algebra şi greaca avansată.
Autorităţile de la colegiu nu i-au permis domnişoarei Sullivan să-mi citească subiectele de examen; domnul Eugene C. Vining, unul din instructorii de la Institutul Perkins pentru Orbi, a fost angajat să-mi copie subiectele în braille american. Domnul Vining era un străin, care nu comunica cu mine decât scriind

braille. Supraveghetorul era şi el necunoscut şi n-a încercat să comunice cu mine în nici un fel.
M-am descurcat destul de bine cu braille la limbi, dar când a fost vorba de geometrie au apărut greutăţile. Am fost grozav de dezorientată şi m-am simţit descurajată văzând că pierd atâta timp, mai ales la algebră. E drept că eram familiarizată cu toate variantele literare de braille ce se folosesc curent în această ţară - englez, american şi punctul New York - dar semnele şi simbolurile din geometrie şi algebră din cele trei sisteme diferă foarte mult, iar eu folosisem numai braille englez pentru algebră.
Cu două zile înainte de examen, domnul Vining mi-a trimis o copie în braille a unor subiecte mai vechi de algebră de la Harvard. Spre disperarea mea, am constatat că foloseau notaţia americană. M-am apucat imediat şi i-am scris domnului Vining, cerându-i să-mi explice semnele. Am primit cu poşta de întoarcere încă un subiect de examen şi un tabel cu semne şi m-am pus pe lucru ca să învăţ notaţia. Dar în noaptea dinaintea examenului de algebră, în timp ce mă chinuiam cu nişte exemple foarte complicate, m-am încurcat la combinaţia paranteză pătrată, paranteză rotundă, radical. Şi eu şi domnul Keith eram amărâţi şi plini de presimţiri rele pentru a doua zi; dar ne-am dus la colegiu cu puţin timp înainte de a începe examenul şi l-am rugat pe domnul Vining să-mi explice amănunţit simbolurile americane.
La geometrie principala problemă era că eu fusesem obişnuită să citesc datele în tipar special ori să-mi fie scrise în palmă; şi, nu ştiu cum, deşi datele erau chiar în faţa mea, sistemul braille mă dezorienta şi nu-mi puteam fixa clar în minte ce citeam. Dar când m-am apucat de algebră, a fost şi mai greu. Semnele, pe care le învăţasem cu atât de puţin timp în urmă şi pe care credeam că le ştiu, mă dezorientau complet, în plus, nu aveam cum să văd ce scriu la maşină. Îmi făcusem întotdeauna temele în braille sau în cap. Domnul Keith a contat prea mult pe capacitatea mea de a rezolva problemele în minte, şi nu m-a pregătit special pentru a scrie lucrări de examen. În consecinţă, am lucrat chinuitor de încet şi a trebuit să citesc şi să recitesc exemplele până să-mi fac o idee despre ce mi se cerea să fac. Nu sunt nici acum sigură dacă am citit corect toate semnele. Mi-a fost foarte greu să nu mă pierd cu firea.
Dar nu învinovăţesc pe nimeni. Cei din administraţia de la Radcliffe nu-şi dădeau seama cum mi-au îngreunat examenele şi nici nu înţelegeau ce greutăţi deosebite a trebuit să înfrunt. Dar dacă ei mi-au plasat neintenţionat obstacole în cale, mie îmi rămâne consolarea că am ştiut să le depăşesc pe toate.

CAPITOLUL XX

Lupta pentru admiterea la colegiu era încheiată. Acum puteam intra la Rarcliffe oricând doream. S-a hotărât, totuşi, că înainte de a mă duce la colegiu, era mai bine să studiez încă un an cu domnul Keith. De aceea, visul meu de a urma un

colegiu nu s-a împlinit efectiv înainte de toamna anului 1900.

Îmi amintesc prima zi la Radcliffe. Era o zi deosebită pentru mine. O aşteptasem ani de zile. O mare forţă interioară, mai puternică decât forţa de convingere a prietenilor, mai puternică şi decât propriile-mi contraargumente, mă împinsese să-mi încerc puterile dupăcriteriile celor care văd şi aud. Ştiam că mă aşteptau obstacole în cale, dar eram nerăbdătoare să le depăşesc. Pusesem la inimă vorbele înţeleptului roman care spusese: "Să fii izgonit din Roma înseamnă doar să locuieşti în afara Romei." Neavând acces la căile principale ale cunoaşterii, eram obligată să străbat ţinutul ei pe drumuri nebătute - atâta tot; şi ştiam că la colegiu se găseau destule căi lăturalnice pe care-mi puteam da mâna cu fete care gândeau, iubeau, luptau ca şi mine.

Mi-am început studiile cu mult elan. Vedeam cum înaintea mea se deschide o lume de frumuseţe şi lumină, iar în mine simţeam capacitatea de a cunoaşte toate lucrurile. În ţara minunilor minţii aveam să fiu la fel de liberă ca oricare om. Oamenii, peisajul, obiceiurile, bucuriile, tragediile de acolo aveau să-mi fie interpreţii întruchipaţi ai lumii reale. Sălile de curs păreau îmbibate de spiritul celor mari şi înţelepţi, iar pe profesori îi credeam întruchipări ale înţelepciunii. Dacă între timp am aflat că lucrurile stau oarecum diferit, nu voi spune aceasta nimănui.

Curând însă am descoperit că romanticul lyceum imaginat şi colegiul nu erau tocmai asemănătoare. Multe din visele care mi-au încântat tinereţea lipsită de experienţă s-au micşorat graţios şi "s-au şters în lumina zilei obinşnuite". Treptat am început să descopăr dezavantajele pe care le aducea frecventarea unui colegiu.

Primul pe care l-am resimţit intens a fost şi mai este lipsa de timp. Altădată aveam timp să gândesc, să reflectez, doar eu şi cu mintea mea. Stăteam împreună în câte o seară şi ascultam melodiile interioare ale spiritului, pe care le descoperi în momentele de tihnă când cuvintele unui poet îndrăgit ating o coardă profundă, sublimă a sufletului ce până atunci nu mai vibrase.

Iar la colegiu nu ai timp să trăieşti în comuniune cu propriile gânduri. La colegiu se pare că mergi ca să înveţi, nu să gândeşti. Când intri pe porţile învăţăturii, laşi în urmă cele mai scumpe plăceri - solitudinea, cărţile şi imaginaţia - le laşi afară împreună cu pinii foşnitori. Presupun că ar trebui să mă mângâi cu gândul că adun comori de care să mă bucur în viitor, dareu sunt destul de nechibzuită ca să prefer bucuria prezentă tuturor banilor albi strânşi pentru zile negre.

În primul an obiectele de studiu au fost franceza, germana, istoria, compoziţii şi literatura engleză. Pentru cursul de franceză am citit din operele lui Corneille, Moliere, Racine, Alfred de Musset şi Sainte-Beuve, iar pentru germană din Goethe şi Schiller. Am recapitulat rapid întreaga perioadă a istoriei de la căderea Imperiului Roman până în secolul al XVIII-lea, iar pentru literatura engleză am studiat critic poemele lui Milton şi "Areopagitica".

Sunt întrebată adesea cum depăşesc condiţiile neobişnuite în care lucrez la

colegiu. Desigur, în sală sunt practic singură. Profesorul e la fel de departe de parcă am vorbi la telefon. Cursurile îmi sunt scrise în mână cât de repede posibil; mult din individualitatea lectorului se pierde în efortul meu de a face faţă cursei. Cuvintele îmi aleargă prin mână ca nişte ogari în urmărirea iepurelui pe care adesea îl scapă din priviri. Dar în privinţa aceasta nu cred că o duc mult mai rău decât fetele care iau notiţe. Dacă mintea este ocupată cu procesul mecanic de ascultare şi notare în scris a cuvintelor cu viteză nebună, nu cred că se mai poate da multă atenţie subiectului în discuţie ori manierei în care este prezentat. Eu nu pot scoate notiţe în timpul cursurilor pentru că mâinile mele sunt ocupate cu ascultatul. De obicei, notez ce mai îmi amintesc când ajung acasă. Exerciţiile, temele zilnice, lucrările critice, testele şi examenele de la mijlocul anului ca şi cele de sfârşit de an le scriu la maşină ca profesorii să descopere fără nici o greutate cât de puţin ştiu. Când am început să studiez prozodia latină, am conceput şi am explicat profesorului meu un sistem de semne cu care indicam diferitele picioare metrice şi cantităţile.
Folosesc maşina de scris Hammond. Am încercat şi alte maşini, dar Hammond îmi pare cea mai bine adaptată la nevoile proprii muncii mele. La această maşină se pot folosi tastaturi interschimbabile, astfel că cineva poate avea mai multe tastaturi, fiecare cu un set diferit de caractere - greceşti, franţuzeşti ori matematice, în funcţie de tipul de scriere pe care doreşte să-l execute la maşină. Fără aşa ceva mă îndoiesc că aş putea urma colegiul.
Puţine din cărţile cerute la diverse materii sunt tipărite pentru orbi. Pe cele mai multe sunt obligată să le studiez citindu-mi-se în mână. Ca urmare, am nevoie de mai mult timp decât alte fete pentru pregătirea lecţiilor. Partea manuală durează mai mult şi am multe nedumeriri de care ele sunt scutite.Sunt zile în care atenţia mare pe care trebuie să o dau detaliilor mă irită, iar gândul că trebuie să petrec atâtea ore citind câteva capitole în timp ce în lumea din afară alte fete râd şi cântă şi dansează mă revoltă. Dar curând îmi regăsesc buna dispoziţie şi alung râzând nemulţumirea din inimă. Doar, la urma urmei, oricine aspiră la adevărata cunoaştere trebuie să urce Dealul Greutăţilor singur şi, cum nu există nici un drum regal până în vârf, trebuie să ajung la el în zig-zag, în felul meu. Mai alunec uneori, cad, rămân pe loc, gonesc pe muchia unor obstacole ascunse, îmi pierd firea şi mi-o regăsesc şi apoi mi-o stăpânesc mai bine, trudesc înainte, câştig puţin teren, mă simt încurajată, sunt tot mai nerăbdătoare şi mă urc tot mai sus şi încep să văd cum se lărgeşte orizontul. Fiecare luptă este o victorie. Încă un efort şi voi ajunge norul luminos, profunzimile albastre ale cerului, înălţimile din visele mele. Totuşi, nu sunt întotdeauna singură în aceste strădanii. Domnul William Wade şi domnul E. E. Allen, director la Institutul din Pennsylvana pentru Educarea Orbilor îmi procură multe din cărţile cu tipăritură specială de care am nevoie. Grija lor m-a ajutat şi m-a încurajat mai mult decât o vor putea şti vreodată.
Anul trecut, al doilea petrecut la Radcliffe, am studiat regulile compoziţiei, Biblia ca literatură engleză, tipurile de guvernământ din America şi din Europa,

Odele lui Horaţiu şi comedia latină. Ora de compoziţii a fost cea mai plăcută. Era foarte dinamică. Orele erau întotdeauna interesante, alerte, inteligente, căci profesorul, domnul Charles Townsend Copeland, mai mult ca oricare altul pe care l-am avut atunci, aduce în faţa studentului literatura în toată forţa şi prospeţimea ei originară. Timp de o oră - scurtă - ţi se permite să sorbi din frumuseţea eternă a vechilor maeştri fără interpretări ori expuneri inutile. Te hrăneşti cu gândurile lor subtile. Te bucuri din tot sufletul de blânda revărsare a Vechiului Testament uitând de existenţa lui Iahve şi Elohim şi pleci acasă simţind că ai prins "o frântură din perfecţiunea aceea în care spirit şi formă sălăşluiesc în nemuritoare armonie; iar adevărul şi frumuseţea dau naştere unei noi mlădiţe pe tulpina timpului."
Acest an este cel mai fericit pentru că studiez obiectele care mă interesează în mod deosebit: economia, literatura elizabetană, Shakeaspeare sub îndrumarea profesorului George T. Kittredge şi istoria filosofiei cu profesorul Josiah Royce. Prin filosofie se pătrunde simpatia înţelegerii în tradiţia unor veacuri îndepărtate şi a unor alte moduri de gândire care mai înainte îmi păreau străine şi lipsite de raţiune.
Dar colegiul nu e universala Atenă pe care mi-o închipuisem eu. Aici nu-i întâlneşti faţă în faţă pe cei înţelepţi; nici măcar nu le simţi prezenţa vie. Ei sunt aici, ce-i drept; dar par mumificaţi. Trebuie să-i extragem dintre zidurile dărăpănate ale ştiinţei mai înainte de a fi siguri că avem de-a face cu Milton ori Isaia şi nu cu o imitaţie abilă. Mulţi savanţi uită, mi se pare, că bucuria pe care ne-o dau marile opere literare depinde mai mult de profunzimea simpatiei decât de înţelegere. Necazul este că foarte puţine din laborioasele lor explicaţii se fixează în memorie. Mintea le lasă săcadă aşa cum un pom lasă să-i cadă fructele răscoapte. Este posibil să cunoşti floarea - rădăcină, tulpină şi celelalte - şi toate procesele de creştere şi totuşi să nu ai o înţelegere a prospeţimii florii scăldată în rouă cerească. Şi-ntr-una mă întreb cu nerăbdare: "De ce să mă ocup de aceste explicaţii şi ipoteze?" Ele zboară de colo-colo prin gândurile mele ca nişte păsări oarbe bătând aerul cu aripile lor inutile. Nu am intenţia să protestez împotriva cunoaşterii complete a operelor celebre pe care le citim. Ridic obiecţiuni numai împotriva comentariilor interminabile şi a criticilor consternante care nu ne învaţă decât un singur lucru: câţi oameni, atâtea păreri. Dar când un mare savant ca profesorul Kittredge interpretează spusele maestrului, ca şi cum "le-ar fi dat orbilor o nouă vedere". El ni-l redă pe Shakeaspeare poetul.
Sunt, totuşi, momente când aş vrea să măturj umătate din lucrurile pe care trebuie să le învăţ, căci mintea suprasolicitată nu mai poate aprecia comoara pe care a adăpostit-o cu atâta amar de trudă. Este imposibil, cred, să citeşti într-o singură zi patru-cinci cărţi în limbi diferite şi care tratează subiecte extrem de diverse şi să nu pierzi din vedere însuşi scopul lecturii. Când citeşti grăbit şi nervos, având în minte doar lucrări scrise şi examene, mintea se împovărează cu o mulţime de rarităţi selecte care-mi par a fi de prea puţin folos. În momentul de

faţă mintea mi-e atât de plină de materie eterogenă că mă întreb aproape cu disperare dacă o voi putea ordona vreodată. Ori de câte ori pătrund în zona care era împărăţia minţii mele, mă simt ca proverbialul viţel la poarta nouă. O mie de mărunţişuri ale cunoaşterii se izbesc de capul meu ca grindina şi, când încerc să scap, drăcuşori tematici şi spiriduşi universitari de toate felurile mă bântuie până când încep să-mi doresc -o, iertată să-mi fie ticăloasa dorinţă - să pot zdrobi idolii pe care am ajuns să-i divinizez.
Dar principalele sperietori ale vieţii de colegiu sunt examenele. Dacă le-am înfruntat de multe ori şi le-am doborât şi le-am făcut să muşte ţărâna, tot se mai ridică şi mă ameninţă, arătări palide, până când, asemenea lui Bob Acre, simt că mi se scurge curajul prin buricele degetelor. Zilele dinaintea acestor încercări cumplite le petreci îndesând în minte formule mistice şi date indigeste - regimuri insuportabile - până când ajungi să-ţi doreşti ca ştiinţa şi cărţile şi tu însuţi să fiţi îngropaţi în adâncurile mării.

În sfârşit, vine temuta oră şi chiar că eşti o fiinţă favorizată desoartă dacă poţi să-ţi convoci la momentul oportun gândurile standard care te vor ajuta în efortul suprem. Prea ades se întâmplă însă ca să nu fie băgată în seamă chemarea goarnei tale. Ceea ce este cum nu se poate mai deconcertant şi exasperant e că în chiar momentul în care ai nevoie de memorie şi de spirit de discernământ, aceste facultăţi îşi pun aripi şi pleacă în zbor. Faptele pe care le-ai înmagazinat cu atâta chin nesfârşit te părăsesc invariabil la ananghie.
"Expune pe scurt viaţa şi activitatea lui Huss." Huss? Cine a fost şi ce a făcut? Numele pare ciudat de familiar. Îţi scormoneşti tolba de fapte istorice cam cum ai scotoci după un petec de mătase în sacul cu cârpe. Eşti sigur că este pe undeva prin minte, mai spre suprafaţă - era pe acolo mai deunăzi când căutai începuturile Reformei. Dar unde-i acum? Pescuieşti tot felul de vechituri ale cunoaşterii - revoluţii, schisme, masacre, sisteme de guvernământ; dar Huss - unde e Huss? Te uimeşte câte lucruri ştii dintre cele care nu sunt pe foaia de examen, în disperare, îţi înşfaci tolba şi răstorni totul şi, iată, într-un colţ, omul căutat, senin adâncit în propriile gânduri, inconştient de catastrofa în care te-a târât.
Tocmai aunci supraveghetorul te anunţă că timpul a expirat. Cu un adânc simţământ de dezgust dai cu piciorul cât colo grămada de fleacuri şi te duci acasă cu capul plin de scheme revoluţionare de abolire a dreptului divin al profesorilor de a pune întrebări fără consimţământul celor chestionaţi.

Îmi pare că în ultimele două-trei pagini ale acestui capitol am folosit figuri care ar putea îndrepta râsul împotriva mea. Ah, iată-le - metaforele amestecate păşesc ţanţoşe şi îşi râd de mine arătând spre viţelul de la poarta nouă asaltat de grindină şi spre sperietorile cu feţe palide, o specie neanalizată încă! Las' să râdă! Cuvintele descriu atât de exact atmosfera, cu idei înghesuindu-se şi rostogolindu-se, în care trăiesc, încât le fac şi eu o dată cu ochiul şi apoi îmi iau un aer deliberat pentru a spune că mi s-au schimbat ideile despre colegiu.
Pe vremea când zilele petrecute la colegiu ţineau încă de viitor, ele erau

înconjurate de o aură romantică pe care acum au pierdut-o; dar în trecerea de la romantic la real am învăţat multe lucrări pe care nu le-aş fi ştiut dacă n-aş fi încercat această experienţă. Unul din ele este preţioasa ştiinţă a răbdării, care ne învaţă să tratăm instruirea noastră ca pe o plimbare la ţară, în voie, cu mintea deschisă primitor impresiilor de tot felul. O asemenea cunoaştere inundă nevăzută sufletul cu valurile tăcute ale gândului adânc. "Ştiinţa înseamnă putere." Mai curând, aş zice, ştiinţa înseamnă fericire, căci să ai cunoştinţe - cunoştinţe vaste şi profunde - înseamnă să deosebeşti ţelurile adevărate de cele false şi lucrurile măreţe de cele josnice. Să ştii faptele şi gândurile care au marcat progresul omului înseamnă să simţi marile bătăi ale inimii umanităţii prin veacuri şi, dacă în aceste pulsaţii nu simţi o aspiraţie către înălţimi, trebuie să fii cu totul surd la armoniile vieţii.

CAPITOLUL XXI

Am schiţat până aici evenimentele din viaţa mea, dar încă nu am arătat cât de mult am depins de cărţi nu numai pentru plăcerea şi înţelepciunea pe care le aduc celor ce le citesc, dar şi pentru acele cunoştinţe pe care ceilalţi le primesc prin ochi şi urechi. Cărţile au însemnat cu mult mai mult în educaţia mea decât în educaţia altora şi de aceea mă voi întoarce la vremea când am început să citesc.

La început aveam doar câteva cărţi cu tipăritură în relief - "Culegere de lecturi" pentru copii şi o carte despre pământ intitulată "Lumea noastră". Cred că asta era tot; dar le-am citit de nenumărate ori; le-am citit până ce cuvintele s-au tocit încât de-abia le mai puteam descifra. Uneori îmi citea domnişoara Sullivan, scriindu-mi în mână poveşti scurte şi poezii pe care ştia că le voi înţelege; dar eu preferam să-mi citesc singură pentru că îmi plăcea să citesc de mai multe ori părţile care mă atrăgeau.

Dar de citit serios am început abia în cursul primei mele vizite la Boston. Acolo mi s-a permis să-mi petrec zilnic o vreme - la biblioteca Institutului şi să umblu de la un raft la altul şi să scot orice carte pe care-mi zăboveau degetele. Şi am citit, nu glumă, indiferent dacă înţelegeam doar un cuvânt din zece ori numai două cuvinte pe pagină. Mă fascinau cuvintele în sine; dar nu conştientizam ceea ce citeam. Cred, totuşi, că mintea mi-era uşor impresionabilă la vremea aceea, căci am reţinut multe cuvinte şi chiar propoziţii întregi fără să am nici cea mai mică idee despre înţelesul lor; iar după aceea, când am început să vorbesc şi să scriu, aceste cuvinte şi fraze îmi veneau în mod natural în minte, încât prietenii se minunau de bogăţiavocabularului meu. Trebuie să fi citit fragmente din multe cărţi (pe vremea aceea nu citeam o carte de la un capăt la altul) precum şi multă poezie în felul acesta mecanic până ce am dat de "Micul lord Fauntleroy". Aceasta a fost prima carte pe care am citit-o cu înţelegere şi care a

lăsat urmări.

Într-o zi profesoara m-a găsit într-un colţ al bibliotecii, aplecată asupra "Literei stacojii". Aveam pe atunci opt ani. Ţin minte că m-a întrebat dacă îmi place de micuţa Pearl, şi mi-a explicat câteva din cuvintele care-mi dădeau bătaie de cap. Apoi mi-a spus că are o poveste frumoasă despre un băieţel de care e sigură că-mi va plăcea mai mult decât"Litera stacojie". Numele poveştii era "Micul lord Fauntleroy". Mi-a promis că mi-o va citi în vara următoare. Dar am început s-o citim abia în august; primele săptămâni pe malul mării au fost atât de pline de emoţii şi descoperiri încât am uitat că mai există şi cărţi pe lumea aceasta. Apoi profesoara s-a dus în vizită la nişte prieteni din Boston şi m-a lăsat singură un scurt răstimp.

Când s-a întors, aproape primul lucru pe care l-am făcut a fost să începem povestea micului lord. Îmi amintesc cu claritate timpul şi locul în care am citit primele capitole din fascinanta poveste. Era o după-amiază caldă de august. Stăteam împreună într-un hamac ce se legăna între doi pini din apropierea casei. Ne-am grăbit cu spălatul vaselor după masa de prânz ca să avem cât mai mult timp pentru poveste. Când ne îndreptam în grabă prin iarba înaltă spre hamac, în jurul nostru roiau cosaşii şi unii ni s-au prins de haine, iar profesoara a insistat să-i dăm jos pe toţi înainte de a ne sui în hamac, ceea ce mi s-a părut o risipă inutilă de timp. Hamacul era acoperit de ace de pin, deoarece nu fusese folosit cât timp a lipsit profesoara. Soarele serevărsa asupra pinilor şi le amplifica mireasma. Aerul era îmbălsămat şi cu un iz de mare în el. Înainte de a începe să citim, domnişoara Sullivan mi-a explicat aspectele pe care ştia că nu le voi înţelege, iar pe măsură ce înaintam în lectură îmi explica cuvintele necunoscute. La început erau multe cuvinte pe care nu le ştiam, iar lectura era mereu întreruptă; dar de îndată ce am înţeles pe deplin situaţia, m-am cufundat prea adânc în lectură ca să mai observ nişte biete cuvinte şi mi-e teamă că am ascultat cu nerăbdare explicaţiile pe care domnişoara Sullivan le considera necesare. Când degetele i-au obosit prea tare ca să mai scrie un singur cuvânt, am avut pentru prima oară un sentiment acut al lipsurilor mele. Am luat cartea în mână şi am început să pipăi literele cu o intensitate a trăirii pe care n-am s-o uit niciodată.

Mai târziu, la cererea mea expresă, domnul Anagnos a comandat tipărirea în relief a acestei poveşti şi am citit-o de nenumărate ori, până când am ştiut-o aproape pe de rost; şi toată copilăria "Micul lord Fauntleroy" mi-a fost tovarăş bun şi drag. Am dat aceste detalii cu riscul de a deveni plictisitoare, pentru că sunt într-un contrast vădit cu amintirile vagi, alunecoase şi confuze pe care le am despre lecturile anterioare acesteia.

Cu "Micul lord Fauntleroy" datez începutul interesului meu autentic pentru cărţi. În următorii doi ani am citit multe cărţi acasă, precum şi în timpul vizitelor la Boston. Nu-mi pot aminti toate titlurile ori ordinea în care le-am citit, dar ştiu că printre ele au fost "Eroi greci", "Fabule" de La Fontaine, "Cartea minunilor" a lui Hawthorne, "Poveşti după Biblie", "Poveşti după Shakespeare" de fraţii

Lamb, "Istoria Angliei scrisă pentru copii" de Dickens, "1001 de nopţi", "Familia elveţiană Robinson", "Calea pelerinului", "Robinson Crusoe", "Femei în miniatură" şi , "Heidi", o poveste frumoasă pe care mai târziu am citit-o şi în germană. Le citeam în pauzele dintre studiu şi joacă cu o plăcere tot mai intensă. Nu le studiam şi nici nu le analizam - nu ştiam dacă sunt bine scrise sau nu; nu mă gândeam niciodată la stil sau la autor. Cărţile îşi aşterneau comorile la picioarele mele, iar eu le acceptam aşa cum acceptăm soarele şi dragostea prietenilor. Îmi plăcea “Femei în miniatură” pentru că îmi crea un sentiment de legătură cu fetele şi băieţii care văd şi aud. Oricât de încorsetată mi-era viaţa sub mai multe aspecte, trebuia să caut printre coperţile cărţilor informaţii despre lumea ce se întindea în afara celei în care trăiam.
Nici "Fabulele" şi nici "Calea pelerinului", pe care n-am terminat-o de citit, nu mi-au plăcut cine ştie ce. "Fabulele" lui La Fontaine le-am citit mai întâi în traducere englezească şi mi-au plăcut doar într-o oarecare măsură. Mai târziu le-am citit şi în franceză şi am constatat că, în ciuda dinamismului imaginilor şi a deosebitei măiestri lingvistice, tot nu mi-au plăcut mai mult. Nu ştiu de ce, dar niciodată nu m-au atras prea tare poveştile în care animalele sunt puse să vorbească şi să se comporte ca oamenii. Caricaturle ridicole ale animalelor îmi ocupau mintea într-atâtîncâtnu mai era loc pentru morală.
Şi apoi, La Fontaine nu prea face apel la simţămintele noastre morale mai înalte. Corzile cele mai de sus pe care le atinge sunt cele ale raţiunii şi ale dragostei de sine. Toate fabulele sunt străbătute de ideea că moralitatea omului se naşte în întregime din dragoste de sine, iar dacă aceasta este dirijată şi înfrântă de raţiune, acest lucru va conduce neîndoielnic la fericire. După câte văd eu însă, dragostea de sine este rădăcina tuturor relelor, dar, desigur, s-ar putea să mă înşel, căci la Fontaine avea posibilităţi mult mai mari de a observa oamenii decât aş putea avea eu vreodată. Obiecţiunile mele nu sunt atât îndreptate asupra fabulelor cinice şi satirice cât asupra celor în care adevăruri grave sunt rostite de maimuţe şi de vulpi.
În schimb, îmi plac mult "Cartea junglei" şi "Animale pe care le-am cunoscut". Simt un interes real pentru animale ca atare, pentru că sunt autentice şinu caricaturi ale oamenlor. Lectura stârneşte simpatia faţă de iubirile şi antipatiile animalelor, râsul faţă de întâmplările comice şi lacrimile în faţa tragediilor cu care se confruntă. Iar dacă se schiţează vreo morală, aceasta este atât de subtilă încât n-o sesizezi conştient.
Mintea mi s-a deschis firesc şi cu bucurie spre antichitate. Grecia, Grecia antică exercita o fascinaţie misterioasă asupra mea. În închipuirile mele, zeii şi zeiţele păgâne umblau pe pământ şi discutau pe faţă cu oamenii, iar în inimă am înălţat în secret sanctuare peutru cei la care ţineam cel mai mult. Cunoaşteam şi iubeam toată galeria de nimfe, eroi şi semizei - ei, nu chiar pe toţi, căci cruzimea şi lăcomia Medeei şi ale lui Iason erau prea aberante ca să fie iertate şi mă tot minunam cum de le îngăduiau zeii să facă rău ca apoi să-i pedepsească pentru slăbiciuni. Misterul a rămas tot nerezolvat. Adesea mă întreb

Cumpoate să rămână Domnul liniştit_ În timp ce-n casa timpului_ Păcatul se strecoară rânjind.
Iliada este cea care a făcut din Grecia paradisul meu. Eram familiarizată cu istoria Troiei înainte de a o citi în original şi, în consecinţă, n-a fost foarte greu să le smulg cuvintelor greceşti comorile după ce am trecut cu bine hotarul gramaticii. Marea poezie, fie în greceşte fie în englezeşte, nu are nevoie de alt interpret decât o inimă receptivă. Fie ca ceata celor care, prin analizele, concluziile şi comentariile lor laborioase, au făcut ca marile cuvinte ale poeţilor să pară odioase să înveţe acest adevăr simplu! Nu este necesar ca cineva să poată defini fiecare cuvânt şi să-i dea formele de bază şi poziţia gramaticală în propoziţie pentru a înţelege şi aprecia un poem reuşit. Ştiu că savanţii mei profesori au găsit în Iliada mai multe comori decât voi găsi eu vreodată. Dar nu sunt avară. Mă mulţumesc să-i ştiu pe alţii mai înţelepţi. Totuşi, în ciuda cunoştinţelor vaste şi cuprinzătoare, ei nu pot măsura bucuria pe care le-o aduce splendida epopee, aşa cum nici eu n-o pot măsura. Când citesc cele mai frumoase pasaje din Iliada sunt conştientă de o stare sufletească care mă înalţă deasupra împrejurărilor limitative, paralizante ale vieţii mele. Uit de limitele fizice - lumea mi se deschide spre înălţimi şi-al meu e cerul în lung şi-n lat şi-n toată cuprinderea sa.
Admiraţia mea pentru Eneida nu este la fel de mare, dar nu e mai puţin autentică. Am citit-o pe cât a fost posibil fără ajutorul notelor şi al dicţionarului şi-mi face întotdeauna plăcere să traduc pasajele care mă încântă în mod deosebit. Uneori e minunat ceea ce zugrăveşte Virgiliu în cuvinte; totuşi, zeii şi oamenii săi trec prin scenele de suferinţă şi luptă şi milă şi iubire ca nişte figuri graţioase dintr-un spectacol cu măşti elizabetan, în timp ce în Iliada fac trei salturi şi continuă să cânte. Virgiliu e senin şi încântător ca o statuie de marmoră a lui Apollo în bătaia lunii; Homer e un tânăr frumos şi dinamic, în plin soare şi cu vântul fluturându-i prin plete.
Ce uşor e să zbori pe aripi de hârtie! De la"Eroii greci" la Iliada n-a fost doar o călătorie de o zi şi nici n-a fost pe de-a-ntregul plăcută.Altul ar fi putut înconjura de multe ori lumea în timpul în careeu mi-am croit anevoie drumul prin labirinturile gramaticilor şi dicţionarelor ori am căzut în capcanele acelea îngrozitoare numite examene, instituite de şcoli şi colegii pentru a-i zăpăci pe cei ce sunt în căutarea cunoaşterii. Presupun că această "Cale a pelerinului" era justificată de scop; dar mi se părea că nu se mai termină, în ciuda surprizelor plăcute care mi-au ieşit în cale când şi când pe la cotituri.
Am început să citesc Biblia cu mult înainte de a o putea înţelege. Acum îmi pare ciudat că a existat o vreme în care spiritul mi-era surd la minunatele sale armonii; dar ţin bine minte o dimineaţă ploioasă de duminică în care, neavând altceva de făcut, m-am rugat de verişoara mea să-mi citească o poveste din Biblie. Deşi nu credea că voi înţelege, a început să-mi scrie în mână povestea lui Iosif şi a fraţilor săi. Nu ştiu cum s-a făcut, dar nu m-a prea interesat. Limbajul neobişnuit şi repetiţiile făceau ca povestea să-mi pară incredibilă şi pierdută în

îndepărtatul ţinut al Canaanului, aşa că am adormit şi am cutreierat prin ţara lui Nod, înainte ca fraţii să vină cu haina în multe culori la cortul lui Iacob şi să spună ticăloasa lor minciună! Nu pot pricepe de ce poveştile grecilor erau atât de pline de farmec pentru mine, iar cele din Biblie erau lipsite de interes. Poate era aşa doar pentru că făcusem cunoştinţă cu mai mulţi greci la Boston şi m-a inspirat eutuziasmul pe care-l aveau pentru poveştile din ţara lor; în schimb nu întâlnisem niciodată măcar un evreu sau un egiptean şi deci am conchis că aceştia erau mai mult sau mai puţin barbari, iar poveştile lor erau probabil toate născocite, ipoteză care explica prezenţa repetiţiilor şi a numelor ciudate. Curios însă, epitetul "ciudat" nu mi-a venit niciodată în legătură cu un patronimic grecesc.
Dar în ce termeni să vorbesc de minunăţiile pe care le-am descoperit în Biblie de atunci încoace? Am citit-o ani de zile cu un simţământ tot mai amplu de bucurie şi inspiraţie; şi o iubesc ca pe nici o altă carte. Şi totuşi, mai sunt multe aspecte în Biblie împotriva cărora fiinţa mea se ridică instinctiv, atât de multe încât regret necesitatea care m-a forţat să o citesc de la un capăt la altul. Nu cred că vastele cunoştinţe căpătate despre istoria şi sursele sale pot compensa detaliile neplăcute asupra cărora am fost forţată să mă concentrez. Din partea mea, aş dori,împreună cu domnul Howells, ca literatura trecutului să fie curăţată de tot ce e urât şi barbar în ea, deşi aş protesta la fel de categoric şi împotriva falsificării sau diluării marilor opere de artă.
În simplitatea şi în caracterul extrem de direct al cărţii Esterei se găseşte ceva impresonant, cutremurător. Poate exista ceva mai dramatic decât scena în care Estera stă în faţa ticălosului ei stăpân? Ştie că viaţa sa este în mâinile lui; nimeni nu o poate feri de mânia lui. Şi totuşi, înfrângându-şi teama ca femeie ce era, se apropie de el, animată de cel mai nobil patriotism şi mânată de un singur gând: "Dacă voi pieri, voi pieri, dar dacă voi trăi, şi poporul meu va trăi."
Şi povestea lui Ruth - ce orientală este! Şi totuşi cât de diferită este viaţa acestor oameni simpli de la ţară de cea din capitala persană! Ruth este atât de loială şi bună - nu poţi să n-o îndrăgeşti cum stă printre secerători în lanul unduios. Spiritul său frumos, lipsit de egoism, străluceşte ca o stea luminoasă în noaptea unui veac crud şi întunecat. O dragoste ca a lui Ruth, ce se poate ridica deasupra credinţelor divergente şi a adâncilor prejudecăţi rasiale, e greu de găsit în lume. Biblia îmi dă un simţământ adânc, mângâietor, că "lucrurile văzute sunt trecătoare, iar cele nevăzute sunt eterne."
Nu-mi amintesc să fi existat vreo vreme de când am devenit capabilă să îndrăgesc cărţile în care sănu-l fi iubit pe Shakespeare. Nu pot spune exact când am început să citesc "Povestirile după Shakespeare" de Lamb, dar ştiu că le-am citit mai întâi cu puterea de înţelegere a unui copil. Se pare că cel mai tare m-a impresionat "Macbeth". O singură lectură a fost suficientă ca să-mi întipăresc pentru totdeauna în memorie fiecare detaliu al poveştii. Multă vreme m-au urmărit fantomele şi vrăjitoarele până şi în Ţara Visului. Vedeam, vedeam efectiv, pumnalul din mâna mică şi albă a lui Lady Macbeth - îngrozitoarea pată

era la fel de reală pentru mine pe cât era şi pentru regină.
Am citit "Regele Lear" îndată după "Macbeth" şi nu voi uita niciodată sentimentul de groază pe care l-am trăit când am ajuns la scena în care lui Gloster i se scot ochii. M-a cuprins furia, degetele au refuzat să se mai mişte, am rămas ţeapănă o bună bucată de timp, îmi zvâcnea sângele în tâmple, iar în inimă mi s-a concentrat toată ura pe care o poate simţi un copil.

Probabil că am făcut cunoștință cu Shylock şi cu Satan camîn același perioadă căci cele două personaje s-au asociat în mintea mea pentru multă vreme. Ţin minte că-mi părea rău pentru ele. Simţeam vag că nu puteau fi bune chiar dacă şi-o doreau pentru că nimeni nu părea dispus să le ajute ori să le dea o șansă cinstită. Nici chiar acum nu-mi găsesc în inimă destulă tărie pentru a le condamna irevocabil.Sunt momente în care simt că personajele asemenea lui Shylock, Iuda şi chiar Satan sunt spiţe rupte din marea roată a binelui, care se va întregi la
timpul potrivit.
Poate părea ciudat cât de multe amintiri neplăcute mi-a lăsat prima lectură din Shakespeare. Piesele strălucitoare, pline de simţiri nobile şi de fantezie - care acum îmi plac cel mai mult - nu m-au impresionat la început, poate pentru că reflectau strălucirea soarelui şi veselia obişnuite în viaţa unui copil. Dar "nu există ceva mai capricios ca memoria unui copil în privinţa a ceea ce va reţine şi ceea ce va pierde."
De atunci am citit de multe ori piesele lui Shakespeare şi părţi din ele le ştiu pe de rost, dar n-aş putea spune care din ele îmi plac cel mai mult. Încântarea mea variază în funcţie de stări. Cânteceleşi sonetele au pentru mine o semnificaţie la fel de proaspătă şi minunată ca şi dramele. Dar, cu toată dragostea mea pentru Shakespeare, de cele mai multe ori e plictisitor să citeşti în versurile sale toate înţelesurile date de critici şi comentatori. Altădată încercam să-mi amintesc interpretările, dar acestea mă descurajau şi mă lezau; aşa că am făcut un pact secret cu mine însămi să nu mai încerc. Tocmai am încălcat pactul studiindu-l pe Shakespeare sub îndrumarea profesorului Kittredge. Ştiu că sunt multe lucruri la Shakespeare şi în lume pe care nu le înţeleg şi sunt bucuroasă să văd cum, treptat, se ridică văl după văl şi mi se dezvăluie noi tărâmuri ale gândirii şi frumosului.
Cel mai mult după poezie îmi place istoria. Am citit toate scrierile istorice pe care am reuşit să pun mâna, de la un catalog cu fapte seci şi date şi mai seci până la imparţiala şi pitoreasca "Istorie a poporului englez" a lui Green; de la "Istoria Europei" de Freeman la "Evul Mediu" de Emerton. Prima care m-a sensibilizat cu adevărat la valorile istoriei a fost "Istoria lumii" de Swinton pe care am primit-o de ziua mea când am împlinit treisprezece ani. Deşi nu cred că mai e socotită valabilă, am păstrat-o, totuşi, de atunci ca pe una din comorile mele. Din ea am învăţat cum s-au răspândit rasele umane dintr-un ţinut într-altul şi au ridicat cetăţi, cum o mână de mari conducători, Titani pământeşti, au deschis porţile spre fericire pentru milioane de oameni şi le-au închis pentru şi

mai multe milioane; cum naţiuni diferite au făcut muncă de pionierat în domeniul artei şi al cunoaşterii şi au pregătit terenul pentru realizările şi mai măreţe ale veacurilor ce aveau să vină; cum a trecut civilizaţia prin holocaustul unei epoci de degenerare şi s-a înălţat din nou, ca pasărea Phoenix, printre nobilii fii ai Nordului şi cum, prin libertate, toleranţă şi educaţie, cei buni şi înţelepţi au deschis calea spre salvarea întregii omeniri.

În cadrul lecturilor din timpul colegiului, m-am familiarizat oarecum cu literatura franceză şi cu cea germană. Germanul pune forţa înaintea frumuseţii şi adevărul înaintea convenţiilor, atât în viaţă cât şi în literatură. În tot ce face există o vigoare vehementă, de baros. Când vorbeşte, n-o face ca să-i impresioneze pe alţii, ci pentru că inima i-ar plesni dacă nu şi-ar găsi o supapă pentru gândurile ce-i pârjolesc sufletul.

De asemenea, există în literatura germană o minunată rezervă care îmi place; dar principalul ei merit constă în recunoaşterea potenţialului salvator al iubirii pline de sacrificiu de sine a femeii. Acest gând străbate literatura germană şi este exprimat în tonalităţi mistice în "Faust" de Goethe:

Vremelnic – sensibilul_ Doar ca simbol survine;_ Aici intangibilul_ Evidenţă devine;_ Aici genuinul ne-_ Rostibil s-a spus;_ Etern-Femininul ne_ Trage în sus.(Traducerea versurilor: Ştefan Augustin Doinaş, (N.T.))

Dintre toţi scriitorii francezi pe care i-am citit, cel mai mult îmi plac Moliere şi Racine. Există lucruri frumoase în Balzac şi pasaje la Merimee care mă izbesc ca suflarea puternică a aerului de mare. Alfred de Musset este imposibil! Îl admir pe Victor Hugo, îi apreciez geniul, deşi nu constituie una din pasiunile mele literare. Dar Hugo şi Goethe şi Schiller şi toţi poeţii mariai tuturor naţiunilor mari sunt interpreţi ai lucrurilor eterne, iar spiritul meu îl urmează pios pe al lor pe tărâmurile în care Frumuseţea, Adevărul şi Bunătatea sunt una. Mi-e teamă că am scris prea mult despre prietenele mele cărţileşi totuşi am menţionat doar autorii pe care îi iubesc cel mai mult; de aici, cineva poate presupune cu uşurinţă că cercul meu de prieteni ar fi foarte limitat şi nedemocratic, ceea ce ar fi o impresie cu totul greşită. Îmi plac mulţi autori din multe motive - Carlyle pentru asprimea sa şi dispreţul faţă de impostură; Wordsworth pentru că predică unitatea omului- cu natura. Găsesc o plăcere deosebită în ciudăţeniile şi surprizele pe care le oferă Hood, precum şi în bizareria lui Herrick şi în parfumul palpabil al crinului şi trandafirului din versurile sale; îmi place Whittier pentru momentele de entuziasm şi pentru rectitudinea mintală. Îl cunosc şi amintirea duioasă a prieteniei noastre îmi dublează plăcerea pe care o am când îi citesc poemele. Îmi place Mark Twain - cui nu-i place? Şi zeii l-au iubit şi i-au sădit în inimă toate felurile de înţelepciune; apoi, temându-se să nu devină un pesimist, i-au încununat mintea cu un curcubeu de dragoste şi credinţă. Îmi place Scott pentru prospeţimea sa, pentru energie şi pentru marea lui cinste. Îndrăgesc toţi scriitorii ale căror minţi, ca cea a lui Lowell, clocotesc luminate de optimism - fântâni de bucurie şi de bunăvoinţă, cu câte un strop ocazional de furie şi, din loc în loc, cu câte un izvor

tămăduitor de înţelegere şi milă.
Într-un cuvânt, literatura este Utopia mea. Aici nu mă simt privată de nimic. Nici o barieră senzorială nu-mi blochează accesul la discursul încântător şi plin de graţie al prietenelor mele, cărţile. Ele-mi vorbesc fără stânjeneală ori stângăcie. Lucrurile pe care le-am învăţat şi cele care mi s-au predat par a avea o importanţă ridicol de mică în comparaţie cu a lor "iubire vastă şi milostenie divină".

CAPITOLUL XXII

Am credinţa că cititorii mei nu s-au pripit să tragă din capitolul precedent concluzia că cititul este singura mea plăcere; plăcerile şi distracţiile mele sunt multe şi variate.
Nu o dată pe parcursul povestirii m-am referit la dragostea mea pentru mediul rural şi pentru sporturile în aer liber. Când eram mică, am învăţat să înot şi să vâslesc şi în timpul verii, când sunt la Wrentham, statul Massachusetts, aproape că locuiesc în barcă. Nimic nu-mi provoacă o plăcere mai mare decât să-mi iau prietenii, atunci când mă vizitează, la o plimbare cu barca. Desigur, nu pot dirija barca foarte bine. Cineva stă de obicei la pupa şi se ocupă de cârmă cât eu vâslesc. Totuşi, vâslesc şi fără cârmă. E distractiv să încerci să cârmeşti după mirosul ierburilor de apă şi crinilor şi după cel al tufelor care cresc pe mal. Folosesc vâsle cu legături de piele care le menţin poziţia în dame şi ştiu după rezistenţa apei când sunt poziţionate corect, în acelaşi fel pot să sesizez când trag împotriva curentului. Îmi place să înfrunt vântul şi valurile. Ce poate fi mai amuzant decât să faci o bărcuţă de nădejde, care se supune voinţei şi muşchilor tăi, să alunece uşor peste valurile lucitoare şi legănătoare şi să simţi asaltul constant şi imperios al apei?
Îndrăgesc şi canotajul şi bănuiesc că veţi zâmbi când vă voi spune că-mi place mai ales în nopţile cu lună. E drept că nu pot vedea cum se înalţă luna de după pini şi cum străbate lin bolta cerească, lăsând în urmă-i o cărare luminoasă pe care s-o putem urma; dar ştiu că e acolo şi, cum stau întinsă pe perne şi-mi înmoi mâna în apă, îmi închipui că-i simt lucirea pe care o lasă în trecere vestmintele ei. Uneori câte un peştişor curajos îmi alunecă printre degete şi adesea câte un nufăr se atinge sfios de mâna mea. Frecvent, când ieşim din adăpostul unui golfuleţ, devin brusc conştientă de vastitatea aerului din jur. Parcă mă învăluie o căldură luminoasă. N-am descoperit niciodată dacă vine de la copacii care au fost încălziţi de soare sau de la apă. Această senzaţie stranie am avut-o şi în inima oraşului. Am simţit-o şi în zile reci şi cu furtună, dar şi noaptea. Este ca şi sărutul pe faţă al unor buze calde.
Distracţia mea preferată se leagă de navigaţia cu pânze. În vara lui 1901 am vizitat Noua Scoţie şi am avut ocazii de care nu mai avusesem parte până atunci

de a face cunoştinţă cu oceanul. După ce am petrecut câteva zile în ţinutul Evanghelinei, în jurul căruia poemul lui Longfellow a ţesut o adevărată vrajă, am mers cu domnişoara Sullivan în Halifax, unde am rămas cea mai mare parte din vară. Portul era bucuria noastră, paradisul nostru. Ce curse glorioase am făcut până la bazinul Bedford, până la insula McNabb, până la York Redoubt şi până la Northwest Arm! Şi ce ceasuri mângâietoare şi vrăjite am petrecut noaptea în umbra falnicelor şi tăcutelor nave de război. Ah, totul era atât de interesant, atât de frumos! Amintirea lor e o nesfârşită bucurie.

Într-o zi am trecut printr-o întâmplare palpitantă. În Northwest Arm era o regată la care participau bărcile diferitelor nave de război. Am mers cu barca împreună cu mulţi alţii ca să urmărim întrecerile. Sute de bărcuţe mişunau încolo şi-ncoace pe aproape de noi, iar marea era calmă. Când întrecerile s-au terminat şi ne îndreptam spre mal, cineva din grupul nostru a observat un nor negru venind dinspre mare, care crescu şi se-ntinse şi se îngroşă până când acoperi tot Perul. Se stârni vântul şi valurile ciopleau furioase în bariere invizibile. Bărcuţa noastră a înfruntat furtuna fără teamă; cu pânzele întinse şi funiile încordate, parcă ar fi fost una cu vântul. Ba se rotea în valuri, ba ţâşnea în sus pe un talaz uriaş pentru a fi apoi trasă în jos cu urlete furioase şi şuierături. S-a dus vela mare. Schimbând cursul şi mergând în zig-zag, ne-am luptat cu valurile potrivnice care ne trăgeau dintr-o parte într-alta cu furie dezlănţuită. Inimile ne băteau repede şi mâinile ne tremurau de emoţie, nu de frică; căci aveam inimi de vikingi şi ştiam că cel ce conducea vasul este stăpân pe situaţie. Căpitanul pilotase prin multe furtuni cu mână fermă şi ochi priceput într-ale mării. Când treceau pe lângă noi, ambarcaţiunile mari şi canonierele ne salutau, iar marinarii îl ovaţionau pe căpitanul singurei ambarcaţiuni mici cu pânze care s-a aventurat să iasă pe furtună, înfriguraţi, flămânzi şi obosiţi, am ajuns în cele din urmă la debarcader.

Vara trecută am petrecut-o într-un colţ de lume deosebit de frumos dintr-unul din cele mai încântătoare sate din Noua Anglie. Wrentham, Massachusetts, se leagă de aproape toate bucuriile şi durerile mele. Timp de mulţi ani Red Farm - Ferma Roşie - de lângă iazul King Philip, casa domnului J. E. Chamberlin şi a familiei sale, a fost şi casa mea. Îmi amintesc cu cea mai profundă recunoştinţă de aceşti prieteni dragi şi de zilele fericite pe care le-am petrecut la ei. Plăcuta companie a copiilor lor a însemnat mult pentru mine. Am participat la toate jocurile lor şi la drumeţiile prin pădure şi la zburdălniciile din apă. Mi-aduc aminte cu plăcere de sporovăială veselă a celor mici şi de plăcerea cu care îmi ascultau poveştile cu spiriduşi şi zâne, cu eroi şi cu urşi şireţi. Domnul Chamberlin m-a iniţiat în misterele copacilor şi florilor sălbatice până când am auzit cu urechea dragostei curgerea sevei prin stejar şi am văzut soarele scânteind pe fiece frunză. Aşa se face că:

Aşa cum rădăcinile, închise în pământu-ntunecat,_ Iau parte la bucuria coroanei copacului şi-şi închipuie_ Soarele şi aerul vast şi cele-naripate_ Prin rezonanţă cu natura, la fel şi eu_ Înregistrez lucrurile nevăzute.

Îmi pare că fiecare din noi are capacitatea de a înţelege impresiile şi emoţiile pe care le-a trăit omenirea de la începuturi. Fiecare individ are o memorie subconştientă a pământului verde şi a apelor susurătoare, iar orbirea şi surzenia nu-i pot răpi darul primit de la generaţiile trecute. Această capacitate moştenită e un fel de al şaselea simţ - un simţ al sufletului care vede, aude, simte, toate laolaltă.
Am mulţi prieteni adevăraţi în Wrentham. Cu unul din ei, un stejar splendid, inima mea se mândreşte, în mod deosebit, îmi duc toţi prietenii să vadă acest rege al copacilor. Se află pe un mal înalt ce dă spre iazul King Philip şi cei pricepuţi într-ale copacilor spun că se va fi aflat acolo de vreo opt sute sau chiar o mie de ani. Tradiţia spune că sub acest copac King Philip, eroicul şef indian, a aruncat o ultimă privire spre pământ şi spre cer.
Mai am un prieten adevărat, unul mai blând şi mai accesibil decât marele stejar, un tei care a crescut în faţa uşii la Red Farm. Într-o după-amiază, în timpul unei furtuni teribile, am simţit că s-a prăbuşit ceva imens lângă casă şi am ştiut chiar înainte de a mi se spune că fusese doborât teiul. Am ieşit să-l privim pe eroul care înfruntase multe furtuni şi mi s-a rupt inima să-l văd culcat la pământ pe cel care rezistase cu toată puterea şi acum era doborât cu toată puterea.
Dar să nu uit că aveam de gând să scriu îndeosebi despre vara trecută. Cum s-au terminat examenele, domnişoara Sullivan şi cu mine ne-am grăbit spre acest colţ de lume unde avem o căsuţă pe malul unuia din cele trei lacuri care fac faima acestei localităţi. Aici ale mele erau zilele lungi şi însorite de vară, iar gândurile legate de muncă, de colegiu şi de oraşul zgomotos erau împinse în fundal. În Wrentham captam ecouri a ceea ce se întâmpla în lume - războaie, alianţe, conflicte sociale. Am auzit de lupta crudă şi inutilă din Pacificul îndepărtat şi am aflat de tensiunile dintre capitalişti şi muncitori. Ştiam că dincolo de hotarul Edenului nostru oamenii făceau istorie prin sudoarea frunţii când ar fi putut mai bine să-şi ia o vacanţă. Dar puţin ne sinchiseam de toate acestea. Lucrurile acestea erau trecătoare; aici însă erau lacuri şi păduri şi câmpii întinse presărate cu margarete şi pajişti înmiresmate, iar acestea vor dăinui veşnic.
Cei care cred că toate senzaţiile ne parvin prin ochi şi urechi şi-au exprimat surpriza constatând ca eu observ o diferenţă, pe lângăeventuala absenţă a pavajului, între o plimbare,pe străzile oraşului şi una pe drumurile de ţară. Ei uită că tot trupul meu e un receptor viu al condiţiilor din jur. Agitaţia şi vacarmul oraşelor îmi biciuiese nervii feţei şi simt neîncetatul du-te-vino al unei mulţimi nevăzute, iar freamătul disonant îmi irită spiritul. Huruitul vehicolelor grele pe pavajul tare şi zgomotul monoton al mecanismelor în funcţiune sunt cu atât mai torturante pentru nervi cu cât atenţia nu este distrasă de panorama care e întotdeauna prezentă în marile oraşe pentru cei ce văd.
La ţară vezi numai frumoasele opere ale naturii, iar sufletul nu e întristat de lupta crudă pentru simpla existenţă care se desfăşoară în oraşul aglomerat. Am vizitat de mai multe ori străzile murdare unde locuiesc săracii şi m-am aprins şi

m-am indignat la gândul că stăpânii sunt mulţumiţi că locuiesc în case frumoase şi devin puternici şi frumoşi, în timp ce alţii sunt condamnaţi să locuiască în încăperi hidoase şi lipsite de lumină şi să se urâţească, umiliţi şi vestejiţi. Copiii care umplu aleile acelea murdare, pe jumătate goi şi subnutriţi, se feresc de mâna ta întinsă ca de o lovitură. Bietele creaturi, se îngrămădesc în inima mea şi mă urmăresc cu imaginea constantă a durerii. Mai sunt acolo şi bărbaţi şi femei, diformi şi încovoiaţi peste măsură. Le-am simţit mâinile aspre şi butucănoase şi mi-am dat seama ce luptă continuă trebuie să le fie existenţa - nu mai mult decât o serie de gâlcevi, încercări zadarnice de a face ceva. Viaţa lor e ca un decalaj imens între efort şi şansă. Se spune că soarele şi aerul sunt darurile lui Dumnezeu către toţi; dar oare aşa este? Pe străzile mizere ale oraşului acela soarele nu răsare, iar aerul este murdar. Ah, omule, cum poţi să uiţi şi să obijduieşti pe fratele tău şi să spui "Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi", când pentru el nu este pâine? Ah, dare-ar Domnul ca oamenii să părăsească oraşul, să lase splendoarea, tumultul şi aurul său şi să se întoarcă la pădure şi câmpie şi la traiul cinstit! Atunci copiii lor ar creşte demni asemenea nobililor copaci, iar gândurile le-ar fi frumoase şi pure ca florile de pe marginea potecii. Este imposibil să nu mă gândesc la toate acestea ori de câte ori revin la ţară după un an de muncă la oraş.

Ce bucurie e să simt din nou sub tălpi pământul moale de primăvară, să străbat drumuri acoperite cu iarbă ce duc la pârâiaşe înconjurate de ferigi, unde îmi pot scălda degetele într-o cascadă de note murmurate, să mă caţăr peste un hotar de piatră şi s-o pornesc pe câmpiile înverzite care coboară, se învârtejesc şi urcă cu o bucurie exaltată.

Aproape la fel de mult ca o plimbare de voie îmi place să fac o "tură" cu bicicleta mea tandem. E splendid când simt vântul pe faţă şi mişcarea zglobie a armăsarului meu de fier. Goana rapidă prin aer îmi dă o stare încântătoare de forţă şi vioiciune şi mişcarea face ca pulsul să-mi danseze şi inima să-mi cânte. Ori de câte ori este posibil, câinele mă însoţeşte în plimbările pe jos, călare sau cu barca. Am avut mulţi prieteni câini - mastifi uriaşi, spanieli cu privirea blândă, setteri pricepuţi într-ale pădurii şi bull-terrieri cinstiţi şi casnici. În prezent unul din bull-terrieri este favoritul meu. Are un pedigriu lung, o coadă îmbârligată şi "mutra" cea mai nostimă din tot neamul câinesc. Prietenii mei câinii par să-mi înţeleagă limitele şi adesea stau foarte aproape de mine când sunt singură. Îmi plac manifestările lor de afecţiune şi modul elocvent în care dau din coadă.

Când vreo zi ploioasă mă obligă să stau în casă, îmi umplu timpul ca şi alte fete. Îmi place să împletesc şi să croşetez; citesc în maniera lejeră la care ţin - un rând ici, un rând colo; ori poate joc o partidă-două de dame ori de şah cu vreo prietenă. Pătratele sunt marcate în relief astfel încât pionii stau ferm pe poziţii. Pătratele negre sunt plate, iar cele albe sunt curbate pe muchia de sus. Fiecare pătrat are o gaură la mijloc în care se poate plasa o proeminenţă de alamă pentru a distinge regele de figurile obişnuite. Figurile sunt de două dimensiuni, albele

fiind mai mari ca negrele, ca să nu am probleme în urmărirea manevrelor adversarului prin mişcarea uşoară a degetelor pe tabla de şah după o mutare. Trepidaţia produsă de mutarea unei piese dintr-o gaură în alta mă anunţă când îmi vine rândul.

Dacă se întâmplă să fiu singură de tot şi într-o dispoziţie mai leneşă, joc o partidă de solitaire, care-mi place foarte mult. Folosesc cărţi de joc marcate în colţul din dreapta sus cu simboluri în braille care îmi indică valoarea cărţii.

Dacă prin preajmă se află copii, nimic nu mă atrage maimult decâtsă zburd cu ei. Chiar şi pe cel mai mic copil îl consider un tovarăş de joacă excelent şi sunt bucuroasă că de obicei copiii mă plac. Mă poartă de colo-colo şi-mi arată lucrurile care îi interesează. Desigur, cei mai mici nu ştiu să scrie cu degetele; dar reuşesc să le citesc vorbele pe buze. Dacă nu reuşesc, apelează la semne. Uneori, înţeleg greşit şi fac ce nu trebuie. Gafa mea e salutată de o cascadă de râsete copilăreşti şi pantomima începe iar. Adesea le spun povești ori îi învăţ un joc şi orele trec în zbor, iar noi ne simţim buni şi fericiţi.

Muzeele şi magazinele de artă sunt şi ele surse de plăcere şi de inspiraţie. Fără îndoială că vi se va părea ciudat camâna neajutată de vedere să poată simţi acţiunea, sentimentul, frumuseţea surprinse în marmura rece; şi totuşi este adevărat că trăiesc o plăcere autentică la atingerea marelor opere de artă. Pe măsură ce buricele degetelor urmează linii şi curbe, ele descoperă gândul şi emoţia redate de artist. Pe faţa zeilor şi eroilor simt ura, curajul şi iubirea, la fel cum le percep şi la fiinţele vii atunci când mi se permite să le ating. În postura Dianei simt graţia şi libertatea pădurii şi spiritului care îmblânzeşte leul de munte şi subjugă cele mai aprige pasiuni. Calmul şi curbele graţioase ale lui Venus îmi încântă sufletul, iar prin bronzurile lui Baree îmi sunt dezvăluite secretele junglei.

La mine în birou atârnă pe perete un medalion al lui Homer, destul de jos ca să pot ajunge la el şi să-i pipăi cu tandră veneraţie faţa frumoasă şi tristă. Ce bine cunosc fiecare cută de pe fruntea aceea maiestoasă - urme ale vieţii şi dovezi ale luptei şi durerii; ochii aceia fără vedere care caută, până şi în ghipsul rece, lumina şi cerul albastru ale iubitei Elade, căutare zadarnică însă; gura aceea frumoasă, fermă, cinstită şi blândă. Ah, cât de bine îi înţeleg starea - noaptea perpetuă în care a trăit -

Ah, întuneric, întuneric în plină lucire a lunii,_Întuneric iremediabil, eclipsă totală_ Fără nici o speraţă a zilei!

În imaginaţie îl aud pe Homer cântând în timp ce, cu paşi nesiguri, ezitanţi, îşi caută pe dibuite drumul din tabără în tabără - cântând despre viaţă, dragoste, război, despre splendidele realizări ale unei rase nobile. Era un cântec minunat, măreţ, care i-a adus poetului o cunună nemuritoare, admiraţia peste vremi. Uneori mă întreb dacă mâna nu este mai sensibilă decât ochiul la frumuseţile sculpturii. Aş crede că splendida curgere ritmică de linii şi curbe ar putea fi mai subtil percepută de simţul tactil decât de văz. Oricum ar fi, ştiu că pot percepe bătăile de inimă ale grecilor antici în zeii şi zeiţele lor de marmură.

O altă plăcere, de care am parte mai rar decât de celelalte, este să merg la teatru. Îmi place mai mult să mi se descrie o piesă în timp ce e jucată pe scenă decât s-o citesc, pentru că atunci îmi pare că trăiesc în mijlocul evenimentelor palpitante. Am avut cinstea să cunosc o seamă de actori şi actriţe mari care au puterea să te vrăjească astfel încât uiţi de timp şi spaţiu şi retrăieşti într-un trecut romantic. Mi s-a permis să ating faţa şi costumele domnişoarei Ellen Terry, care întruchipa o regină ideală; avea acea dumnezeire care concentrează cea mai sublimă durere. Alături de ea juca Sir Henry Irving, care purta simbolurile regalităţii; în fiecare gest şi fiecare atitudine a sa descifrai măreţia intelectului şi forţa regalităţii care subjugă şi domină prin fiecare cută a feţei sale sensibile. Faţa regelui, pe care şi-o purta ca pe o mască, exprima o distanţă şi o inaccesibilitate pe care nu le voi uita niciodată.

Îl cunosc şi pe domnul Jefferson.Sunt mândră că-l pot număra printre prietenii mei. Mă duc să-l văd ori de câte ori se întâmplă să fiu acolo unde joacă el. Prima dată l-am văzut jucând când eram la şcoală la New York. Juca în "Rip Van Winkle". Am citit de multe ori povestea, dar n-am simţit niciodată farmecul stilului lent, trăsnit, blajin al lui Rip ca atunci când am văzut piesa. Interpretarea frumoasă, patetică a domnului Jefferson mă transfigura. În degete port o imagine a lui Rip pe care n-o voi pierde nicicând. După piesă, domnişoara Sullivan m-a dus să-l văd în culise şi i-am simţit vestmântul ciudat şi barba şi părul în valuri. Domnul Jefferson m-a lăsat să-i ating faţa ca să mi-l pot imagina cum arată când se trezeşte din acel vis ciudat de douăzeci de ani şi mi-a arătat şi cum se clătina bietul Rip pe picioare.

Am văzut și"Rivalii". Odată, când l-am vizitatla Boston, a interpretat pentru mine părţile cele mai remarcabile din "Rivalii". Camera de primire în care ne aflam ne-a servit drept scenă. El și feciorul său s-au aşezat la masă şi Bob Acre şi-a scris provocarea. Am urmărit cu mâinile toate mişcările lui şi am surprins carnghioslâcul gafelor şi gesturilor sale într-un fel care ar fi fost imposibil de perceput dacă piesa mi-ar fi fost scrisă în palmă. Apoi s-au ridicat ca să se lupte în duel şi am surprins loviturile rapide şi parările săbiilor şi ezitările bietului Bob Acre când începuse să i se scurgă curajul prin vârfurile degetelor. Apoi marele actor îşi smuci haina şi-şi strâmbă gura şi într-o clipită m-am aflat în satul lui Falling Water şi am simţit capul cu păr zbârlit al lui Schneider pe genunchi. Domnul Jefferson mi-a recitat cele mai bune dialoguri din "Rip Van Winkle", în care lacrima se amesteca cu zâmbetul. Mi-a cerut să indic, în măsura în care puteam, gesturile şi mişcarea care se potriveau cuvintelor. Bineînţeles că nu am nici un simţ al acţiunii dramatice, aşa că puteam doar să ghicesc la nimereală, dar el, cu măiestria sa, a potrivit mişcarea cu vorba. Oftatul lui Rip atunci când spune murmurând "atât de curând este uitat un om când pleacă?", disperarea, cu care îşi caută câinele şi puşca după lungul lui somn şi nehotărârea sa comică în privinţa semnării contractului cu Derrick - toate acestea par a fi luate direct din viaţă; adică din viaţa ideală, unde lucrurile

se întâmplă aşa cum credem noi că ar trebui să se întâmple.

Îmi amintesc bine prima dată când am fost la teatru. Era acum doisprezece ani. Venise la Boston mica actriţă Elsie Leslie şi domnişoara Sullivan m-a dus s-o văd în "Prinţ şi cerşetor". N-am să uit niciodată valurile de bucurie şi de jale care alternau în această piesă mică, dar frumoasă, şi nici copilul minune care a jucat în ea. După reprezentaţie mi s-a permis să merg în culise şi să fac cunoştinţă cu ea când era în costumul de rege. Ar fi fost greu de găsit un copil mai frumos şi mai atrăgător ca Elsie când zâmbea strălucitoare, cu un nor de păr auriu fluturându-i pe umeri, fără să dea nici un semn de timiditate sau oboseală, deşi jucase în faţa unui public imens. Abia învăţam să vorbesc şi-i repetasem dinainte numele până l-am putut spune perfect, închipuiţi-vă bucuria mea când a înţeles cele câteva cuvinte pe care i le-am spus şi când, fără ezitare, mi-a întins mâna în semn de salut.

Şi-atunci nu este adevărat că viaţa mea, cu toate limitele, are multe puncte de contact cu viaţa Frumoasei Lumi? Minuni se găsesc în orice, chiar şi în întuneric şi în tăcere, iar eu învăţ să mă mulţumesc cu ele în orice stare m-aş afla.

E drept că uneori un sentiment al izolării mă cuprinde ca o ceaţă rece atunci când stau singură şi aştept la porţile vieţii. Dincolo de ele este lumină, muzică şi o societate plăcută, dar eu nu pot intra. Soarta, tăcută, necruţătoare, îmi blochează drumul. Cu dragă inimă aş pune sub semnul întrebării hotărârea-i nestrămutată; căci inima mi-e încă nedisciplinată şi plină de pasiune; dar limba mea se încăpăţânează să nu articuleze cuvintele amare şi inutile ce-mi vin pe buze şi ele se întorc înapoi în inimă ca lacrimi neplânse. Tăcerea se aşterne imensă peste sufletul meu. Apoi vine speranţa cu un zâmbet şi-mi şopteşte: "În uitarea de sine se află bucuria". Şi atunci încerc să-mi găsesc soarele în lumina din ochii altora, simfonia în muzica din urechile altora şi fericirea în zâmbetul de pe buzele altora.

CAPITOLUL XXIII

De-aş putea să îmbogăţesc această schiţă cu numele tuturor acelora care au contribuit la fericirea mea! Unii din ei ar putea fi găsiţi în literatura noastră, nume dragi pentru mulţi dintre noi; alţii ar fi complet necunoscuţi pentru majoritatea cititorilor. Dar influenţa lor, chiar dacă nu stă sub semnul celebrităţii, va dăinui prin vieţile care au fost înfrumuseţate şi înnobilate de ea. Există zile de sărbătoare în viaţa noastră când întâlnim oameni care ne emoţionează ca un poem frumos, oameni a căror strângere de mână revarsă o simpatie de negrăit şi ale căror firi armonioase şi calde comunică spiritelor noastre agitate, nerăbdătoare, o pace minunată, de esenţă divină. Nedumeririle, iritările şi grijile care ne-au copleşit se şterg ca nişte vise urâte, iar noi ne trezim

şi vedem cu alţi ochi şi auzim cu alte urechi frumuseţea şi armonia adevăratei lumi a lui Dumnezeu. Gravele nimicuri ce ne umplu viaţa de zi cu zi se deschid brusc spre posibilităţi promiţătoare. Într-un cuvânt, cu asemenea prieteni alături simţim că totul merge bine. Poate că nu i-am mai văzut înainte şi s-ar putea să nu mai apară pe cărarea vieţii noastre,
Dar influența firilor calme și plăcute este o libaţiune vărsată peste nemulţumirea noastră, iar noi îi simţim atingerea tămăduitoare, așa cum simte oceanul că pârâul de munte îi împrospătează apa.
Am fost întrebată adesea: "Lumea nu te plictiseşte?" Nu prea înţeleg sensul întrebării. Vizitele proştilor şi curioşilor, în special ale jurnaliştilor, sunt întotdeauna inoportune. Îmi displac şi cei care încearcă să coboare ştacheta conversaţiei la nivelul înţelegerii mele. Aceştia sunt ca şi indivizii care, când se plimbă alături de tine, încearcă să-şi potrivească paşii cu ai tăi; în ambele cazuri ipocrizia este la fel de exasperantă.
Mâinile celor cu care fac cunoştinţă sunt extrem de elocvente. Atingerea unor mâini e o impertinenţă. Am cunoscut oameni atât de lipsiţi de bucurie încât, atunci când le-am strâns vârfurile de gheaţă ale degetelor, mi s-a părut că dau mâna cu o furtună din nord-est.Sunt alţii ale căror mâini au în ele raze de soare, astfel că atingerea lor îmi încălzeşte inma. Poate fi doar o mânuţă de copil care se agaţă de a mea; dar are atâta încărcătură solară potenţială pentru mine cât are pentru alţii o privire iubitoare. O strângere de mână din toată inima sau o scrisoare prietenească îmi provoacă o plăcere autentică.
Am mulţi prieteni pe alte meleaguri pe care nu i-am văzut niciodată.Sunt atât de mulţi încât adesea nu am reuşit să răspund la toate scrisorile, dar aş dori să spun aici că le sunt întotdeauna recunoscătoare pentru cuvintele lor calde, chiar dacă nu le-am mulţumit îndeajuns.
Consider că unul din cele mai plăcute privilegii ale mele este acela de a fi întâlnit mulţi bărbaţi de geniu şi de a fi discutat cu ei. Doar cei care l-au cunoscut pe episcopul Brooks pot aprecia ce bucurie a însemnat prietenia lui pentru cei care au avut parte de ea. Când eram mică îmi plăcea să stau pe genunchii lui şi să-i strâng mâna imensă cu o mână, în timp ce domnişoara Sullivan îmi scria în cealaltă frumoasele lui cuvinte despre Dumnezeu şi lumea sa spirituală. Spiritul meu nu ajungea la înălţimea spiritului său, dar îmi crea un sentiment autentic al bucuriei de a trăi şi niciodată nu m-am despărţit de el fără să iau cu mine un gând minunat care sporea în frumuseţe şi înţeles pe măsură ce creşteam. Odată, când m-am arătat nedumerită că există atât de multe religii, el mi-a spus: "Există o singură religie universală, Helen, religia iubirii. Iubeşte-L pe Tatăl Ceresc cu toată inima şi sufletul tău, iubeşte-l pe fiecare copil al Domnului cât de tare poţi şi ţine minte că posibilităţile binelui sunt mai mari decât cele ale răului şi vei avea cheia către Cer." Viaţa sa a fost o ilustrare fericită a acestui mare adevăr. În sufletul său nobil dragostea şi cunoaşterea vastă se uneau cu credinţa, care la el devenise putere de pătrundere. Îl vedea pe "Dumnezeu în tot ce eliberează şi înaltă / în tot ce îmblânzeşte, îndulceşte şi

mângâie."
Episcopul Brooks nu mi-a predat vreun crez ori vreo dogmă specială, dar mi-a sădit în minte două idei mari - paternitatea lui Dumnezeu şi frăţia oamenilor - şi m-a făcut să-mi dau seama că aceste adevăruri stau la baza tuturor credinţelor şi formelor de cult. Dumnezeu este iubire, Dumnezeu este Tatăl nostru, iar noi suntem copiii Lui; prin urmare şi cei mai întunecaţi nori se vor risipi şi, chiar dacă dreptatea va fi înfrântă, nedreptatea nu va birui.
Sunt prea fericită în lumea aceasta ca să mă gândesc mai intens la cea viitoare; o fac doar ca să-mi amintesc că am prieteni dragi care mă aşteaptă în frumosul ţinut al lui Dumnezeu, în ciuda trecerii anilor, îi simt atât de aproape încât nu m-aş mira dacă în clipa următoare mi-ar strânge mâna ori mi-ar spune cuvinte de dezmierdare ca pe vremea când mai erau în această lume.
De când a murit episcopul Brooks am citit Biblia de la un capăt la altul; am citit, de asemenea, câteva scrieri de filosofie a religiei, între care "Raiul şi iadul" de Swedenborg, "Înălţarea omului" de Drummond, dar nu am întâlnit vreun alt crez sau sistem care să-mi mulţumească sufletul mai mult decât credinţa dragostei insuflată de episcopul Brooks. L-am cunoscut pe domnul Henry Drummond şi amintirea strângerii lui de mână puternice şi calde e ca o binecuvântare. Era un interlocutor extrem de deschis. Ştia atât de multe şi era atât de prietenos încât era imposibil să fii apatic în prezenţa lui.

Îmi aduc bine aminte de prima întâlnire cu doctorul Oliver Wendell Holmes. Ne invitase pe mine şi pe domnişoara Sullivan la el într-o duminică după-amiază. Era la începutul primăverii, chiar după ce învăţasem să vorbesc. Am fost de îndată conduşi în bibliotecă unde l-am găsit aşezat într-un fotoliu imens lângă focul care ardea şi trosnea în vatră. Se gândea, ne-a spus, la vremurile trecute. "Şi ascultaţi murmurul râului Charles", am sugerat. "Da," mi-a replicat. "Charles are multe conotaţii scumpe mie."

În cameră mirosea a tipar şi a piele. Aşa am aflat că e plină cu cărți și am întins instinctiv mâna ca să dau de ele. Degetele mi-au poposit pe un volum frumos cu poezii de Tennyson şi când domnișoara Sullivan mi-a spus despre ce e vorba, am început să recit:

Izbeşte-te, izbeşte-te, izbeşte-te_ De cenuşiile, recile stânci,o, mare!

Dar m-am oprit brusc. Am simţit lacrimi pe mână. Îl făcusem pe poetul meu îndrăgit să plângă şi acest lucru m-a mâhnit profund. M-a aşezat în fotoliul lui şi mi-a adus tot felul de lucruri interesante ca să le cercetez. La cererea sa am recitat “Nautilus", care pe atunci era poezia mea preferată. L-am mai văzut pe domnul Holmes de multe ori după aceea şi am învăţat să îndrăgesc omul la fel de mult ca și poetul.

Într-o zi frumoasă de vară, nu mult după întâlnirea cu doctorul Holmes, l-am vizitat, împreună cu domnişoara Sullivan, pe Whittier în căminul său liniştit de pe malul râului Merrimac. Calda sa amabilitate şi vorbirea aleasă mi-au câştigat inima. Avea o carte cu poemele sale tipărită în relief. Am citit din ea "Din

vremea şcolii". A fost încântat cât de bine pronunţam cuvintele şi mi-a spus că mă înţelege fără nici o greutate. Apoi am pus multe întrebări despre poem şi i-am citit răspunsurile punându-mi degetele pe buzele lui. Mi-a mărturisit că el este băieţelul din poem şi că pe fetiţă o chema Sally şi încă altele pe care le-am uitat. Am mai recitat şi "Laus Deo" şi, în timp ce recitam versurile de încheiere, mi-a pus în mâini statueta unui sclav de pe al cărui trup încovoiat cădeau lanţurile, aşa cum au căzut şi de pe mâinile şi picioarele lui Petru când l-a scos îngerul din închisoare. Am mers apoi la dânsul în birou, unde a scris un autograf pentru profesoara mea şi şi-a exprimat admiraţia pentru munca ei, iar mie mi-a zis: "Ea este eliberatorul tău spiritual". După aceea m-a condus până la poartăşi m-a sărutat duios pe frunte. Am promis să-l vizitez şi în vara următoare, dar a murit înainte de a mă putea ţine de promisiune.

Doctorul Edward Everest Hale este unul din cei mai vechi prieteni ai mei. Îl cunosc de când aveam nouă ani şi dragostea mea pentru el a crescut cu trecerea anilor. Simpatia sa plină de înţelepciune şi gingăşie au fost pentru micne şi pentru domnişoara Sullivan un sprijin real la vremi de cumpănă şi durere, iar braţul său puternic ne-a ajutat să trecem peste multe terenuri accidentate; şi ce a făcut pentru noi a făcut şi pentru mii de alţi oameni împovăraţi cu sarcini dificile. El a umplut burdufurile vechi ale dogmei cu vinul nou al dragostei şi a arătat oamenilor ce înseamnă a crede, a trăi şi a fi liber. Cele predicate de el le-am văzut frumos exprimate în propria-i viaţă - dragostea de ţară, bunătatea pentru ultimul semen al său şi dorinţa sinceră de a-şi purta viaţa spre înălţimi. A fost şi este un profet şi un inspirator pentru oameni şi un mare maestru al Cuvântului, prietenul întregii specii umane - Domnul să-l binecuvânteze!

Am scris deja despre prima mea întâlnire cu doctorul Alexander Graham Bell. De atunci am petrecut multe zile fericite la el la Washington şi în frumoasa lui casă din mijlocul insulei Cape Breton, lângă Baddeck, satul pe care l-a făcut celebru cartea lui Charles Dudley Warner. Aici în laboratorul doctorului Bell sau pe câmpiile de pe ţărmul marelui Bras d'Or am petrecut multe ceasuri încântătoare ascultând ce-mi povestea despre experimentele sale sau ajutându-l să înalţe zmeele cu ajutorul cărora speră să descopere legile ce vor guverna aparatele de zbor ale viitorului. Dr. Bell este prolific în multe domenii ale ştiinţei şi are darul de a face interesant orice subiect pe care îl abordează, chiar şi cele mai abstruse teorii. Te face să simţi că, dacă ai avea puţin timp, şi tu ai putea fi un mare inventator. Are şi o parte umoristică şi poetică în el. Pasiunea sa dominantă este dragostea pentru copii. Niciodată nu este aşa de fericit ca atunci când ţine un copilaş drăguţ în braţe. Truda sa în folosul surzilor va dăinui şi va fi o binecuvântare pentru generaţiile de copii care vor veni; iar noi îl iubim la fel de mult pentru ceea ce a realizat el însuşi ca şi pentru ceea ce a reactualizat din descoperirile altora.

În timpul celor doi ani petrecuţi la New York am avut multe ocazii de a sta de vorbă cu oameni de ale căror nume auzisem adesea, dar pe care nu sperasem să-i cunosc. Pe cei mai mulţi i-am întâlnit pentru prima oară în casa bunului meu

prieten, domnul Laurence Hutton. Am avut marea cinste de a-i vizita, pe el şi pe scumpa lui doamnă Hutton, la locuinţa lor primitoare, de a le vedea biblioteca şi de a citi frumoasele sentimente şi gândurile aşternute pe hârtie pentru ei de către prieteni talentaţi. Bine s-a spus că domnul Hutton are harul de a activa în fiecare om cele mai bune gânduri şi cele mai nobile sentimente. Nu este nevoie să citeşti "Un băiat cunoscut" ca să-l înţelegi - cel mai bun şi mai generos băiat pe care l-am cunoscut, unprieten de nădejde în toate împrejurările, care-şi lasă amprenta dragostei deopotrivă în viaţa câinilor şi în viaţa semenilor săi.
Doamna Hutton este o prietenă adevărată şi încercată. Îi datorez mult din ceea ce îndrăgesc şi preţuiesc. Ea m-a sfătuit şi m-a ajutat cel mai adesea în evoluţia mea ca studentă. Când ceea ce am de studiat îmi pare deosebit de greu şi descurajator, îmi scrie scrisori care mă fac să mă simt bucuroasă şi curajoasă; căci ea este o persoană de la care învăţăm că împlinirea unei îndatoriri apăsătoare o face pe următoarea mai simplă şi mai uşoară.
Domnul Hutton m-a prezentat multora dintre prietenii lui literaţi. Între ei cei mai mari sunt William Dean Howells şi Mark Twain. I-am cunoscut şi pe domnii Richard Watson şi Edmund Clarence Stedman, şi, de asemenea, pe domnul Charles Dudlev Warner, cel mai încântător dintre povestitori şi cel mai iubit prieten, a cărui putere de înţelegere era atât de vastă încât pe drept cuvânt se poate spune despre el că a iubit toate creaturile vii şi pe aproapele său ca pe sine însuşi.
Odată domnul Werner m-a dus în vizită la cel mai îndrăgit poet al pădurilor - domnul John Burroughs. Erau cu toţii amabili şi plini de simpatie şi am simţit la fel de mult farmecul purtării lor ca şi strălucirea eseurilor şi poemele lor. Nu puteam ţine pasul cu toţi literaţii aceia care alunecau de la un subiect la altul şi intrau în dispute complicate sau făceau conversaţia mai sclipitoare, lansând epigrame ori vorbe de duh inspirate. Iar eu eram micul Ascanius, care mergea cu paşi inegali pe urma paşilor mari, eroici, ai lui Eneas pe drumul spre un destin măreţ. Mi-au adresat multe cuvinte deosebite. Domnul Gilder mi-a povestit despre călătoriile sale călăuzite de lumina lunii prin deşert spre Piramide, iar într-o scrisoare mi-a scris că a făcut semnul de sub semnătură mai apăsat ca să-l pot simţi la pipăit. Acest lucru mi-aduce aminte de faptul că doctorul Hide îşi punea amprenta personală în scrisorile către mine semnând în braille. De pe buzele lui Mark Twain am citit una sau două din povestirile sale bune. Avea un mod aparte de a gândi, de a acţiona. În strângerea lui de mână simt cum îmi face cu ochiul. Chiar şi atunci când dă glas înţelepciunii sale cinice pe un ton extrem de amuzant, simţi că inima lui e un lung şi delicat poem plin de înţelegere umană.
La New York am mai întâlnit o droaie de oameni interesanţi: doamna Mary Mapes Dodge, îndrăgita editoare de la St. Nicholas şi doamna Riggs (Kate Douglas Wiggin), autoarea lui "Patsy". Am primit de la ele daruri inspirate de căldura inimii; cărţi ce conţin propriile lor gânduri, scrisori luminate de suflet şi fotografii a căror descriere repetată o solicit cu drag. Dar spaţiul nu-mi permite

să-mi pomenesc toţi prietenii şi apoi există aspecte legate de ei care se ascund după aripi de heruvimi, aspecte sacre pentru mine ce nu pot fi încredinţate tiparului rece. Chiar şi despre doamna Laurence Hutton am vorbit cu oarecare ezitare.
Am să mai menţionez doar doi prieteni. Unul din ei este doamna William Thaw, din Pittsburgh, la ea acasă, la Lyndhurst. Tot timpul întreprinde ceva ca să facă fericit pe câte cineva, iar generozitatea şi sfatul ei înţelept n-au dat niciodată greş în ce ne priveşte pe mine şi pe profesoara mea în toţi anii aceştia de când o cunoaştem.
Şi celuilalt prieten îi sunt profund îndatorată. Este bine cunoscut pentru mâna fermă cu care conduce acţiuni vaste. Însuşirile sale deosebite i-au atras respectul tuturor. Amabil cu toată lumea, face mereu bine, tăcut şi nevăzut. Am ajuns iar la cercul de nume distinse pe care nu trebuie să le menţionez; dar cu dragă inimă i-aş recunoaşte generozitatea şi interesul plin de afecţiune datorită cărora am putut urma colegiul.
Aşa se face că prietenii au alcătuit de fapt povestea vieţii mele. În mii de chipuri ei au transformat cusururile mele în minunate avantaje şi mi-au dat astfel posibilitatea să păşesc senină şi fericită în umbra aruncată de handicapul meu.

ADDENDA

[p. 17] Anne Mansfield Sullivan (1866—1936) era fiica unor imigranţi irlandezi. A intrat la Institutul Perkins la 7 octombrie 1880, când avea 14 ani şi a absolvit în 1886. În copilărie fusese aproape oarbă, dar mai târziu vederea i-a revenit parţial.
Deşi fără experienţă, săracă şi bolnavă, în 1887 era deja considerată o demnă urmaşă a doctorului Howe, cel care o educase pe Laura Bridgman - o altă surdă şi oarbă celebră în epocă - şi care imprimase principalele direcţii de educaţie la Institutul Perkins pentru Orbi. S-a pregătit pentru munca ce o aştepta ca profesoară a lui Helen în perioada august 1886 - februarie 1887. Activitatea doctorului Howe i-a netezit drumul, dar ea are meritul de a fi descoperit modalitatea de a-i învăţa limba pe cei surzi şi orbi. Dacă în practică intuiţia sa a fost fără greş, Anne Sullivan a fost stingheră şi lapidară când a trebuit să-şi prezinte observaţiile, metodele şi rezultatele în scris. Rapoartele asupra activităţii i se păreau o pierdere de vreme, fapt regretat de generaţiile următoare de specialişti în domeniu.
[p. 18] După cum se poate uşor constata din lectura acestei cărţi, Helen Keller folosea cu o plăcere deosebită nume de sunete şi culori. Uneori asocierile pe care le face între obiecte şi culori nu sunt tocmai adecvate, într-o scrisoare care însoţea un cadou către Mildred, Helen, pe atunci în vârstă de nouă ani (scrisoarea este datată 24 octombrie 1889), îşi asigura surioara mai mică de frumuseţea viitoarei rochii făcute din materialul albastru pe care i-l trimitea: "Când o vei purta, vei fi frumoasă ca un trandafir". Alteori "greşelile" produc efecte stilistice atât de surprinzătoare încât ne îndoim că ar fi vorba de o eroare. Aşa este şi această expresie metaforică în care dublul oximoron "beznă tangibilă" şi "beznă albă" reprezintă o descriere exactă a ceţei dense, la propriu şi la figurat.
[p. 19] Desigur, relatările autoarei privind etapele educaţiei sale în copilărie nu sunt riguros exacte. Adesea, amintirile sunt idealizate şi completate cu imagini şi gânduri aparţinând unor momente mai târzii. De aceea, relatările Annei Sullivan diferă în oarecare măsură de ale sale. Iată cum descrie profesoara primele impresii despre Helen într-o scrisoare datată 6 martie 1887, scrisă, deci, trei zile după sosirea la Tuscumbia:
Când m-am apropiat de casă, am văzut un copil ce stătea în dreptul uşii, iar căpitanul Keller mi-a spus: “Uite-o. Toată ziua a ştiut că aşteptăm pe cineva şi a fost ca sălbatică de când a plecat maică-sa la gară după dumneavoastră". Abia am pus piciorul pe prima treaptă că s-a şi repezit spre mine cu atâta forţă încât m-ar fi doborât dacă n-ar fi fost căpitanul Keller în spatele meu. Mi-a pipăit faţa, rochia şi geanta de voiaj, pe care mi-a luat-o din mână şi a încercat să o deschidă. (...).
Mă aşteptam oarecum să văd un copil palid şi delicat - presupun că ideea

aceasta mi se trage de la descrierea pe care i-a făcut-o doctorul Howe înfăţişării Laurei Bridgman la venirea în Institut. Dar Helen nu are nimic delicat şi palid în ea. Este mare, puternică şi rumenă şi la fel de nestrunită în mişcări ca un mânz tânăr. Are câteva din ticurile nervoase atât de vizibile şi de deprimante la copiii orbi. Are corpul bine clădit şi viguros, iar doamna Keller spune că n-a mai zăcut nici măcar o zi de când a suferit de boala aceea care a lăsat-o fără văz şi auz. Are un cap frumos şi legat de umeri exact cum trebuie. Este greu să-i descrii faţa. Este inteligentă, dar îi lipseşte mobilitatea, ori sufletul, ori aşa ceva. Are gura mare şi frumos conturată. Totuşi, îţi dai seama dintr-o privire că este oarbă. Unul din ochi este mai mare şi mai ieşit în afară. Zâmbeşte rar; de fapt, n-am văzut-o zâmbind decât o dată sau de două ori de când am venit. Nu răspunde la mângâieri şi nici nu le prea suportă decât dacă vin din partea mamei. Este foarte iute şi volitivă şi nimeni, în afară de fratele ei James, n-a încercat s-o tempereze. Problema cea mai grea pe care o voi avea de rezolvat va fi s-o disciplinez şi s-o ţin sub control fără să-i frâng spiritul. Am să pornesc cu încetul şi am să încerc să-i câştig dragostea.

Nu voi încerca s-o cuceresc doar prin forţă; dar voi insista de la început pe supunere în limite rezonabile. Un lucru care impresionează pe toată lumea la Helen este activitatea sa neobosită. O clipă nu stă locului. Este ba ici, ba colo, este peste tot. Îşi vâră mâinile în toate; dar nimic nu-i reţine prea mult atenţia. Draga de ea, spiritu-i neliniştit bâjbâie în întuneric. Mâinile sale needucate şi nesăţioase distrug tot ce ating pentru că nu ştiu ce altceva ar putea face cu lucrurile.

M-a ajutat să despachetez când mi-a sosit cufărul şi a fost încântată când a dat de păpuşa pe care i-o trimiseseră fetele. Am crezut că este o ocazie bună ca s-o învăţ primul cuvânt. I-am scris rar “d-o-1-l” (păpuşă) în mână, am arătat către păpuşă şi am dat din cap, ceea ce pare să fie semnul ei pentru posesie. Ori de câte ori cineva îi dă ceva, ea arată întâi către obiect, apoi către sine şi dă din cap. Părea nedumerită; mi-apipăit mâna şi i-am repetat literele. Le-a imitat foarte bine şi a arătat către păpuşă. Atunci i-am luat păpuşa cu intenţia de a i-o înapoia după ce va face literele; dar a crezut că vreau să i-o iau şi într-o clipă s-a înfuriat şi a încercat să înşface păpuşa. Am clătinat din cap şi am început să formez literele cu degetele ei, dar furia îi creştea din clipă în clipă. Am împins-o într-un scaun şi am ţinut-o acolo până n-am mai putut. Atunci am priceput că nu are rost să continui lupta - trebuia să fac ceva ca să-i schimb direcţia gândurilor. M-am dus jos și am luat o prăjitură (îi plăceau mult dulciurile). I-am arătat-o si i-am scris “c-a-k-e” (prăjitură) în mână,ținând prăjitura spre ea. Desigur că o voia şi a încercat s-o ia; dar eu i-am scris din nou cuvântul şi i-am mângâiat mânuţa. A făcul literele rapid, iar eu i-am dat prăjitura, pe care a înfulecat-o în mare grabă, gândindu-se, cred, că s-ar putea să i-o iau înapoi. I-am arătat apoi păpuşa, şi am scris din nou cuvântul, ţinând-o, aşa cum ţinusem şi prăjitura, îndreptată spre ea. A făcut literele “do-l”, iar eu am adăugat celălalt “l” şi i-am dat păpuşa. A fugit cu ea jos şi n-a fost chip s-o mai aduc la mine în cameră toată ziua.

[p. 19] În ziua de 20 martie 1887, Anne Sullivan notează:
Mi-e plină inima de bucurie în această dimineaţă. S-a petrecut un miracol! Lumina înţelegerii s-a revărsat asupra minţii micuţei mele eleve şi, iată, totul s-a schimbat!
Micuţa sălbăticiune de acum două săptămâni s-a transformat într-o copilă blândă. Stă lângă mine în timp ce scriu, cu o figură senină şi fericită, şi tricotează un lanţ lung şi roşu din lână scoţiană. A învăţat punctul săptămâna aceasta şi este foarte mândră de această realizare. Când a reuşit să facă un lanţ lung cât camera, şi-a mângâiat singură - faţa şi a dus cu drag spre obraz primul lucru ieşit din mâinile ei. Acum mă lasă s-o sărut şi, când se află într-o dispoziţie deosebit de blândă, stă pe genunchii mei două-trei minute, dar nu-mi răspunde la mângâieri. Marele pas - pasul decisiv - a fost făcut. Micuţa sălbatică şi-a însuşit prima lecţie de supunere şi acceptă jugul cu uşurinţă. Mai îmi rămâne acum plăcuta sarcină de a dirija şi modela minunata inteligenţă ce începe să se activeze în sufletul copilului. Deja lumea remarcă o schimbare la Helen. Tatăl ei trece pe la noi dimineaţa şi seara în drum spre şi de la serviciu, o găseşte înşirând mărgele ori cosând liniiorizontale pe cartonaşul de lucru şi exclamă: "Cât e de liniştită!" când am venit aici, mişcările ei erau atât de insistente încât se simţea întotdeauna ceva nenatural şi aproape bizar în ele. Am observat şi că mănâncă mult mai puţin, ceea ce-l necăjeşte pe tatăl ei atât de tare încât e nerăbdător s-o ia acasă. Spune că fetei îi e dor de casă. Nu sunt de acord cu el, dar cred că vom pleca în curând din căsuţa noastră.
Săptămâna aceasta Helen a învăţat mai multe substantive. "M-u-g" (cană) şi "milk" (lapte) i-au dat mai multă bătaie de cap decât alte cuvinte. Când scrie "milk" arată spre cană, iar când scrie "mug" face gesturile pentru turnat şi băut, ceea ce-mi arată că face confuzie între cele două. Încă nu are habar că orice lucru are un nume.
[p. 20] Pe 5 aprilie 1887, Anne Sullivan scrie:
Trebuie să-ţi scriu în această dimineaţă pentru că s-a petrecut ceva foarte important. Helen a făcut al doilea pas în educaţie. A învăţat că fiecare lucru are un nume şi că alfabetul manual este cheia spre orice ar vrea să ştie.
Cred că ţi-am scris într-o scrisoare anterioară că "mug" şi "milk" i-au dat lui Helen mai multă bătaie de cap decât toate celelalte. Amesteca substantivele cu verbul "a bea". Nu ştia cuvântul pentru "a bea", dar mima băutul ori de câte ori scria "mug"sau"milk". Azi-dimineaţă, când se spăla, a vrut să ştie numele pentru"apă". Când vrea să ştie numele vreunui obiect, arată spre el şi apoi îmi atinge mâna. Am scris "w-a-t-e-r" (apă) şi nu m-am mai gândit la aceasta până după micul dejun. Apoi mi-a venit ideca că, folosind acest cuvânt nou, aş putea limpezi problema "mug milk". Ne-am dus la cişmea şi am pus-o pe Helen să ţină cana sub şuvoiul de apă în timp ce pompam. Pe măsură ce apa rece ţâşnea, umplând cana, i-am scris: "w-a-t-e-r" în mâna pe care o avea liberă. Se pare că suprapunerea cuvântului peste senzaţia provocată de apa rece care-i curgea pe mână a luat-o prin surprindere. A scăpat cana şi a rămas ca pironită. Faţa i s-a

umplut de o lumină nouă. A scris "waterv de mai multe ori. Pe urmă s-a lăsat pe pământ şi m-a întrebat cum se numeşte, a arătat către pompă şi către gardul de nuiele şi, întorcându-se apoi brusc, a vrut să ştie ce sunt eu. Am scris "teacher" (profesoară). Tocmai atunci dădaca venea la pompă cu surioara mai mică a lui Helen. Helen a scris "baby" şi a arătat către dădacă. Tot drumul spre casă a fost extrem de emoţionată şi a învăţat numele fiecărui obiect pe care îl atingea, astfel că în câteva ore şi-a adăugat treizeci de cuvinte la vocabular. Iată câteva: uşă, a deschide, a închide, a da, a merge, a veni şi multe, multe altele.
P.S. N-am terminat la timp scrisoarea ca s-o expediez aseară, aşa că mai adaug un rând. Helen s-a sculat azi dimineaţă ca o zână radioasă. A zburat de la un obiect la altul, întrebând cum se numeşte fiecare lucru şi sărutându-mă de încântare. Când m-am culcat aseară, s-a strecut în braţele mele de bună voie şi m-a sărutat pentru prima dată; am crezut că-mi plesneşte inima, aşa eram de bucuroasă.
[p. 24] Într-o scrisoare din 8 mai 1887, Anne Sullivan remarcă:
Nu, nu mai vreau materiale pentru grădiniţă. Am folosit la început mica mea rezervă de mărgele, cartonaşe şi beţişoare pentru că nu ştiam ce altceva aş putea face, dar a trecut vremea lor, cel puţin în etapa prezentă.

Încep a suspecta toate sistemele de educaţie speciale şi minuţios elaborate. Îmi par construite pe baza premisei că fiecare copil este un soi de idiot ce trebuie învăţat să gândească, când, de fapt, dacă laşi copilul în voie, va gândi mai multe şi mai bine, chiar dacă o va face mai lent. Lasă-i mişcările libere, lasă-l să atingă obiectele reale şi să combine singur impresiile în loc să stea într-un spaţiu închis, la o măsuţă rotundă, în timp ce vocea dulce a profesoarei îi cere să construiască un zid de piatră din cuburile sale de lemn, să facă un curcubeu din fâşii de hârtie colorată ori să planteze copaci din beţişoare în ghivece minuscule. Un asemenea sistem de predare creează în mintea elevului legături artificiale de care acesta ar trebui să se debaraseze înainte de a putea dezvolta idei independente pe baza experienţei personale.
Helen a învăţat adjectivele şi adverbele la fel de repede ca şi substantivele, ideea precede întotdeauna cuvântul. Cu mult înainte de venirea mea, ea avea semne pentru mic şi mare. Dacă voia un lucru mic şi i se dădea unul mare, clătina din cap şi strângea puțin pielea de la o mână între degetul mare şi arătătorul de la cealaltă. Dacă voia să indice ceva mare, îşi răsfira cât putea de tare degetele de la ambele mâini şi le ţinea laolaltă de parcă ar fi vrut să cuprindă o minge uriaşă. Zilele trecute am înlocuit aceste semne cu cuvintele mic şi mare; şi le-a însuşit de îndată şi a renunţat la semne. Aum pot să-i cer să-mi aducă o carte mare şi o farfurie mică, să urce scările încet, să meargă repede şi să alerge iute. Astăzi dimineaţă a folosit pentru prima dată conjuncţia "şi". I-am spus să închidă uşa, iar ea a adăugat: "şi încui".
Din al doilea raport scris de Anne Sullivan pentru Buletinul Oficial al Institutului Perkins, raport ce rezumă procedeele, dificultăţile şi rezultatele în munca de educație a micuţei Helen până la 1 octombrie 1888 (primul raport

fusese publicat în 1887), spicuim următoarele:
Mi se pune mereu întrebarea:"Cum a-i învăţat-o sensul cuvintelor care exprimă calităţi intelectuale şi morale?" Am credinţa că am făcut-o mai mult prin asociaţii de idei şi repetiţie decât prin explicaţii. Acest lucru este valabil cu deosebire pentru lecţiile dinspre început, când cunoştinţele sale de limbă erau atâtde firave încât explicaţiile erau imposibile.
Mi-am făcut un obicei din a folosi cuvintele care descriu emoţii, calităţi morale şi intelectuale şi acţiuni în legătură cu împrejurările care necesită asemenea cuvinte. Curând după ce i-am devenit profesoară, Helen a stricat păpuşa cea nouă, care îi era foarte dragă. A început să plângă. I-am spus "îmi pare rău". După câteva reluări, a ajuns să asocieze cuvântul cu sentimentul.
Cuvântul fericită l-a învăţat în acelaşi mod; la fel şi corect, greşit, bun, rău şi alte adjective. Cuvântul dragoste l-a învăţat ca şi alţi copii - legat de mângâieri.

Într-o zi i-am pus o întrebare simplă privind o combinaţie de numere pe care eram sigură că o ştie. Mi-a răspuns la întâmplare. Am oprit-o; a rămas nemişcată, iar expresia feţei arăta clar că încearcă să gândească. I-am atins fruntea şi am scris "t-h-i-n-k" (gândeşte). Cuvântul, asociat astfel cu actul respectiv, pare să i se fi fixat în minte cam în acelaşi mod ca atunci când îi pun mâna pe un obiect şi apoi îi scriu numele. Din clipa aceea a folosit mereu cuvântul a gândi.
Mai târziu, am început să folosesc cuvinte ca poate, presupun, probabil, uit, îmi amintesc. Dacă Helen mă întreba: "Unde e mama acum?", îi replicam: "Nu ştiu. Poate că e cu Lelia".
După ce se familiarizează cu cuvintele, le foloseşte în compuneri.

"26 septembrie [1888]

În această dimineaţă am stat cu profesoara la fereastră şi am văzut un băieţel care merge pe trotuar. Ploua foarte tare şi el avea o umbrelă foarte mare care să-l apere de picăturile de ploaie.
Nu ştiu câţi ani avea, dar cred că putea să aibă şase ani. Poate că îl chema Joe. Nu ştiu încotro mergea pentru că era un băieţel necunoscut. Dar probabil că mama l-a trimis la magazin să cumpere ceva de mâncare. Avea o sacoşă în mână. Presupun că urma să i-o ducă mamei sale."

Învăţând-o să folosească limba, nu m-am limitat la o teorie sau la un sistem anume. Am observat mişcările spontane ale minţii copilului şi am încercat să urmez sugestiile care mi se făceau în acest fel.

În continuare Anne Sullivan se referă la educaţia liberă şi activă în mediul natural, la efortul de a lărgi orizontul micuţei eleve în primul rând prin raportare la obiectele existente în jur, la strădania de a o plasa în relaţii fireşti şi deschise cu ceilalţi. O încurajează pe Helen să ţină un jurnal. Urmează extrase din acesta.

Reproducem şi noi mai jos câteva pasaje. Să nu uităm că autoarea nu avea nici opt ani când a început acest jurnal.

"22 martie 1888
Joi a venit să mă vadă domnul Anagnos. Am fost bucuroasă că-l pot îmbrăţişa şi săruta. El are grijă de şaizeci de fetiţe oarbe şi de şaptezeci de băieţei orbi. Îi iubesc. Fetiţele oarbe mi-au trimis un coşuleţ de lucru foarte drăguţ. Am găsit în el foarfece şi aţă, şi o carte de cusut cu multe ace şi un croşet şi degetar şi cutie şi metru de croitorie şi nasturi şi pernuţă pentru bolduri. Le voi scrie fetiţelor o scrisoare ca să le mulţumesc. Am să fac hăinuţe frumoase pentru Nacy, Adeline şi şi Alie. În mai voi merge la Cincinnati şi voi mai cumpăra un copil. Atunci voi avea patru copii. (...) Am învăţat despre calm. Înseamnă liniştit şi fericit. Unchiul Morie mi-a trimis poveşti frumoase. Am citit despre păsări. Prepeliţa cloceşte cincisprezece-douăzeci de ouă albe. Îşi face cuibul pe pământ. "
"James a omorât becaţe pentru micul dejun. Puişorilor le-a fost frig şi au murit. Îmi pare rău. Profesoara şi cu mine am făcut o plimbare cu barca pe râul Tennessee. I-am văzut pe domnul Wilson, şi pe James cum vâslesc. Barca aluneca repede, iar noi am băgat mâna în apă şi am simţit-o cum curge."

[p. 27] Opţiunea tinerei studente pentru disciplinele umaniste justifică această afirmaţie; există, însă, suficiente mărturii care atestă calităţile şi rezultatele deosebite ale micuţei Helen şi în ce priveşte matematica. Iată câteva fragmente din raportul Annei Sullivan pe 1891: "A făcut progrese considerabile la aritmetică. (...) Mintea îi lucrează atât de repedeîncât se întâmplă adesea ca, atunci când îi dau un exemplu, ea îmi dă răspunsul corect înainte de a avea eu timp să formulez până la capăt întrebarea. (...) Odată, când o problemă a pus-o în mare încurcătură, i-am propus să ne plimbăm puţin şi, poate, după aceea o va înţelege. A clătinat din cap cu hotărâre, mi-a spus: «Duşmanii mei ar putea crede că fug de ei. Trebuie să rămân şi să-i cuceresc acum» şi aşa a şi făcut."
În acelaşi raport, profesoara notează: "Dacă îi propun să lase o problemă de aritmetică pe a doua zi, ea răspunde: «Cred că mi va facemintea mai puternică dacă o rezolv acum»".
[p. 29] Relaţia dintre elevă şi profesoară, relaţie atât de puternică încât a subminat scurta căsnicie a celei din urmă, a constituit un subiect generos de meditaţie, speculaţie şi chiar creaţie. Reproducem mai jos în original senzualele versuri ale (încă) tinerei poete americane Debra Bruce (volumul Pure Daughter, 1982, p.12-13):

Helen and Me

"All the powers on Earthcannot separate Helen and me. "
Helen Keller`s teacher, Anne Sullivan, before her brief marriage to John Macy.

I don't know how_ deep in her back or belly_ she felt me coming across_ the porch. One step_ and her hands would stop_ stroking words into each other,_ and fall_ into themselves, into her lap.
How could I punish her then ?_ Pretending I had seen nothing,_ I let her nudge me, sniff_ my hair. I tickled her neck_ with whiskers of mimosa._ That summer she had already_ kissed me back,_ long before the word water_ lolfed in her cupped hand.

That year_ I could hold her head_ against my hip, and years later,_ hip to hip, we walked_ towards the hands of famous men_ who touched her only_ after I touched_ their names into her palm_ and let her go.

I've never known the long,_ sharp shadow of a man_ on a bedroom wall._
I know how wide my waist is_ from her arms around me, the soft_ shock of her breasts against_ my own. I know how beautiful she is,_ though her mirror_ will never admit it.

How many times_ I've sat there and brushed her hair_ so hard it sparked, but still_ she gazed from far away_ in glass, and would not see me_ sinking deeper in my own flesh_ all these years.

I could tell him_ I Iove him, but when I told her_ I had to taste her_ fingers in my mouth, and let them_ follow my tongue to where_ it scooped up words_ I had to learn_ how strong the muscles_ of my lips were, saying_ please, yes, no.

[p. 31] "Când călătorim, se adapă cu gânduri şi cuvinte. Stau alături de ea în vagon şi îi descriu ceea ce văd pe fereastră - dealuri şi văi şi râuri, câmpii de bumbac şi grădini în care cresc căpşuni, piersici, pere, pepeni şi legume; cirezi de vite şi cai păscând pe păşunile întinse şi turme de oi pe pantele dealurilor; oraşele cu biserici şi şcoli, hoteluri şi depozite de mărfuri şi îndeletnicirile oamenilor. În timp ce-i comunic aceste lucruri, Helen manifestă un interes intens; şi, în lipsa cuvintelor, indică prin gesturi şi pantomimă dorinţa de a afla mai multe despre ceea ce o înconjoară şi despre marile forţe care acţionează peste tot. În acest fel, învaţă numeroase expresii noi fără nici un efort evident." (Extras din al doilea raport al Annei Sullivan).
[p. 37] Între însemnările Annei Sullivan, se găsesc şi următoarele: Într-o zi, în timp ce poneiul şi măgăruşul ei stăteau alături, Helen a mers de la unul la celălalt, examinându-i cu atenţie. În cele din urmă şi-a lăsat mâna pe capul lui Neddy şi i s-a adresat astfel: "Da, Neddy dragă, e drept că nu eşti aşa de frumos ca Negruţ. Trupul tău nu este format la fel de frumos, pe faţă nu ai o expresie mândră, iar gâtul nu ţi se arcuieşte. Pe deasupra, urechile lungi te fac să arăţi cam caraghios. Desigur, n-ai ce-i face şi eu te iubesc la fel de mult de parcă ai fi cea mai frumoasă fiinţă din lume."

[p. 41] În relatarea Annei Sullivan privind însuşirea vorbirii de către Helen, se precizează:
La sfârşitul primei lecţii putea pronunţa distinct următoarele sunete: a, ă, â, e, c moale ca s şi tare ca k, g dur, b, 1, n, m,t, p, s, u, f şi d. I-a fost şi încă îi este foarte greu să pronunţeconsoanele dure legate una de alta în acelaşi cuvânt; adesea suprimă pe una şi o schimbă pe cealaltă şi uneori le înlocuieşte pe amândouă cu un sunet analog cu o aspiraţie moale. La început a fost foarte vizibilă confuzia dintre l şi r. În mod repetat folosea un sunet în locul celuilalt. Marea dificultate a pronunţării lui r a făcut ca acesta să fie unul din ultimele sunete pe care şi le-a însuşit.
A avut multe probleme şi cu ch, sh şi g moale şi nici acum nu le pronunţă clar.

[p. 42] John Macy descrie impresia pe care i-a făcut-o vocea şi felul de
A vorbi ale studentei Helen Keller în perioada în care a îngrijit apariţia acestui volum:

Vocea sa este joasă și plăcută urechii. Vorbirea e lipsită de varietate și modulaţii; când citeşte, fraza e cântată; când vorbeşte suficient de tare, se fixează pe două-trei tonuri medii. Vocea areo componentă aspirată; mereu pare că e prea multă respiraţie pe cantitatea de ton. Unele note sunt muzicale şi încântătoare. Când spune vreo poveste unui copil ori când pune patos în ceea ce spune, vocea trece printr-un legato plăcut de la un ton la altul. Aceasta se poate compara cu efectul zăbovirii pe cuvintele lungi şi încă insuficient stăpânite care se observă la un copil atunci când spune o poveste solemnă.

[p. 41] Nimeni nu putea exprima mai bine decât Helen însăşi ce valoare imensa a avut pentru ea dobândirea graiului articulat. Iată cuvântarea ţinută de ea la a cincea conferinţă a Asociaţiei Americane pentru Promovarea Predării Vorbirii la Surzi, care a avut loc în ziua de 4 iulie 1896 la Mt. Airy, Philadelphia:
Dacă aţi cunoaşte toată bucuria pe care o simt putându-mă adresa astăzi dumneavoastră, cred că v-aţi face o idee asupra valorii pe care o are vorbirea pentru surzi şi aţi înţelege de ce vreau eu ca fiecare copil surd din această lume mare să aibă şansa de a învăţa să vorbească. Ştiu că s-a vorbit şi s-a scris mult pe acest subiect şi că există mari diferenţe de păreri între profesorii surzilor în ce priveşte educaţia pe cale orală. Mie îmi pare ciudată existenţa acestor diferenţe de păreri ; nu pot înţelege cum poate cineva interesat de educaţia noastră să nu reuşească să-şi dea seama de satisfacţia pe care o simţim când ne exprimăm gândurile în cuvinte vii. Eu una folosesc vorbirea în mod constant şi nu vă pot spune ce plăcere îmi dă acest lucru. Bineînţeles că ştiu că pentru cei ce nu mă cunosc nu este întotdeauna uşor să mă înţeleagă, dar cu timpul le va fi mai uşor, iar până atunci am fericirea de nedescris de a şti că familia şi prietenii se bucură deopotrivă de capacitatea mea de a vorbi. Surioarei şi frăţiorului meu cel mic le place să le spun poveşti în serile lungi de vară când sunt acasă ; iar

mama şi tata mă roagă adesea să le citesc din cărţile lor preferate. De asemenea, discut situaţia politică cu iubitul meu tată şi rezolvăm cele mai tulburătoare chestiuni la fel de bine ca şi cum aş vedea şi aş auzi. Vedeţi, deci, ce binecuvântare este vorbirea pentru mine. Mă pune în relaţie mai strânsă şi mai caldă cu cei pe care îi iubesc şi îmi permite să mă bucur de plăcuta companie a multor persoane de care aş fi complet izolată dacă n-aş putea vorbi.

Îmi amintesc de vremea de dinainte de a învăţa să vorbesc şi de cum mă luptam să-mi exprim gândurile cu ajutorul alfabetului manual - cum mi se loveau gândurile de buricele degetelor ca nişte păsări firave ce se zbăteau să-şi câştige libertatea, până când, într-o bună zi, domnişoara Fuller a deschis larg poarta închisorii şi le-a lăsat să evadeze. Mă întreb dacă îşi mai aminteşte cu câtă nerăbdare şi încântare şi-au întins aripile şi au zburat. Desigur, la început nu le-a fost uşor să zboare. Aripile vorbirii erau slabe şi frânte şi îşi pierduseră toată graţia şi frumuseţea pe care le avuseseră odinioară; de fapt nu mai rămăsese decât impulsul de a zbura, dar tot era ceva. Nimeni nu consimte să se târască atunci când simte impulsul de ase avânta spre înălţimi. Dar, cu toate acestea, mi se părea că nu-mi voi putea folosi niciodată aripile vorbirii aşa cum fusese în intenţia Domnului; erau atâtea piedici în cale, atâtea momente de descurajare; dar am continuat să mă străduiesc, ştiind că răbdarea şi perseverenţa vor învinge în cele din urmă. Şi în timp ce munceam, făuream cele mai frumoase castele din aer şi visam, cel mai frumos dintre vise fiind acela despre vremea când aveam să vorbesc la fel ca alţi oameni; şi gândul la plăcerea pe care o va simţi mama când îmi va auzi iarăşi vocea îndulcea fiece efort şi făcea din orice eşec un stimulent pentru noi încercări. De aceea vreau să spun celor care încearcă să înveţe a vorbi ca şi celor care îi îndrumă: Păstraţi-vă voia bună. Nu vă gândiţi la nereuşitele zilei de azi ci la succesele care pot apărea mâine. V-aţi asumat o misiune dificilă, dar veţi reuşi dacă veţi persevera; şi veţi descoperi bucuria doborârii obstacolelor - plăcerea de a urca poteci neprimitoare, pe care poate n-aţi fi cunoscut-o niciodată dacă n-aţi fi alunecat uneori înapoi, dacă drumul ar fi întotdeauna neted şi ospitalier. Ţineţi minte, nici un efort pe care îl facem pentru a atinge ceva frumos nu este în zadar. Cândva, undeva, cumva, vom găsi ceea ce căutăm. Vom vorbi, da, şi vom cânta, căci aşa ne e hărăzit de la Dumnezeu: să vorbim şi să cântăm.

[p. 49] Lupta cu "zorzoanele" şi artificiile este evidentă şi în textul de faţă, nescutit de stângăcii stilistice, de clişee ori hiperbolizări şcolăreşti. Dar, dincolo de acestea, cititorului nu-i este greu să sesizeze strălucirea unor pasaje şi chiar capitole întregi, care probează înclinaţii literare autentice şi o educaţie prin literatura de bună calitate. Poate mai presus de acestea sunt, însă, frumuseţea interioară, forţa spiritului în căutarea de sine şi de adevăr şi sinceritatea rostirii. S-a speculat mult asupra rolului pe care l-a avut Anne Sullivan în redactarea acestui manuscris. Anne Sullivan a fost, incontestabil, un pedagog de excepţie. Rezultă însă limpede din tot ceea ce a scris că nu avea nici pe departe condeiul

elevei sale. De altfel, aşa cum remarca John Macy, "Calitatea muncii ei ca profesoară de engleză nu trebuie măsurată după propriile aptitudini în domeniul compoziţiei."

[p. 74] Helen nu a primit o educaţie religioasă forţată. Până pe la zece ani avea obiceiul să atribuie totul Mamei Natura - expresia îi era familiară din manuale. Spre vârsta de zece ani au apărut primele nedumeriri. "Nu ştiu dacă pe mine m-a făcut Mama Natură. (...) Dar nu-mi pot imagina pe Mama Natură cine a făcut-o... "În mai 1890, şi-a făcut în scris următoarea listă de întrebări: "Doresc să scriu despre lucruri pe care nu le înţeleg. Cine a făcut pământul şi marea şi toate celelalte? Cine face ca soarele să fie fierbinte? Unde eram eu înainte de a veni la mama? Ştiu că plantele cresc din seminţele care se află în pământ, dar sunt sigură că oamenii nu cresc în acelaşi fel. N-am văzut niciodată o plantă-copil. Păsărelele şi puişorii ies din ouă. I-am văzut. Unde a fost oul înainte de a fi ou? De ce pământul nu cade dacă e aşa de mare şi greu? Spune-mi câte ceva de ce face Tata Natură. Aş putea citi cartea numită Biblie? Te rog să-i spui micuţei tale eleve multe lucruri când vei avea mult timp." Anne Sullivana înţeles că Helen ajunsese la punctul în care nu mai putea fi ţinută departe de convingerile religioase ale celor din jur. Nu i sa predat niciodată dogma în mod rigid. În discuțiile libere dintre profesoară şi elevă, apăreau din partea acesteia din urmă întrebări ca: "Cine l-a făcut pe Dumnezeu?", "Din ce a făcut Dumnezeu lumile noi", "De unde a luat pământ, apă, seminţe şi primele animale?", "Unde este Dumnezeu? ", "L-ai văzut vreodată pe Dumnezeu?", "De ce Iisus n-a fugit ca sănu-l prindă duşmanii?","Ce este sufletul?"

Odată profesoara a întrebat-o: "Crezi că sufletul tău e separat de corp? " Micuţa a replicat îndată: "A, da, pentru că în ultima oră m-am gândit intens la domnul Anagnos şi atunci mintea... sufletul meu era în Atena (unde se afla domnul Anagnos - n.t.), dar corpul mi-era aici, în birou." La explicarea profesoarei că sufletul este invizibil, Helen a replicat : "Dar dacă scriu ce gândeşte sufletul meu, atunci va fi vizibil, iar cuvintele îi vor fi trup. "

În jurul vârstei de paisprezece ani îşi formulează ferm opţiunile existenţiale. La 18 octombrie 1894, elevă fiind la şcoala Wright-Humason, notează în jurnal:

"Consider că patru lucruri am de învăţat în cadrul vieţii şcolare de aici şi, în general, în viaţă - să gândesc clar, fără grabă şi învălmăşeală; să iubesc sincer pe toată lumea; să acţionez în orice împrejurare animată de cele mai alese motive şi să mă încred în Dumnezeu fără ezitare."

[p. 93] Tradusă în cincizeci de limbi şi răspândită, practic, pe tot globul, această primă carte, a fost urmată de alte zece - între care Midstream, My Later Life, Teacher şi Helen Keller’s Journal (1938) - şi de o neobişnuit de intensă activitate umanitară. Împreună cu Anne Sullivan, Helen Keller a cutreierat lumea în lung şi în lat ţinând conferinţe, publicând articole şi adunând fonduri pentru ajutorarea şi educarea orbilor şi surzilor.

După moartea profesoarei, în 1936, scoţianca Polly Thompson, secretara devenită între timp prietenă şi confidentă, a ajutat-o cu devotament să-şi continue opera. Helen Keller a adus speranţă şi curaj soldaţilor care au orbit în cursul celui de-al doilea război mondial ca şi femeilor şi copiilor rămaşi fără văz în urma bombardamentelor. A fost primită de regi, preşedinţi şi premieri. A adus peste tot mesajul ei de pace, pace pe care o considera de nerealizat în lipsa preocupării de a ajuta şi încadra social pe cei fără văz ori auz: "Atâta timp cât un suflet este lăsat să stea singur, pacea universală va rămâne probabil doar un vis vag. Civilizaţia nu mai este o chestiune locală."
A primit distincţii, titluri şi onoruri academice şi de stat. În anul 1965 s-a aflat în fruntea listei celor zece personalităţi feminine marcante ale lumii. Piesa şi filmul de succes "Făcătoarea de minuni" se bazează pe povestea vieţii ei.
Continuă să exercite o influenţă benefică în lume şi după dispariţia pământească prin exemplul oferit de viaţa şi opera ei.
Fie-ne îngăduit să încheiem aceste note cu un extras din caietele sale de studentă: "E de mirare cât timp petrec oamenii, buni luptându-se cu diavolul. Dacă s-ar strădui să cheltuie aceeaşi cantitate de energie iubindu-şi semenii, diavolul ar muri de plictis."

POSTFAŢĂ

Portret în oglindă: literaturile americană şi română la răscruce de veacuri

Cu Helen Keller cititorul de la noi a făcut cunoştinţă încă din 1888, când revista Transilvania publica (în traducerea lui Pao) un fragment intitulat “Roza albă”. În 1915 avea să apară un alt fragment, "întunericul” (acum în revista Versuri şi proză, nr. 10, p. 197—198; traducător : Eric Furtună), reluat într-o nouă versiune (datorată lui Pelegra), într-o revistă, bucureşteană al cărei nume îmi scapă.
The Story of My Life, sub titlul Lumea mea, se publică abia în 1927, cu o prefaţă de Const. Fedeleş şi în traducerea lui Gheorghe şi Cireşica Chiriţescu. Deci, opera de căpătâi a lui Helen Keller intră pe scena românească cu destulă întârziere - cititori (şi implicit) traducătorii şi-au deplasat între timp atenţia către alte opere venind din orizontul american. Dar despre această deplasare de interes în epocă îmi propun să dau seama în cele ce urmează.

Perspectiva oferită de timp a schimbat imaginea perioadei de la începutul secolului al XX-lea. La belle epoque nu ni se mai înfăţişează ca o epocă suficientă, lipsită de anxietăţi. La mai puţin de două decenii înainte de prima mare conflagraţie mondială, civilizaţia "maşinii" atinsese apogeul. Reţeaua de relaţii industriale, comerciale şi financiare se apropiase de momentul realizării unui sistem economic mondial. Economia internaţională, evaluată după producţia pe cap de locuitor, se dezvolta mai rapid ca niciodată. Concomitent cu nemaiîntâlnita amploare a industriei, are loc o revoluţie tehnologică ce pune Bazele dezvoltării viitoare. Se realizase motorul cu combustie internă, motorul diesel; electricitatea şi petrolul devin principalele surse de energie; automobilul, autobuzul, tractorul, fibrele sitentice și palstice devin bunuri de larg consum. La începutul secolului lumea occidentală era industrializată, mecanizată şi urbanizată. La 1900 expansionismul nu mai este doar un sistem de putere politică şi economică, ci şi o ideologie (cazul lui R Kipling e revelator).
Cu mult înainte de 1914, Europa se divizase în două tabere carc se pregăteau de război. Anglia, Germania şi Franţa stăpâneau 60% din piaţa mondială. Între 1900-1910 Germania îşi dublase producţia de oţel, fier şi cărbune.
Cu totul simptomatic pentru realizările viitoare este extraordinara originalitate şi vitalitate ce se manifesta pe plan spiritual. În artă se impun Matisse, Marquet, Utrillo, Braque, Arp, Picasso, Brâncuşi, Chagall, Modigliani şi alţii. În arhitectură este perioada de glorie a lui Perret, Garnier, Maillart, Loos. Nici în muzică realizările nu sunt mai prejos: Stravinki a compus o bună parte a operei sale înainte de război, Debussy, Ravel, Schoenberg, Berg, Bartok şi alţii s-au lansat tot acum. În literatură se impun Strindberg, care-şi publică piesele de

rezistenţă, Cehov, căruia îi apar Trei surori în 1901 şi Livada de vişini în 1904. Lor li se alătură James, Conrad, Gide, Proust, Alain-Fournier, Claudel, Valery, Apollinaire, Mann, Kafka, Yeats, Lawrence, Pound, Joyce, Stein şi alţii. Apariţia geneticii, dar, îndeosebi, descoperirile ştiinţifice ale lui Planck, Bohr şi Einstein modifică tabloul general al universului fizic punând sub semnul întrebărilor fundamentele, impresionant de sigure până atunci, gândirii ştiinţifice tradiţionale. Este epoca lui Freud şi Adler în psihologie, a lui Weber şi Durkheim în sociologie.
Anii de care ne ocupăm, atât de fertili sub aspectul creativităţii şi ai originalităţii, marchează şi o schimbare radicală în sensibilitate şi conştiinţă. Fără îndoială, contemporanii realizau că trăiesc într-o nouă eră în care societatea suferea modificări rapide sub impactul revoluţiei tehnologice, al dezvoltării industriale şi al tensiunii politice. Fără a nega că anul 1900 este un hotar arbitrar, trebuie să fim de acord că artiştii, scriitorii şi gânditorii primului deceniu răspundeau cu o sensibilitate acută noilor direcţii şi conflicte de natură socială, morală şi intelectuală, în permanentă căutarede noi forme, de o "nouă" limbă pentru a le proiecta.

Îmbunătăţirea comunicaţiilor intercontinentale şi europene scurtează distanţele şi contribuie la amplificarea relaţiilor culturale, prefigurând dinamica perioadei dintre cele două războaie. Existenţa urbană modifică ritmul de viaţă al oamenilor. Se observă o creştere vizibilă a traficului de tot felul, inclusiv cel cultural şi ideologic. Oscilaţiile spiritului, sub presiunea diverselor evenimente, devin mai rapide. Valorile tradiţionale sunt supuse criticii; iau naştere noi tehnici şi idei literare (Henry James, James Joyce). De altfel, reformele sociale şi educaţionale erau la ordinea zilei. Reformele cu caracter educativ, creşterea numărului de cunoscători de carte, au dus la sporirea numărului de cititori, mai ales pentru romanele ieftine. Cerinţa de ziare şi periodice creşte. Paralel, sporesc preocupările pentru literatura serioasă şi din domeniul ştiinţelor.
La răspântia celor două secole, ca urmare a convulsiilor politice, are loc o înfruntare între individualism şi sentimentul colectiv, cele două curente nutrindu-se din dezvoltări nu prea îndepărtate: Nietzsche şi d'Annunzio, pe de o parte, Tolstoi şi Dostoievski, pe de alta. În atmosfera de declin al scientismului şi al triumfului tehnicii, se declanşează o polemică între creier şi opusul său, inima şi energia, ultima, văzută în sensul psihologiei lui Bergson (Evoluţia creatoare, 1907) şi mai puţin în cel al fondatorului sociologiei ştiinţifice, Durckheim (1858 - 1917). Înainte de război s-a vorbit de energia spirituală a lui Henri Bergson şi Marcel Proust; după război, de cea socială. În locul atmosferei de profund pesimism ce părea că se instaurase, doctrina acţiunii chema la o reexaminare mai sănătoasă a principiilor scientismului şi pozitivismului.
Viaţa literară se caracteriza printr-o diversitate de reacţii la probleme şi soluţii fundamentale, care puneau sub semnul întrebării valorile tradiţionale. Neliniştea spirituală, ca şi scepticismul, îşi aveau rădăcinile adânc implântate în secolul al XIX-lea. În Statele Unite, această stare era alimentată de scrierile lui Robinson,

James, Santayana, Adams, Garland, Dreiser, Moody şi alţii. Spiritul de revoltă socială, cu surse în opera târzie a lui Twain şi Howells, se prelungeşte prin Anderson, Sandburg şi Lewis. Realismul şi naturalismul, ca şi noile experimente, au continuat să-şi găsească inspiraţia în opera maeştrilor secolului al XIX-lea, Dostoievski, Turgheniev, Balzac, Zola, Flaubert, a simboliştilor francezi ca şi ai unor scriitori europeni de tranziţii: Hardy, Moore, Ibsen, Shaw, Gide, Yeats şi Synge. Romantismul de-abia mai supravieţuia. Poe şi Melville erau consideraţi in epocă mai presus de Irving şi Longfellow; Whitman, neglijat de americani în timpul vieţii, a exercitat o influenţă puternică în poezia europeană a secolului nostru. Emily Dickinson, publicată postum, în 1890, a devenit o prezenţă majoră după 1914, Henry James, un exotic pentru America contemporană lui, trezeşte tardiv interesul asupra romanului european. Specificul se conturează mai vizibil însă după 1910 şi este imprimat de lucrările recent publicate ale lui Henry James, William James, Henry Adams, Moody, Robinson, Stein, Jack London, Upton Sinclair. Romanele lui Dreiser apar cu rapiditate, consacrând pe autorul Tragediei americane drept scriitorul realist al veacului. Se remarcă, de asemenea, Edith Wharton şi Ellen Glasgow. Tonul în poezie îl dau colaboratorii revistei Poetry: A Magazine of Verse (1912). Cabell şi Anderson atrag atenţia prin experimentele lor. Willa Cather se impune prin romanele ei simboliste, impregnate de realism.
La încheierea războiului, mulţi din marii scriitori americani, ce vor avea ecou în Europa, publicaseră o literatură durabilă, caracterizată prin originalitate estetică şi o atitudine care zdruncină tabuurile convenţionale. Descoperirea mulţimii de către Soames, la înmormântarea reginei Victoria (1901) în Forsyte Saga e simptomatică pentru întărirea convingerii că istoria e mecanismul ce răspunde dinamicii forţelor maselor, aşa cum o vor dovedi cele două cataclisme mondiale. Nici România, în intervalul 1900 - 1918, nu corespunde caracterizării de belle epoque, în nici unul din compartimentele vieţii. În Ardealul istoric, în Banat, Crişana, Maramureş şi Bucovina, se înregistrează o masivă emigrare spre Statele Unite. Cauzelor complexe ale emigrărilor, injustiţiei sociale, discriminării naţionale, li se adaugă motivaţiile politice şi, nu mai puţin importante, cele psihologice, care ţineau de "gradul de familiarizare a românilor cu ţara de peste ocean", întrucât cunoştinţele despre America nu se mai limitau, la sfârşitul secolului al XIX-lea, doar la paginile lucrărilor de geografie şi istorie cu o circulaţie relativ restrânsă în mediul intelectual de la oraşe, la rubricile de curiozităţi etno-geografice ale gazetelor. Căile scrise şi orale de cunoaştere mai amplă a lumii de peste ocean sporeau imens: presa, calendarele populare, scrisorile de la primii imigranţi, relatările celor veniţi acasă, cunoştinţele populare de cea mai diversă natură etc. Această cunoaştere a redus considerabil "distanţa psihologică dintre zona de plecare şi cea de viitoare instalare, a familiarizat într-o anumită măsură categoriile largi din mediul rural şi de la

oraşe cu realităţile americane".[1]
Reformele educaţionale din România duc şi ele la sporirea numărului de cititori şi la crearea unei pieţe de desfacere pentru carte. Pe această bază proliferează periodicele de tot felul, ele devenind principala modalitate de informare, alături de calendare, care încetează însă a deţine supremaţia. Artiştii români sunt sincronizaţi cu mişcarea artistică europeană. În acest răstimp se afirmă Petraşcu, Brâncuşi, Steriade, Luchian, Pallady ori Enescu. România participă, de asemenea, la avântul ştiinţific de la acest început de secol prin contribuţiile lui Traian Vuia, Gr. Ţiţeica, Traian Lalescu, Dimitrie Pompeiu, Emil Racoviţă, Ştefan Procopiu, Gheorghe Marinescu, Henri Coandă, George (Gogu) Constantinescu şi alţii.
Literatura română a primelor decenii ale veacului nostru înregistrează succese notabile, fie prin operele unor scriitori care se remarcaseră cu deosebire în secolul al XIX-lea - I. L. Caragiale, "Momente" (1901), "Schiţe nouă" (1909); Barbu Ştefănescu- Delavrancea, "Hagi Tudose" - tipuri şi moravuri (1903); Ioan Slavici, "Mara" (1906) - fie prin operele unor scriitori care atrag atenţia de abia acum - Mihail Sadoveanu publică în 1904 "Povestiri", "Şoimii", "Dureri înăbuşite"; Ion Agârbiceanu, "De la ţară" (debut 1906) - la care adăugăm pe Octavian Goga, Liviu Rebreanu, G. Ibrăileanu, E. Lovinescu şi alţii. Deşi literatura română este orientată încă spre tematica rurală, aria de inspiraţie începe să se lărgească. Apar opere ce se inspiră din viaţa târgurilor de provincie. Genul scurt încă domină, deşi romanul dă semne de vigoare prin Agârbiceanu, Sadoveanu, Rebreanu şi alţii.
Creatorii de caractere lasă loc analiştilor condiţiei umane. Mai vechiului interes pentru naturalism îi succede idealizarea, care, tendinţios, falsifică realitatea. În strădania de a ieşi dn pozitivism, poporanismul reflectă realitatea dintr-o perspectivă realist romantică, plină de patos. În pofida diversităţii şi individualismului epocii, se manifestă preocupări de constituire a scriitorilor într-o asociație cu caracter profesionist,"Societatea Scriitorilor Români" (înființată la 28 aprilie 1908), prima întrunirea având loc însăla 3 septembrie 1909. Societatea şi-a adus în mod firesc contribuția la sporirea contactelor literare externe.

Creșterea producţiei beletristice, varietatea stilurilor şi înoirea stilurilor de expresie, este reflectată şi în diversitatea periodicelor nou apărute "Noua revistă română" (1900); "Sămănătorul" (1901); "Luceafărul" (1902), "Vieaţa nouă" (1905); "Ramuri" (1905), "Viaţa românească" (1906), principala revistă din primele decenii ale secolului nostru etc.Sunt acestea doar câteva din revistele care apar în ritm de una, două pe an. Apoi, creşterea numărului criticilor de profesie, care urmăresc permanent fenomenul literar în raport cu orientările europene, dovedeşte încă o dată dinamismul vieţii literare româneşti de la începutul veacului, anunţând prin numeroase elemente, literatura din perioada

[1]Radu Toma: Emigrația românească din America între cele două războaie, BucureEti, T.U.B. 1980, p. 7.

interbelică. Peisajul literar al epocii oferea alternativa a două concepţii despre artă fundamental opuse: cea a poeţilor tradiţionalişti, din jurul "Sămănătorului", care susţineau ideologia eminesciană şi aceea a poeţilor adepţi ai esteticii simbolismului francez, moderniştii, din jurul lui Ovid Densuşianu şi al revistei acestuia, "Vieaţa nouă", care militau pentru ruperea cu trecutul. Este evident, deci, că la noi, ca şi în alte literaturi, "prima parte a secolului XX se află parţial cufundată în solul veacului al XIX-lea. Faţă de acesta se înregistrează numai o tentativă de dezlipire, de desprindere, cu efectul unei proprii porniri".[2]
Statutul de sine stătător al acestei etape de efervescenţă, pregătitoare a marii literaturi dintre cele două războaie mondiale, este de fapt:"un fenomen de succesiune, în prelungirea celei anterioare, pe un teren pregătit. Pe de altă parte, literatura primelor două decenii, reflectă, în modul său, tendinţe specifice noului climat".[3]
Continuă duelul între maiorescieni şi gherişti în privinţa esenţei şi funcţiilor artei. "Convorbirile literare" intră în sfera ideologică a sămănătoriştilor. Momentul istorico-literar devine de o mai adâncă complexitate şi prin intrarea în scenă a luiM. Dragomirescu, promotorul unei critici ştiinţifice, menită să opereze distincţia dintre operele de artă autentice şi cele care doar o simulează printr-un apel la filozofie, artă, pedagogie şi tehnica clasificării. Încercările lui Mihail Dragomirescu, nu lipsite de ecou pe plan universal, au contribuit, alături de alte tendinţe, la realizarea saltului calitativ vădit înregistrat de literatura română între cele două războaie mondiale, când producţia literară românească reuşeşte, să se armonizeze cu literatura europeană într-un dialog de la egal la egal. În pofida divergenţelor ideologice, literatura şi periodicele vremii se angajează, indiferent de orientare, în eforturile de realizare a unirii cu Transilvania. "Flacăra" (apărută în 1910) este un exemplu în această privinţă. Viaţa literară transilvăneană face faţă cu greu loviturilor oficialităţilor. După dispariţia "Luceafărului", "Foaia pentru petrecere şi învăţătură" este nevoită să se mute la Orăştie, apoi la Bucureşti şi apoi dincolo de ocean, la Clevenalnd, Ohio.[4]Pagini literare rămân în primele rânduri ale cultivării conştiinţei naţionale. Transilvania luptă pentru ridicarea sărăcimii, garanţie a individualităţii şi luptei pentru afirmare naţională.
Intervalul ce s-a scurs până la prima conflagraţie mondială se constituie şi pentru receptarea literaturii americane în România drept o perioadă de tranziţie. N. Iorga şi G. Ibrăileanu atrăgeau atenţia asupra necesităţii schimburilor acelor valori culturale care purtau în ele germenii puterii de asimilare. Dacă până acum literatura franceză, germană şi rusă erau favorizate tacit, la început de veac se

[2]Edgar Papu, Orizonturi la început de veac, Bucureşti, Eminescu, 1982, p. 206-207

[3]Constantin Ciopraga, Literatura română între 1900 şi 1918, Iaşi, Junimea, 1970, p. 7.

[4]Revista apare ca supliment al periodicului "Libertatea" ("The Liberty"), Cleveland, Ohio, 30 august - 6 septembrie 1917, preţ 2 dolari (cu Foaia), editor-proprietar: Ioan Moţa, Tip. ziarului "Românul", Cleveland, Ohio.

observă o lărgire a orizontului prin promovarea unei înţelegeri largi "a tuturor marilor culturi ale omenirii" (N. Iorga). Dovada cea mai elocventă este G. Ibrăileanu, care are ştiinţa descoperirii adevăratelor valori de la noi şi de peste hotare. Orice cercetător al operei marelui critic nu poate face abstracţie de o afirmaţie pe care G. Ibrăileanu o formula la începutul recenziei "Scrisorilor lui WilliamJames", şi fără de care înţelegerea surselor lui teoretice ar fi vitregită: "Am luat în mână cu sentimente variate şi rare aceste scrisori ale unuia dintre marii mei învăţători". [5]

Sub semnul deschiderii literaturii spre noi experienţe, o nevoie internă de sincronizare europeană, în condiţiile în care emigraţia peste ocean din Transilvania şi Bucuovina creşte, cu consecinţa sporirii intereselor şi lărgirea contactelor, numărul noilor nume din literele americane receptate la nivelul comentariului şi traducerii se apropie de cifra 50, fără a se lua în consideraţie scriitorii care fuseseră deja traduşi sau comentaţi în secolul al XIX-lea (Hariet B. Stowe, B. Franklin, Bret Harte, N. Hawthorne, H. W. Longfellow, Joaquin Miller, John G, Whittier, Edward Bellamy, James F. Cooper şi mai ales E. A. Poe şi Mark Twain, care sunt permanenţe şi în veacul nostru). Twain, spre exemplu, este atâtde cunoscut, încât atunci când S. Mehedinţi se trădează a nu şti că Samuel Clemens şi Mark Twain nu sunt doi scriitori diferiţi, gafa este exploatată atât de "Facla" cât şi de "Viaţa românească". Indignat de acuzaţia lui S. Mehedinţi din "Convorbiri literare" (dec.-ian. 1908) care, în "Americanism literar", acuza mulţi scriitori români de mercantilism, G. Ibrăileanu îi răspunde în nr. 1 al "Vieţii româneşti" din 1908: "în articolul acesta nou, d. Mehedinţi planând asupra literaturii americane cu aripi de condor, descoperă un scriitor pe care însoţindu-l cu un epitet înaripat îl numeşte "Samuel Klains (Mark Twain)"... Cine să fie acest "Samuel Klains? " Fără nici o îndoială că nu poate să fie Samuel Klain, contemporanul lui Şincai şi Maior... Dar dacă "M. Twain" (?) e cumva Mark Twain, cunoscutul umorist care nicidecum nu poate fi M. Twain, după cum Papălapte nu poate fi "P. Lapte", atunci desigur că nu e Vorba de blândul călugăr de la Blaj, ci de scriitorul Samuel Clemens. Departe însă de noi pretenţia că d. Mehedinţi n-ar cunoaşte opera scriitorului american, căci d. Maiorescu a tradus vreo două schiţe de el, alături de câteva de Bret Harte, pe care, fireşte, d. Mehedinţi îl citează împreună cu "Samuel Klains", scriindu-l aproape corect (Bret Hart, în loc de Bret Harte) ".[6]

Majoritatea scriitorilor menţionaţi până aici, cu câteva excepţii, susţin calitatea literaturii americane tradusă în România acestei perioade. În poezie, puţine sunt numele noi care apar, alături de ale lui Walt Whitman şi John Greenleaf Whittier. Mai întâi, Ella Wheeler Wilcox (1850-1919), ale cărei versuri dulcege, cu subiecte sentimentale pseudoerotice, se bucurau de popularitate în America primului deceniu al secolului nostru[7]; se cunoaşte, de asemenea, numele lui

[5]G. Ibrăileanu, Opere, voi. 3, ediţie critică de Rodica Rotaru şi Al. Piru, Bucureşti, Minerva, 1976, p. 140.
[6]G. Ibrăileanu, Opere, voi. 10, ediţie critică de Rodica Rotaru şi Al. Piru, Bucureşti, Minerva, 1981, p. 329-330.
[7]Ella Wheeler Wilcox, Naşterea opalului, în "Ovidiu", 5, 1905, nr. 9, p. 124. Traducere de Albert Dan.

Bliss Carman (1861-1929), poet de extracţie canadiană, care colaborase cu Richard Hovey la"Cântece din Vagabondia" (Songs from Vagabondia, 1894), şi cu care iniţiase revolta împotriva poeziei manieriste a timpului, în versuri ce captivează nu numai prin ritm şi simboluri, dar şi prin muzică şi culoare.[8] Moda creată de Bliss Carman nu a trecut neobservată şi prin urmare nu e de mirare că poezia lui a fost inclusă în antologia "Anul liric" (The Lyric Year, 1912), editată de Mitchell Kennerley, care marchează alături de revista Poetry, o nouă eră în poezia americană. N. Iorga este cel ce traduce pentru prima dată din poezia intelectuală epigramatică şi experimentală a lui Ralph Waldo Emerson (1803 - 1882), în care descoperea idei despre baza morală a poeziei dar şi despre simplitatea ei.[9]

O privire asupra genurilor literare din care s-a tradus relevă că, în consens cu specia privilegiată în literatura română a timpului, se transpune mai ales proză scurtă, preferată şi pentru motivul că putea găsi mai uşor spaţiul necesar în paginile periodicelor vremii. Alături de B. Franklin, John Habberton, Bret Harte, W. Irving, N. Longfellow, A. Poe, Mark Twain, întâlnim pagini din C. F. Brady, Frank Norris, Lafcadio Hearn, precum şi din proza umoristică a lui Ph. Berges, Lemon Don Mark şi Artemus Ward. Deşi genul e dominat de Poe şi Twain, popularitatea cea mai izbitoare o are Lafcadio Hearn (1850- 1904), prin literatura sa de un exotism cuceritor. Acest "interpret între două naţiuni (americană şi japoneză), în egală măsură străine lui", cum preciza scriitoarea Katherine Anne Porter, s-a simţit atras de tot ce e primitiv şi exotic, de lumea indienilor ca şi de cea a japonezilor, pe care a încercat să-i prezinte lumii americane şi Europei, în adevărata lor lumină. Folclorul exotic, schiţa de călătorie, descrierile de morminte, de grădini şi insecte, alături de sordidul din viaţa americană sunt doar câteva din preocupările jurnalistului şi profesorului Lafcadio Hearn care, deși a trăit în America doar douăzeci de ani, a scris totdeauna, în pofida resentimentelor lui față de realităţile americane, pentru cititorii americani. Desigur că receptarea lui masivă la noi se explică prin insolitul scrierilor sale, dar şi prin interesul constant în România pentru civilizaţia Japoniei care, în deschiderea sa incipientă față de restul lumi, rămânea şi pentru români o necunoscută.

Târziu, în 1942, Ion Pillat mărturisea că lectura operei lui Lafcadio Hearn "Kokoro şi Imagini din Japonia necunoscută" (Glimpses of Unfamiliar Japan) stă la temelia Visărilor budiste și a ciclului Samisen din același volum. [10]

În afară de receptarea la nivelul traducerilor (povestire, basm, legendă, eseuri), cu un indice ce depăşeşte cifra 30 în periodicele dintre 1900-1918[11] din

[8]William Bliss Carman, în casa cea mare, în "Vieaţa nouă", X, 1914, nr. 5, p. 168.

[9]Ralph Waldo Emerson, Iluzii, în "Floarea darurilor", I, 1907, nr. 4, p. 224; Libertatea, idem, I, 1907, nr. 5, p. 280 -281; Pan, idem, p. 280-281.

[10]Ion Pillat, Mărturisiri, în "Revista fundaţiilor regale", an IX, 1 febr. 1942, nr. 2, p, 278.

[11]Pentru bibliografia taducerilor din Lafcadio Hearn, a se consulta Bibliografiarelațiilor literaturii române cu literaturile străine în periodice (1859 - 1918): vol.I, București, Editura Academiei R.S.R., 1980, p. 104,

volumele Glimpses of Unfamiliar Japan, "Japonia: o încercare de interpretare" (Japan: on An Attempt at an Interpretation), "Koro", "Kwaidan", "Din Orient" (Out of the Fast), "Frunze răzleţe din literaturi străine" (Stray Leaves from Srange Literatures), iar după 1918 din "Pagini exotice şi retrospective" (Exotics and Retrospectives), s-au făcut şi încercări de popularizare a vieţii şi operei lui Lafcadio Hearn. Astfel, Izabela Sadoveanu (după ce face aprecieri cu privire la Chita, "un poem al mării", şi la Karmo, un roman psihologic în care se produce "regenerarea unui suflet bolnav prin dragostea curată şi curagioasă a unui nobil caracter de femeie") surprinde cu exactitate specificul marelui neadaptat: "Hearn e un scriitor rar, de o strălucire şi fineţe fără pereche în limba engleză, un scriitor ce a ştiut să unească în opera sa adâncimea, intensitatea de emoţii şi măsura în expresie a spiritului englezesc, cu vigoarea, coloritul, strălucirea şi armonia popoarelor din sud".[12] Majoritatea comentatorilor români însă au în vedere scrierile japoneze ale lui Lafcadio Hearn sau Koizumi Yakuma (numele japonez al lui Hearn), care dezvăluie "trăsăturile fundamentale ale sufletului japonez: pacienţa, tenacitatea şi stăpânirea de sine care sunt disimulate sub o înfăţişare dintre cele mai naive şi surâzătoare", traducând în gândirea europeană "nuanţele cele mai intime ale poporului japonez".[13] Celelalte comentarii aduc doar informaţii suplimentare despre scriitorul americano-japonez, care a făcut mai mult decât oricare altul pentru cunoaşterea literaturii americane în Japonia. Un maestru al genului scurt care începe să fie tradus în epocă este William Sidney Porter (O. Henry).

Transpunerea unor fragmente sau a unor romane integrale în periodicele vremii anunţă deja un fenomen obişnuit în literatura dintre cele două războaie mondiale. Majoritatea romanelor traduse au ca subiect viaţa provincială (Burgess Gelett), de frontieră (romane western de Colonel William F. Cody, având ca erou central pe controversatul Buffalo Bill, şi de Mary Freeman Wilkins). Preponderent însă este romanul dime, reprezentat de lucrările lui Don Mark Lemon, William C. Morrow, W. Norton, Frank Pinkerton, Anne Katherine, Green Rohles (cu patru romane senzaţionale). La acestea adăugăm romanele istorice şi religioase (Edward Eggleston şi C. F. Brady) şi literatura destinată copiilor (Frances Hodgson Burnett, Kate Douglas Wiggin).

Cu totul simptomatic în formarea viziunii asupra S.U.A. Ca o ţară a ştiinţei apare interesul pentru realizările lui Thomas Alva Edison, despre care apar, în 1911, două cărţi de popularizare: Victor Anestin, "Viaţa şi invenţiunile lui Edison" şi A. Luca, "Edison şi invenţiunile sale". Aria intereselor va cuprinde curând şi alte domenii: politica (Woodrow Wilson), economia (astfel Andrew Carnegie, cu a sa "Artă a îmbogăţirii" - "How to Make a Fortune" - este văzut în sensul deja împământenit de prezenţa lui Franklin cu lucrările sale despre

---

113,114, 115,116 și Thomas Amherst Perry, A Bibliography of AmericanLiterature Translated into Romanian, New York, Philosophical Library,1984, p. 42-45.

[12]Izabela Sadoveanu, Lafcadio Hearn, în “Viaţa românească”, voi. XX, an. VI, 1911, p. 412.

[13]Lafcadio Hearn, în “Noua revistă Română”, nr. 3, 26 octombrie 1908, vo. 5, p. 34 (semnată Algernon).

propăşirea materială), filozofia şi psihologia (Ralph Waldo Emerson, Henry David Thoreau, Robert Green Ingersoll, cunoscut drept "marele agnostic" pentru scrierile sale antireligioase, William James, mult citit şi comentat de intelectualii români, dovadă recenziile, comentariile şi chiar o teză de doctorat publicate într-un interval scurt. [14], pedagogia. Strâns legată de ultimele aspecte este traducerea unor lucrări pedagogice a lui William James[15], John Dewey[16], Ernest Crosby[17], B. Liber[18], Mark H. Thiselton[19], cu scopul ameliorării sistemului de educație din țara noastră.Familiarizarea cu sitemul de educaţie american a implicat, firesc, și apariția unor lucrări originale româneşti, care au în vedere experiențele pedagogilor din S.U.A. : M. G. Holban[20]şi D. Ioanițescu[21]

John Dewey este singurul pedagog american a cărui concepţie va rămâne constant în atenţia educatorilor români în eforturile lor de modernizare a şcolii româneşti. Interesul pentru realizările americanilor în acest domeniu fusese manifestat de altfel încă din secolul al XIX-lea, când se tradusese la Iaşi cartea lui W. E. Channing, Educaţiunea personală sau cultura individului prin sine însuşi (Seif cultura)[22].

---

[14]Lafcadio Hearn, în "Evenimentul", XIX, 1911, nr. 146, p. 2 şi"Minerva" 1911, nr. 949, p. 1; Lafcadio Hearn, în "Seara", II, 1911,Nr. 529; Un anglo-japonez, în "Opinia", VIII, 1911, nr. 1 350, p l-3. Ultimele două articole au în vedere biografia lui Lafcadio Hearn şi succesul lui francez. În perioada interbelică mai apar câteva comentarii: Lafcadio Hearn, în "Adevărul literar şi artistic", VII, 1926, p.8 și B. Brănişteanu, Un japonez alb, în "Adevărul literar si artistic", II. 1921, nr. 28, p. 1.

[15]William James, Psihologie şi educaţie, trad. de G. I. Simeon, Bucureşti, f.e., 1911, 158 p.

Voinţa spre credinţă, traducere după S. Pidoux de pr. D. I. Rudăreanu, Calafat, Tipografia şi legătoria de cărţi "Progresul", 1916, 37 p.

William James, Deprinderea, Râmnicul Vâlcea, f.e., 1916, traducere de Carp Greceanu, prefaţă de I. Nisipeanu. Comentariile româneşti cu privire la William James dovedesc interesul provocat de teoreticianul pragmatismului american.

N. Vaschide, Scrisori din Paris - William James, în "Revista Ideei",

I, 1903, nr. 6, august, p. 605-610 (recenzie la studiul psihologic al lui William James intitulat "Varieties of Religious Experience", 1902.

Ştefan Ştefănescu, Williams James, în "Convorbiri literare", 44, 1910, p. 991-994.

Spiru S. Boiteanu, Pragmatismul lui William James din punct de vedere religios, teză de doctorat, Bucureşti, 1910.

Argus, "Precis de psychologie de William James", în "Revista Ideei",

II, 1913, nr. 10, octombrie, p. 249 (recenzia ediţiei franceze a operelor lui William James).

Simion Mehedinţi, William James, în "Convorbiri literare"", 31, 1914, p. 550.

[16]John Dewey, Eveline Dewey, "Şcoalele de mâine", în româneşte cu învoirea autorilor de G. I. Simeon, Bucureşti, f.e., f.a., XIX, 262 p.

[17]Ernest Crosby, O experienţă de învăţământ, trad. de Emma Lăzăreanu, în "Revista Ideei" 6, 1906, nr. 5, p. 70-73.

[18]B. Liber,"Copilul şi căminul părintesc. Despre creşterea raţională a copiilor." Din englezeşte de V. G. Ioan. După a doua ediţie apărută la New York. Traducere controlată pentru exactitate de autor şi revăzută de P. Moşoiu, Bucureşti, f.e., 192 p. (Biblioteca "Revistei ideii").

[19]Mark H. Thiselton, "Educaţiunea morală in şcolile americane", trad. de A. H., Bucureşti, f.e., 1903, 32 p. (Biblioteca instructivă, an I, nr. 1).

[20]M. G. Holban, "O academie americană", în "Revista idealistă", 8, tom. 1, nr. 2, februarie 1910, p. 129-130.

[21]D. Ioaniţescu, "Învăţământul tehnic superior în Statele Unite".

[22]Ellery W. Channing, "Educaţiunea personală sau cultura individului prin sine însuşi", Iaşi (f.e.), 1873, XIII, 99 p.

Impresia generală pe care o lasă traducerile din literatura americană e, însă, defavorabilă. Se perpetuează o tendinţă datând de la sfârşitul secolului al XIX-lea, de a se traduce numeroase romane dime semnate de nume obscure astăzi în literele americane. Prezenţa unui număr considerabil de romane de mister şi aventuri, în traduceri deficitare, se datorează desigur unor grave lacune în îndrumarea activităţii de traducere, situaţia amintind de starea transpunerilor din perioada anterioară anului 1860, când intervenţia fermă a lui I. Heliade Rădulescu, M. Kogălniceanu, Gh. Asachi, G. Bariţiu în orientarea tălmăcirilor şi-a relevat pe deplin necesitatea.

Puţine şi fără substanţă sunt în epocă referinţele la literatura americană. Dintre ele menţionăm articolul lui Al. Gherghel despre Thoreau, care aprecia judicios că "poporul american are o cultură a lui, o cultură demnă de admirat, caracteristică şi destul de temeinică ca să ne dea de gândit"[23], de asemenea, consideraţia eronată a lui V. Rotescu, care vedea literatura americană lipsită de valoare, "întrucâtare doar scopul de a distra"[24]. Alte menţiuni critice au în vedere scriitori deja cunoscuţi din veacul trecut.

Dacă poezia s-a bucurat de traducători avizaţi, proza, mai puţin norocoasă, încăputâ pe mâna traducătorilor de ocazie, vădeşte un neîndoielnic interes comercial. Fenomenul a fost de altfel semnalat şi de Tudor Vianu: "Traducerile indiferente şi comerciale, executările unor comenzi, vor fi marcate printr-o caducitate greu de acoperit[25].

Dintre romancierii care au rezistat timpului, trei sunt numele receptate atât critic cât şila nivelul traducerilor: Edith Wharton, Upton Sinclair şi Jack London.Ultimi trei scriitori vor înregistra însă cele mai multe transpuneri în perioada interbelică.

Dumitru DOROBĂŢ

[23]Al. Gherghel, Literatura americană actuală. Un poet al unei rase transplantate: William Henry Drummond, în "Flacăra", nr. 15, 23 ian. 1916, p. 174.

[24]V. Robescu, Paul Rainer, "Un Tolstoi american", in "Pagini alese", an II, nr. 3, 30 martie 1902, p. 11.

[25]T. Vianu, "Studii de literatură universală şi comparată", ediţia a Il-a, revăzută si adăugită, Bucureşti, Editura Academiei R.P.R., 1963, p. 637.